

Anul XI nr. 2/2019

INFOSFERA

Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare

Revista este indexată în bazele de date internaționale EBSCO și CEEOL

Revistă cu prestigiu științific recunoscut de Consiliul Național de Atestare
a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

Direcția Generală de Informații a Apărării

CUPRINS

Mesaje adresate Direcției generale de informații a apărării cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la înființare

<i>Mesajul Ministrului Apărării Naționale.....</i>	<i>3</i>
<i>Mesajul Șefului Statului Major al Apărării</i>	<i>5</i>
<i>Mesajul Directorului general al Direcției generale de informații a apărării</i>	<i>7</i>
<i>Mesajul Șefului Direcției informații militare.....</i>	<i>10</i>
<i>Mesajul Șefului Direcției contrainformații și securitate militară</i>	<i>13</i>
<i>Mesajul Directorului Centrului de Excelență NATO în domeniul HUMINT</i>	<i>15</i>

Detașamentul special de protecție și intervenție - structura combatantă a Direcției generale de informații a apărării.....

Arthur-Romeo ELISEI
Florin-Cătălin CHIRICĂ CUCU

Centrul de pregătire în domeniul informații pentru apărare - adaptarea transformățională a proceselor de instruire și educație la dinamica mediului de securitate

Dan COLESNIUC

Doctrina Trump la apogeu: „realismul principal”

Iulian CHIFU

Doctrina Gherasimov 2.0.....

Lucian IVAN

Asigurarea securității și apărării în Zona Arctică. Provocări pentru NATO și statele aliate ...

Laurențiu-Virgil RUSAN

Reevaluare a poziției Uniunii Europene față de China

Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI

Implicațiile tehnologiei 5G asupra evoluției securității statelor

Dan TEȘILĂ
Alin ALBU

Îmbunătățirea produselor GEOINT prin utilizarea polarimetriei radar.....

Olimpiu-Gabriel SUCIU

Rolul Uniunii Europene în cadrul securității globale.....

Marian VOICU

Educație și formare în domeniul de intelligence

Tiberiu TĂNASE

„Early Warning” în vara anului 1916. Siguranța statului informează.....

Ioan Codruț LUCINESCU

MESAJUL MINISTRULUI APĂRĂRII NAȚIONALE, CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII A 20 ANI DE LA ÎNFIINȚAREA DIRECȚIEI GENERALE DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

*Gabriel Benjamin LEȘ,
Ministrul Apărării
Naționale*

În anul în care sărbătorim, cu emoție și mândrie, 15 ani de la arborarea drapelului României la sediul Alianței Nord-Atlantice, structură care, la rândul ei, a aniversat 70 de ani de la înființare, îmi revine deosebita onoare de a felicita personalul și conducerea Direcției generale de informații a apărării cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la înființare, pentru calitatea activității desfășurate în această perioadă și pentru rezultatele deosebite înregistrate în domeniul de responsabilitate, în conformitate cu cadrul legal în vigoare.

Înființată prin Hotărârea de Guvern numărul 385 din 18 mai 1999 și Ordinul ministrului apărării naționale numărul MS 69 din 23 iunie 1999, Direcția generală de informații a apărării și, implicit, structurile pe care le coordonează, **au în prezent, pe fondul dinamicii accelerate a evenimentelor cu impact asupra securității naționale, o misiune mult mai complexă decât se anticipa la momentul înființării.**

Constituită din nevoia de a coordona activitatea de informații pentru apărare și pentru a eficientiza procesul de cooperare cu structurile de informații naționale și cu cele ale statelor aliate/partenere, DGIA **a demonstrat că are o capacitate extraordinară de adaptare la nivel instituțional și conceptual, fiind recunoscută, pe plan intern și internațional, ca o structură de elită a Armatei României.**

Importanța activității de informații pentru apărare a fost reliefată în mod deosebit de calitatea lucrărilor de analiză realizate și a informațiilor furnizate în momente cheie ale contextului regional de securitate. Aceasta s-a dovedit esențială odată cu admiterea României în NATO, pe timpul participării militarilor români la misiuni internaționale și în cadrul colaborării alături de parteneri externi în soluționarea sarcinilor specifice. De altfel, **Direcția generală de informații a apărării a fost, încă de la început, puternic implicată în procesul de aderare a României la NATO, cooperând cu Alianța pe linia schimbului de informații, în cadrul Parteneriatului pentru Pace, desfășurând activități deopotrivă pe întreg teritoriul țării și în toate zonele de interes, furnizând, astfel, la standarde de calitate ridicate materiale informative de nivel strategic pentru factorii de decizie politico-militari.**

Prin participarea la misiuni internaționale și prin colaborarea alături de partenerii externi în soluționarea sarcinilor specifice, **DGIA și structurile subordonate au furnizat factorilor de conducere, de la toate nivelurile ierarhice, informațiile necesare pentru luarea deciziilor politico-militare și militare**, pentru planificarea și executarea cu succes a acțiunilor militare.

Implementarea în cadrul Direcției generale de informații a apărării a procedurilor NATO de informații, contrainformații și de securitate a permis dezvoltarea capabilităților de lucru în comun cu structurile militare ale Alianței în teatrele de operații și eficientizarea managementului riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților din domeniul de responsabilitate.

Apreciez, totodată, demersurile Direcției generale de informații a apărării de cooperare cu mediul academic, cadru necesar pentru dezvoltarea la nivelul factorilor de decizie politică și politico-militară a unei solide culturi de securitate, atât de necesară pentru generarea de idei noi și de soluții optime pentru problemele de securitate, pentru mai bună înțelegere și abordare cu profesionalism a provocărilor prezente și viitoare.

Având în vedere credibilitatea și aprecierea de care se bucură expertiza Direcției generale de informații a apărării în rândul beneficiarilor noștri interni și a partenerilor externi (aprecierile la adresa profesionalismului militarilor români, formulate în nenumărate rânduri de comandanții structurilor militare ale statelor aliate sau parteneri sub comanda cărora s-au aflat militarii români în teatrele de operații sau în cadrul comandamentelor aliate), experiența acumulată până în prezent și implicarea activă în efortul comun de promovare a conceptului de „cultură de securitate” la nivelul societății civile din România, îmi exprim convingerea că Direcția generală deține resursele necesare pentru a putea îndeplini și pe viitor cu succes obiectivele asumate, punând accent pe abordarea multidisciplinară și specializarea personalului, flexibilitate și cooperare, la nivel național și internațional.

La mulți ani!

MESAJUL DE FELICITARE AL ȘEFULUI STATULUI MAJOR AL APĂRĂRII CU PRILEJUL ANIVERSĂRII A 20 DE ANI DE EXISTENȚĂ A DIRECȚIEI GENERALE DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

*General Nicolae CIUCĂ,
Șeful Statului Major
al Apărării*

În data de 01 iulie 2019 sărbătorim **20 de ani de la înființarea Direcției generale de informații a apărării**, eveniment rezultat din necesitatea obiectivă resimțită la nivelul MAPN și al Comunității Naționale de Informații de a avea o structură reprezentativă la nivel înalt, care să sprijine decidenții politico-militari cu informații relevante pentru procesul decizional.

Pe parcursul celor două decenii, **Direcția generală de informații a apărării s-a transformat, s-a adaptat și s-a modernizat odată cu Armata României**, pentru a răspunde dezideratelor naționale de securitate și dezvoltare, îndeplinindu-și întotdeauna sarcinile cu responsabilitate și profesionalism.

Având ca misiuni la nivel strategic prevenirea surprinderii și sesizarea oportunităților de ripostă, **Direcția generală de informații a apărării, beneficiind de expertiza îndelungată a structurilor din componența sa (Direcția informații militare și Direcția contrainformații și securitate militară), s-a impus rapid la nivelul Comunității Naționale de Informații ca un partener esențial, fiind singurul furnizor de informații pentru apărare.**

În același timp, în cadrul general al Ministerului Apărării Naționale și, particular, al Statului Major al Apărării/SMAP, **contribuția Direcției generale de informații a apărării, cu expertiză pe multiple paliere, a permis îndeplinirea comună a unor obiective majore de securitate națională**, precum accesarea în NATO și UE, dar și încheierea sau consolidarea unor parteneriate bilaterale subsumate domeniului apărării.

Cooperarea strânsă între Statul Major al Apărării și Direcția generală de informații a apărării a permis, în condiții geostrategice complexe, găsirea acelor soluții politico-militare și diplomatice care să mențină România în prim-planul sferelor decizionale și să asigure conștientizarea partenerilor cu privire la riscurile și amenințările regionale la adresa securității naționale, primind, în același timp, garanții de securitate. În egală măsură, cele două structuri au contribuit, cu personal și expertiză, la efortul comun, euroatlantic, de asigurare a securității și prosperității cetățenilor statelor membre.

Legătura indisolubilă dintre cele două structuri este evidentă nu numai pe teritoriul național, dar și pe plan extern, în teatrele de operații, în statele și în cadrul organizațiilor unde

MApN are reprezentanți. Acest fapt este posibil și ca urmare a cristalizării conceptuale și a formalizării cooperării SMap – DGIA prin dispoziții comune ale șefilor celor două structuri, care statuează mecanismele prin care sunt atinse obiectivele misiunilor.

Informațiile furnizate de Direcția generală de informații a apărării unităților SMap dislocate în zone de criză sau în cadrul comandamentelor multinaționale permit asigurarea protecției forței și îndeplinirea cu succes a misiunilor. Participarea Direcției generale de informații la misiuni externe specifice cu personal bine pregătit a contribuit la creșterea profilului Armatei Române și a gradului de încredere a partenerilor în capacitatea noastră de a executa misiuni în zone ostile sau de a conduce structuri aliate complexe.

Rezultatele muncii, priceperii și dăruirii militarilor din cadrul Direcției generale de informații a apărării se regăsesc în **aprecierile aliaților și partenerilor noștri, primite pentru curajul și preofesionalismul desăvârșit cu care au fost și sunt îndeplinite misiunile externe specifice acestor structuri.**

Am convingerea că provocările actuale ale mediului de securitate, care includ atât crize clasice, prelungite, în proximitatea de est a României, regiunea Balcanilor de Vest, Orientul Mijlociu și Nordul Africii, cât și amenințări asimetrice precum terorismul, migrația ilegală și atacurile cibernetice, vor fi întâmpinate și contracarate eficient de către Direcția generală de informații, continuând, astfel, cu succes misiunea de apărare a României.

Cu prilejul aniversării a 20 de ani de existență, vă adresez felicitări și mulțumiri pentru eforturile depuse în activitatea de mare răspundere și importanță pe care o desfășurați.

La mulți ani!

MESAJUL DIRECTORULUI GENERAL CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII A 20 DE ANI DE LA CONSTITUIREA DIRECȚIEI GENERALE DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

Pe parcursul anului curent marcăm un moment aniversar reprezentat de celebrarea a 20 de ani de la înființarea Direcției generale de informații a apărării și, totodată, 15 ani de la aderarea țării noastre la Alianța Nord-Atlantică. Acest moment constituie un bun prilej de reflecție asupra **contribuției acestei structuri de intelligence** a Armatei României **la îndeplinirea obiectivelor de securitate și la proiectarea intereselor naționale**, din perspectiva formatelor tot mai strânse de alianță și parteneriat pe care România le-a dezvoltat pe plan internațional, în calitate de **pilon de stabilitate într-o regiune de intensă concurență geopolitică și de mari turbulențe de ordin securitar**.

Din acest punct de vedere, **scopul cu care a fost înființată Direcția generală de informații a apărării** în anul 1999 – acela de a asigura coordonarea permanentă și complementaritatea activității de informații cu cea de contrainformații, în paralel cu o cooperare eficientă cu toate structurile/ serviciile departamentale de informații pe plan național și în formate complexe de alianță și parteneriat extern – **ne apare azi**, în lumina evenimentelor geopolitice recente, **drept esențial, iar crearea instituției în sine drept o decizie deosebit de inspirată**, chiar dacă, la acea vreme, era imposibil de anticipat această dinamică a situației politice și de securitate din zonele de interes strategic ale României.

Ceea ce ne bucură însă este faptul că, deși o instituție relativ tânără, **Direcția generală de informații a apărării a știut să valorizeze la maximum experiența profesională vastă a structurilor pe care le-a integrat în componența sa**, fapt ce i-a asigurat, încă de la început, capacitatea de adaptare la mediul geopolitic și de securitate complex, astfel încât a fost în măsură să gestioneze eficient provocări, amenințări și riscuri deosebit de complexe, țara noastră rămânând un pol de stabilitate al regiunii și căpătând astfel tot mai multă **credibilitate și importanță în strategiile regionale ale Alianței**.

De altfel, **Direcția generală de informații a apărării a fost**, încă de la început, **puternic implicată în procesul de aderare a României la NATO**. Astfel, în perioada premergătoare aderării României la Alianță și imediat după aderare, la nivelul Direcției generale de informații a apărării și al întregii Armate a României, au fost inițiate demersuri care au

*General Marian HĂPĂU,
Directorul general
al Direcției generale
de informații a apărării*

urmărit **dezvoltarea capacităților de lucru în comun cu structurile militare ale Alianței** în teatrele de operații. De altfel, **participarea României la misiunile forțelor multinaționale în teatrele de operații** a început cu personal din cadrul structurilor de informații – ofițeri de legătură, culegători, analiști – personal care a avut o contribuție însemnată la succesul misiunilor combatante. Tot astfel, participarea militarilor noștri la misiuni în format întrunit, alături de partenerii din NATO și din coalitiile internaționale, a constituit și un **mediu fertil de perfecționare**.

Rolul principal al Direcției generale de informații a apărării, de coordonator al activității unităților din subordine și de interfață în relația cu celelalte instituții de securitate și cu partenerii externi, a făcut ca, în cele două decenii de existență, această structură să dezvolte **capacități de evitare a surprinderii strategice prin anticiparea și prevenirea riscurilor**, transformând-o într-un important atu în efortul general de apărare a intereselor statului român, dar și a intereselor Alianței pe flancul estic.

Poziționarea geografică strategică a României, în proximitatea unei zone cu importante convulsii geopolitice, într-un moment în care competiția între marii actori globali și regionali a atins un nivel de neimaginat la vremea aderării noastre la NATO, valorizează, mai mult decât oricând, activitatea de informații militare și ne atrage atenția asupra **exigenței adaptării permanente a tuturor structurilor din componența instituției noastre, în acord cu dinamica regională și internațională**.

Dacă privim înființarea Direcției generale de informații a apărării din perspectiva **competiției cu serviciile de informații ale statelor cu interese concurente**, observăm cât de inspirată a fost decizia din anul 1999, de întemeiere a unei instituții care să integreze produsele muncii din domeniul informațiilor militare cu cele din domeniul contrainformațiilor și securității militare și care să permită, astfel, conturarea unei imagini cât mai realiste asupra contextului de securitate, o abordare integrată a riscurilor și provocărilor, precum și, implicit, o proiectare mai eficientă a deciziei.

În calitate de Director general al Direcției generale de informații a apărării, nu am pierdut nicio clipă din vedere faptul că, la capătul tuturor eforturilor pe care le depune personalul nostru, de la baza piramidei instituționale până la nivelul conducerii, se află deopotrivă interesul național și angajamentele asumate în cadrul NATO, al Uniunii Europene și al parteneriatelor strategice. Iar faptul că România se bucură astăzi de o **încredere solidă a partenerilor externi în capacitatea sa de a furniza expertiză în activitatea de informații** se reflectă nu numai în aprecierile primite de militarii români pe durata executării misiunilor internaționale, ci și în încadrarea unor ofițeri superiori ai Armatei române în funcții de decizie de la nivelul structurilor de intelligence și, în general, din cadrul Comandamentelor militare ale NATO și UE.

Analizând rezultatele din cei 20 de ani de existență a DGIA, vedem astăzi o **instituție matură, solidă, în măsură să evite șocuri și să gestioneze provocări informaționale**, o instituție **rapid adaptabilă**, ce ne îndreptățește să privim înainte cu încrederea că viitorul va continua să valideze această construcție instituțională, în acord cu interesele de securitate națională și cadrul legal în vigoare.

Sunt deosebit de onorat să mă aflu la conducerea Direcției Generale de Informații a Apărării într-un moment aniversar și acest fapt îmi oferă prilejul de a transmite întregului personal al comandamentului și al structurilor subordonate mulțumiri pentru devotamentul și profesionalismul cu care a înțeles să își îndeplinească atribuțiile și misiunile, pentru contribuția adusă la dezvoltarea acestei instituții și la atingerea obiectivelor de interes național pe care conducerea le-a asumat și, implicit, pentru câștigarea prestigiului de care ne bucurăm în prezent în cadrul Comunității Naționale de Informații și în relația cu partenerii externi.

Le urez tuturor multă sănătate și împliniri atât în plan profesional, cât și în plan personal, având convingerea că deviza instituției noastre – „*Intelligentia, Fides, Excellentia*” – va rămâne, pentru fiecare, un reper permanent în această nobilă activitate!

La mulți ani!

MESAJUL DE FELICITARE AL ȘEFULUI DIRECȚIEI INFORMAȚII MILITARE CU PRILEJUL ANIVERSĂRII A 20 DE ANI DE EXISTENȚĂ A DIRECȚIEI GENERALE DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

*General-maior Marian SIMA,
Șeful Direcției informații
militare*

Direcția generală de informații a apărării, structură centrală a Ministerului Apărării Naționale, este o unitate de elită a Armatei, înființată pe 1 iulie 1999, pentru a răspunde eficient provocărilor unui mediu de securitate regional și internațional dinamic.

Necesitatea apariției Direcției generale de informații a apărării s-a datorat, pe de o parte, unor motive naționale, interne, de coordonare a celor două structuri existente cu atribuții în domeniul militar al securității naționale, Direcția informații militare și Direcția contrainformații și securitate militară, iar pe de altă parte, necesității interoperabilității cu partenerii vestici și alianțele politico-militare din care România dorea să facă parte.

Impactul pozitiv al Direcției generale de informații a apărării s-a resimțit rapid la nivelul instituțiilor din domeniul apărării și securității, profilul domeniului informațiilor pentru apărare căpătând recunoaștere și apreciere atât în cadrul Ministerului Apărării Naționale (MApN), cât și la nivelul Comunității Naționale de Informații (CNI).

Acumulările de cunoaștere ale noii entități au permis, la început de secol XXI – caracterizat de o creștere explozivă a amenințărilor asimetrice la adresa securității naționale și internaționale (marcată în special de atentate teroriste de mare amploare) – furnizarea oportună a avertizărilor specifice necesare evitării surprinderii strategice atât în plan național, cât și în cadrul parteneriatelor multinaționale.

În cadrul general conceptual oferit de Direcția generală de informații a apărării, Direcția informații militare a contribuit, conform atribuțiilor sale, la atingerea obiectivelor specifice domeniului său de competență, informațiile militare.

În acest sens, voi face o scurtă referire la principalele misiuni executate sub coordonarea Direcției generale de informații a apărării pentru ca această structură să fie în măsură să ofere conducerii politico-militare a României răspunsuri integrate, comprehensive, la provocările de securitate curente.

Prima misiune majoră la care aș dori să mă refer este contribuția Direcției informații militare la atingerea obiectivului național de accedere în Organizația Tratatului Nord-Atlantic

(NATO). În acest sens, prin intermediul atașaturii apărării, Direcția informații militare a constituit principalul canal de obținere a informațiilor militare necesare fundamentării unor decizii naționale corecte, precum și de transmitere și recepționare a mesajelor politico-militare și diplomatice către și de la membrii Alianței, asigurând deseori și cadrul de negociere cu autoritățile viitorilor parteneri.

În paralel, Direcția informații militare a constituit una din structurile care au contribuit în mod esențial cu personal la misiunile multinaționale sub egida NATO din Kosovo și Bosnia-Herțegovina, unde, prin profesionalismul dovedit, au generat creșterea gradului de încredere al armatelor statelor NATO în capacitatea României de a aduce plusvaloare Organizației. Eforturile au fost încununate de succes în martie 2004, odată cu aderarea la NATO, dar nu s-au oprit aici.

O altă misiune esențială, pentru asigurarea securității naționale, a constituit-o dezvoltarea unor parteneriate bilaterale cu state puternice cu care România împărtășește același set de valori democratice. Prin efort și dăruire, personalul Direcției informații militare a contribuit la dezvoltarea unor parteneriate solide cu SUA, Marea Britanie sau Franța, pentru a da doar câteva exemple, ridicând profilul României la nivelul ambiției sale strategice. Aceste parteneriate, dezvoltate pe multiple paliere, au inclus și componenta majoră a domeniului de competență al Direcției informații militare, fapt ce a permis obținerea unor informații relevante, pe domenii de interes național și/sau zone neacoperite de resurse proprii, cu impact asupra calității produselor informative integrate ale Direcției generale de informații a apărării.

Aș dori, de asemenea, să subliniez contribuția Direcției informații militare cu informații de mare valoare pentru MAPN și CNI pe spațiile de interes din vecinătatea apropiată (Balcanii de Vest sau spațiul fostei Uniuni Sovietice), precum cele referitoare la modificări ale granițelor și conflicte prelungite generatoare de instabilitate. Astfel, Direcția informații militare a reușit să prevină exportarea riscurilor și vulnerabilităților la adresa securității României, prin informări oportune ale conducerii politico-militare a MAPN. În aceeași notă, aș remarca eforturile recente de informare eficientă a leadership-ului național cu privire la fenomenul migrației ilegale dinspre Orientul Mijlociu și Asia de Sud-Est către statele Uniunii Europene, precum și a fenomenelor asociate acestuia: crimă organizată, trafic de persoane, substanțe interzise etc.

Un alt aspect demn de menționat al activității Direcției informații militare este permanenta adaptare a structurii la lărgirea spectrului de amenințări neconvenționale, cu caracter transnațional și terorist, precum și la diversificarea tipologiei crizelor și conflictelor, fapt ce generează provocări multiple ce necesită reacții multidirecționale, bazate pe mobilitate, oportunitate, diversitate, coerență și complementaritate.

Astfel, sub directă autoritate a Direcției Generale, structura Direcției informații militare s-a modificat pentru a permite obținerea, prelucrarea și raportarea continuă, oportună și completă a informațiilor relevante referitoare la noile amenințări din spațiul cibernetic, precum și a dezvoltărilor în plan securitar din zonele instabile adiacente bazinului Mării Negre sau Orientului Mijlociu. Adaptarea dispozitivului de culegere a avut în vedere atât subdomeniul culegerii informațiilor de la surse umane (HUMINT), cât și cu mijloace tehnice de înaltă tehnologie (GEOINT, CYBERINT, SOCMINT). În prezent, Direcția informații militare reprezintă expresia schimbărilor succesive și adaptării permanente, din perspectivă

organizatorică și funcțională, survenite în cadrul procesului de reformă al Armatei României, imaginea unui sistem modern, dinamic și deschis, în continuă evoluție care, prin întreaga activitate, răspunde cerințelor de securitate și apărare națională.

Expertiza dovedită azi de Direcția informații militare este reflectată prin maturitatea acestei instituții și responsabilitatea sa în misiunile pe care le îndeplinește, contribuind la afirmarea României drept un partener serios, competent și credibil în cadrul Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene, cu o contribuție recunoscută la îndeplinirea cu succes a misiunilor de menținere a păcii și luptă împotriva terorismului, toate acestea fiind posibile în cadrul profesionist și flexibil al Direcției generale de informații a apărării.

Efortul Direcției informații militare și implicit al Direcției generale de informații a apărării în cadrul misiunilor și activităților curente ale Alianței se concretizează în contribuția cu experți la nivelul comandamentelor NATO, în cadrul cărora ofițerii Direcției informații militare ocupă funcții de mare responsabilitate. De asemenea, printr-un flux continuu cu produse de informații, conform priorităților și cerințelor informative aliate, România se află între primele națiuni care, prin informațiile oferite, au contribuit la fundamentarea deciziilor la nivelul Alianței, având în atenție evoluția situației regionale și din Orientul Mijlociu, evenimente care influențează nemijlocit mediul de securitate al țării noastre.

Prezența cu personal specializat în majoritatea comandamentelor NATO și în Direcția informații a Statului Major Militar Internațional al UE ne permite să rămânem conectați și să avem un comportament proactiv în acest domeniu, în relația cu ambele organizații internaționale. Această prezență ne asigură atât nouă, cât și Direcției generale de informații a apărării nu numai vizibilitate și recunoaștere în cadrul NATO și UE, dar și relevanță ca suport decizional la nivel politico-militar.

Nivelul ridicat al riscurilor și amenințărilor, în special al celor de natură neconvențională, reclamă un apel la unitate și solidaritate în adoptarea unor măsuri de prevenire, bazate în special pe cunoașterea și descoperirea oportună a noilor provocări pe linie de securitate. În acest context, un rol major îl are menținerea și îmbunătățirea cooperării cu alte servicii de informații militare. Astfel, Direcția informații militare, cu sprijinul conducerii Direcției generale de informații a apărării, a adoptat un comportament proactiv și cu efect preemptiv pentru extinderea cooperării bilaterale cu servicii de informații militare din state NATO și non-NATO, din vecinătatea regională sau din zonele de interes, pentru acțiuni complementară pe direcțiile de interes comun.

În încheiere, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de existență de către Direcția generală de informații a apărării, adresez felicitările și urările mele de succes profesioniștilor acestei structuri, care își îndeplinesc misiunile cu dedicație și responsabilitate, situând securitatea României și a cetățenilor ei mai presus de interesele personale.

La mulți ani!

MESAJUL DE FELICITARE AL ȘEFULUI DIRECȚIEI CONTRAINFORMAȚII ȘI SECURITATE MILITARĂ CU PRILEJUL SĂRBĂTORIRII A 20 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA DGIA

*Contraamiral
Mihai GHEORGHE,
Șeful Direcției
contrainformații și
securitate militară*

Cu ocazia aniversării a 20 de ani de existență a Direcției generale de informații a apărării, este imperios necesar să evidențiem, în câteva rânduri, importanța acestei structuri și ce a însemnat înființarea și rolul său coordonator pentru Contrainformațiile și Securitatea Militară.

În această perioadă au avut loc cele mai profunde transformări ale sistemului militar și ale sferei de intelligence asociate. O privire retrospectivă, și constructivă în același timp, ne confirmă că pașii realizați de către Direcția contrainformații și securitate militară în direcția atingerii obiectivelor centrale, ale instituției militare și ale Alianței Nord-Atlantice, au fost mai fermi și mai eficienți odată cu integrarea sa în „*organigrama*” Direcției generale de informații a apărării.

Cei 20 de ani, marcați de procesul de integrare euroatlantică, au determinat racordarea la rigorile impuse de Alianță și au generat o extindere a competențelor și responsabilităților Direcției contrainformații și securitate militară într-o serie de direcții, printre care participarea personalului la misiunile desfășurate în teatrele de operații, cooperarea cu structuri similare din state NATO/UE, dezvoltarea structurilor de securitate a sistemelor informatice și de comunicații etc.

Dezvoltarea capacităților de culegere și analiză operațională și strategică, prin trecerea de la managementul informațiilor la managementul cunoștințelor, a avut ca efect inerent creșterea contribuției Contrainformațiilor Militare la consolidarea Direcției generale de informații a apărării ca un partener competitiv și relevant în mediul de intelligence național și european și, implicit, la îmbunătățirea schimburilor de informații cu state aliate și/sau parteneri.

Activitatea de contrainformații și securitate militară, adaptată constant viziunii Direcției generale de informații a apărării de transformare a intelligence-ului militar național, a contribuit semnificativ la îndeplinirea misiunilor Armatei României, expresie incontestabilă a contribuției noastre la dezvoltarea capacității informative puse la dispoziția liderilor militari și politico-militari.

Suntem pe deplin conștienți că îndeplinirea cu succes a obiectivelor noastre presupune o capacitate crescută de adaptare la evoluția mediului de securitate regional și internațional. În prezent, activitatea de informații și contrainformații se confruntă cu noi provocări în contracararea riscurilor și amenințărilor din mediile de interes, aflate într-o dinamică galopantă

și imprevizibilă. Sunt însă convins că, printr-un management adecvat și prin efortul întregului personal din intelligence-ul militar, Direcția generală de informații a apărării va continua să se afirme ca o structură esențială în arhitectura Armatei României și să se mențină la înălțimea așteptărilor factorilor de decizie.

Granița din ce în ce mai volatilă între amenințările și riscurile care se manifestă pe dimensiunea internă și cele care afectează securitatea militară a României din plan extern impune cu necesitate reacții rapide, coordonate și sincronizate, astfel că suntem obligați, prin efort conjugat, să creștem gradul de adaptabilitate și coeziune.

În acest complex context de factori, a devenit vital aportul Direcției generale de informații a apărării acordat permanent, atât cu expertiză și cunoaștere, cât și cu resursele necesare inițierii și finalizării proceselor de transformare pe care Direcția contrainformații și securitate militară le-a traversat în ultimele două decenii de activitate. Nu uităm că, prin implicarea activă a Direcției generale de informații a apărării, Direcția contrainformații și securitate militară a dezvoltat programe de bune practici cu servicii partenere naționale și internaționale, producând efecte benefice atât în ceea ce privește cooperarea în situații specifice, cât și raportat la frecvența schimburilor de informații în domenii de interes strategic.

La împlinirea a 20 de ani de muncă în echipă, doresc să exprim, în numele meu și al întregului personal al Direcției contrainformații și securitate militară, deosebita apreciere pentru rezultatele obținute și convingerea că, prin activitatea dumneavoastră, veți contribui, în continuare, la întărirea „echipei de pe frontul secret”, aflată în slujba Armatei și a Patriei!

La mulți ani, DGIA!

MESAJUL DIRECTORULUI CENTRULUI DE EXCELENȚĂ NATO ÎN DOMENIUL HUMINT CU OCAZIA SĂRBĂTORIRII A 20 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA DGIA

Sărbătorirea a 20 de ani de la înființarea Direcției generale de informații a apărării constituie pentru Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT un important reper aniversar și o excelentă oportunitate de a rememora principalele elemente care au marcat strânsa legătură dintre cele două instituții, începând cu demersurile de înființare a Centrului pe teritoriul României și continuând cu sprijinul permanent acordat atât în domeniul resurselor umane, al suportului logistic sau consilierii juridice, cât și în activitatea de specialitate a instituției noastre. Acest aport de substanță obligă Centrul de Excelență la performanțe deosebite, care să sprijine misiunea Direcției generale de informații a apărării și să sporească prestigiul instituției, al Armatei României și al țării.

Încă din primele etape ale dezvoltării sale, Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT a devenit un punct de referință în activitatea de relații internaționale a Direcției generale de informații a apărării, Oradea fiind o destinație inclusă frecvent în agendele de lucru ale unor vizite la nivel înalt. Facilitățile, programul de lucru, recunoașterea la nivelul NATO a rezultatelor deosebite ale Centrului în domeniul managementului lecțiilor învățate, al standardizării, dezvoltării conceptuale sau educației și instruirii au constituit de fiecare dată motive de mândrie pentru România, ca națiune gazdă.

Conectarea permanentă a Centrului de Excelență NATO în domeniul HUMINT la procesul complex de transformare a Alianței a permis transferul experienței acumulate în sprijinul efortului de aliniere la standardele NATO a structurilor de informații pentru apărare ale României.

În plus, dezvoltarea unui model instituțional bazat pe cunoaștere, managementul participativ pe bază de proiecte și experiența acumulată la nivelul Centrului au contribuit, prin oferta educațională și evenimentele internaționale organizate (grupuri și ateliere de lucru, conferințe, simpozioane, proiecte de cercetare etc.), la dezvoltarea capitalului uman al Direcției generale de informații a apărării și unităților subordonate, ale căror cadre au participat în număr semnificativ la fiecare activitate. Toate acestea au condus la performanțe deosebite în activitatea lor ulterioară, specialiștii români fiind apreciați pentru profesionalismul și rezultatele remarcabile obținute în teatrele de operații sau în activitățile curente de cooperare internațională.

*Colonel
Florin-Vasile TOMIUC
Directorul Centrului
de Excelență NATO
în domeniul HUMINT*

Mizând pe o relație reciproc avantajoasă, Acordul de cooperare academică încheiat între Centrul de Excelență NATO în domeniul HUMINT și Centrul de pregătire în domeniul informații pentru apărare „Nicolae Condeescu” a fost un rezultat natural al schimbului permanent de know-how dintre cele două instituții. Acesta creează cadrul necesar derulării unor inițiative educaționale pe diverse teme de interes, cu beneficii în inovație și cercetare, educație și formare profesională, materializate în schimbul de instructori, derularea de proiecte și ateliere de lucru comune, organizarea de conferințe ori schimbul de publicații. Mai mult, urmărim ca din postura de responsabil departamental pentru disciplina HUMINT în NATO să sprijinim creșterea relevanței Centrului de pregătire în domeniul informații pentru apărare în cadrul comunității de interes a furnizorilor de soluții educaționale certificate pentru structurile de comandă și de forțe ale Alianței.

La ceas aniversar, în numele personalului Centrului de Excelență NATO în domeniul HUMINT, vă transmit mulțumiri pentru modul în care Direcția generală de informații a apărării a înțeles să fie întotdeauna alături de Centru. Vă urăm mult succes în continuare și realizări pe toate planurile!

La mulți ani!

DETAȘAMENTUL SPECIAL DE PROTECȚIE ȘI INTERVENȚIE - STRUCTURA COMBATANTĂ A DIRECȚIEI GENERALE DE INFORMAȚII A APĂRĂRII

Arthur-Romeo ELISEI*
Florin-Cătălin CHIRICĂ

Abstract

The events marking the end of the last century have caused global profound changes in all areas of social life, especially in the international security environment nowadays characterized by friction, volatility, uncertainty, complexity, ambiguity and dynamic changes in the political, economic and military situation.

The nature and dynamics of events with international impact (terrorist acts included) currently cause the transformation of architecture and strategies at the regional and global security environment, with direct implications for national protection systems.

At national level, the prevention and combating terrorism is organized and conducted in a unitary manner; the international conventions on terrorism, that Romania is a party to, and with the international and national regulations and laws on human rights. The cooperation in this line of work is accomplished within the National System Preventing and Combating Terrorism, with the participation of the designated public authorities and institutions.

The Romanian Ministry of National Defense, as part of the above-mentioned system, carries out specific activities – individually or in cooperation – in this field of activity, in accordance with its legal assignments and competencies, involving strategic, operational and tactical tasks largely performed by the Defense Intelligence General Directorate capabilities.

Keywords: *strategies, security environment, terrorism, prevention and combating terrorism.*

Delimitări conceptuale

Înainte de a intra în miezul problemei, considerăm necesar a insera câteva precizări conceptuale. Întrucât subiectul gravitează în jurul noțiunilor – conexe – de „terorism”, „antiterorism”, „contraterorism”, o sumară trecere în revistă a acestora vine în sprijinul demersului nostru.

Așa cum este definit¹ de *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, cu modificările și completările ulterioare, terorismul include „acele acțiuni, inacțiuni, precum și amenințări cu privire la acestea, care prezintă pericol public, afectează viața,

integritatea corporală sau sănătatea oamenilor, factorii materiali, relațiile internaționale ale statelor, securitatea națională sau internațională, sunt motivate politic, religios sau ideologic și sunt săvârșite în unul din următoarele scopuri: a) intimidarea populației sau a unui segment al acesteia, prin producerea unui puternic impact psihologic; b) constrângerea nelegitimă a unei autorități publice ori organizații internaționale să îndeplinească, să nu îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui anumit act; c) destabilizarea gravă sau distrugerea structurilor politice fundamentale, constituționale,

*Autorii sunt experți în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

economice ori sociale ale unui stat sau organizații internaționale”.

Deși termenul „terorism” a apărut în dicționare relativ târziu, abia în 1796², este de reținut faptul că diada *teroare-terorism* era conștientizată de omenire încă din antichitate, când inducerea fricii la nivel colectiv a reprezentat scopul unora dintre liderii vremii, iar violența era calea cea mai des utilizată pentru realizarea acestui obiectiv.

Produs al evoluției istorice, terorismul³ este atestat cu manifestări specifice cu peste două milenii în urmă. Dacă aceste manifestări sunt relativ de aceeași vârstă cu omenirea, mai dificil este răspunsul pentru întrebarea: când va dispărea terorismul? Majoritatea experților în domeniul terorismului înclină să creadă că fenomenul va însoți omenirea pe întreaga sa existență, fiind o prezență social-istorică cu manifestare particulară.

În prezent, situația s-a schimbat radical. Terorismul tradițional a evoluat atât din punct de vedere cantitativ, dar și calitativ, asistând astăzi la o altă formă a terorismului și anume „neo-terorismul”, cu formele sale cele mai periculoase de manifestare: „super-terorismul” și „mega-terorismul”.

Organizarea și modul de acțiune al grupărilor teroriste⁴ au cunoscut, în ultimul timp, o evoluție continuă, avându-se în vedere tot mai mult efectele și facilitățile oferite de globalizare, intensificarea măsurilor de combatere a terorismului în tot mai multe țări, accentuarea cooperării internaționale în combaterea terorismului atât în plan politic, cât și militar, instituțional și financiar, concomitent cu arestarea principalilor lideri ai unor importante mișcări teroriste.

Ca răspuns la extinderea ariilor de acțiune ale grupărilor și organizațiilor teroriste a devenit tot mai necesară cooperarea între structurile de securitate, pentru dobândirea cunoașterii situaționale, obținerea acelor informații acționabile utile dejucării planurilor rețelelor teroriste și asigurarea reacției la actele maligne ale acestor entități.

În prevenirea și combaterea terorismului, un rol esențial îl deține informația. Prin urmare, autoritățile și instituțiile publice cu atribuții în domeniul securității oricărui stat din lume desfășoară activități specifice, individual sau în cooperare,

pentru a pune la dispoziția factorilor de decizie acele elemente care să permită luarea celor mai bune decizii, având ca efect restrângerea sferei și a nivelului de manifestare a fenomenului terorist.

Pe fondul achiziției informației, este totodată necesară adaptarea continuă a activității serviciilor de securitate națională, în scopul de a crește capacitatea operațională destinată generării și aplicării celor mai viabile cursuri de acțiune pentru contracararea amenințării teroriste.

În paralel cu obținerea informațiilor, măsurile antiteroriste și contrateroriste întregesc ansamblul de activități pe care serviciile de securitate națională le pot desfășura într-un stat de drept în sensul suprimării manifestărilor entităților teroriste.

„Antiterorismul” reprezintă ansamblul măsurilor defensive realizate anterior producerii atacurilor teroriste folosite pentru reducerea vulnerabilității factorilor umani, specifici⁵ și nespecifici⁶ și a factorilor materiali⁷, iar „contraterorismul” cuprinde ansamblul măsurilor ofensive realizate în scopul capturării sau anihilării teroriștilor, eliberării ostaticilor și restabilirii ordinii legale, în cazul desfășurării ori producerii unui atac terorist, fiind răspunsul *post-factum* la o acțiune teroristă care a avut loc.

În prezent, serviciile de securitate națională reprezintă sistemul imunitar al oricărei formațiuni statale de drept. Misiunea fundamentală a acestora este să apere și să protejeze cetățenii, valorile, drepturile și libertățile populației. Din acest motiv, este necesară adaptarea permanentă și regenerarea cadrului conceptual, la nivel dogmatic, strategic și cultural, astfel încât produsele furnizate să permită o reacție favorabilă și oportună cu interesele statului respectiv.

Prevenirea și combaterea terorismului în Armata României

În *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019*, terorismul este inclus printre principalele amenințări la adresa securității naționale, iar combaterea factorilor de risc generați de evoluția fenomenului terorist internațional și de influențele acestuia asupra stării de securitate a țării noastre constituie un obiectiv esențial.

În prezent, în România nu există terorism de sorginte sau motivație autohtonă. Deși România este percepută ca o țară sigură, apartenența la organizațiile euroatlantice, precum și implicarea cu trupe în diferitele teatre de operații internaționale, îndeosebi în zonele cu manifestare teroristă intensă, pot constitui motive destul de puternice pentru grupurile extremist-teroriste de a alege România ca țintă.

Din aceste considerente, statul român și-a creat mecanisme legislative, acționale, informaționale, juridice și de cooperare în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, în care Ministerul Apărării Naționale, prin structurile sale specializate, joacă un rol de prim rang.

Potrivit prevederilor *Legii nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, cu modificările și completările ulterioare, și ale *Protocolului general de organizare și funcționare a Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului*, în domeniul de referință Ministerul Apărării Naționale are atribuții generale și specifice, orientate pe ambele dimensiuni acționale – *prevenire*, respectiv *combateră*, pentru îndeplinirea cărora dispune de structuri specializate de comandă-control, sprijin și luptă, organizate, pregătite și echipate în mod corespunzător pentru a face față provocărilor.

Astfel, potrivit prevederilor art. 15 alin. (9) din *Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, republicată, „Direcția generală de informații a apărării desfășoară misiuni de protecție și pază a principalelor categorii de factori umani și materiali din responsabilitatea Ministerului Apărării Naționale, intervenția antiteroristă și participă, potrivit legii, la organizarea și executarea intervenției contrateroriste, prin structura specializată proprie”⁸, Detașamentul special de protecție și intervenție.

Misiunea principală a Detașamentului special de protecție și intervenție o constituie identificarea oportună, descurajarea și contracararea riscurilor și amenințărilor care pot afecta securitatea factorilor umani specifici, factorilor materiali și activităților de importanță deosebită ale Ministerului Apărării Naționale din responsabilitatea acestuia.

Pentru realizarea scopului misiunii de bază, Detașamentul special de protecție și intervenție îndeplinește sarcini specifice, care vizează realizarea a trei obiective operaționale în domeniul de activitate, respectiv *prevenirea, descurajarea și reacția*.

Prevenirea și descurajarea actelor de terorism se realizează prin măsurile de întărire a securității personalului, obiectivelor și simbolurilor Armatei României, a activităților cu potențial de a deveni obiectiv țintă teroristă, precum și prin cele de reducere a vulnerabilității acestora, iar reacția la acte de terorism cuprinde intervențiile contrateroriste și intervențiile contrateroriste EOD de nivel tactic.

Detașamentul special de protecție și intervenție - scurt istoric

Prin aprobarea ministrului apărării naționale, la data de 01.09.1998, a luat ființă Detașamentul de protecție și pază, structură careia i s-au încredințat inițial misiuni preponderent defensive în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, în acest mod consemnându-se oficial actul de naștere al actualului Detașament special de protecție și intervenție.

La data de 01.03.2000 s-a produs prima restructurare a Detașamentului de protecție și pază, redenumit Detașament de protecție demnitari militari, pentru a reflecta mai pregnant misiunea principală a unității la acel moment. În perioada 2000-2001, în paralel cu derularea acțiunilor specifice, personalul unității a depus eforturi deosebite pentru înzestrarea cu tehnică și materiale și atragerea în rândul personalului a unor specialiști tineri și entuziaști, care să se aplece către rezolvarea problemelor specifice din domeniul de activitate, inerente începuturilor.

Al cincilea an de funcționare al unității a adus cu sine o modificare importantă în identitatea structurii. La 15.05.2003, conform aprobărilor ministrului apărării naționale, a fost consemnat transferul Detașamentului de protecție demnitari militari din subordinea Direcției siguranță militară/ Direcția generală de informații a apărării în cea a Secției poliție militară/Statul Major al Apărării, sub denumirea Detașament de intervenție rapidă,

cu menținerea întregului personal, a tuturor atribuțiilor și a bunurilor din înzestrare.

Anul 2006 a consemnat (la 14.04) revenirea Detașamentului de intervenție rapidă în subordinea Direcției generale de informații a apărării.

La 01.09.2008, odată cu aniversarea a 10 ani de la înființarea unității, pentru recunoașterea rolului determinant în apărarea valorilor supreme ale României, a independenței, suveranității, unității naționale, ordinii constituționale și democrației, în conformitate cu prevederile art. 1 din *Legea nr. 34/1995 privind acordarea Drapelului de luptă marilor unități și unităților militare*, Detașamentului de intervenție rapidă i-a fost acordat Drapelul de luptă prin Decretul Președintelui României.

Din necesitatea adaptării la modificările cadrului de angajare, începând cu data de 01.07.2009, unitatea a fost reorganizată structural, operațional și funcțional, ocazie cu care a primit denumirea actuală de Detașament special de protecție și intervenție.

La 01.09.2013, la aniversarea a 15 ani de la înființarea unității, Detașamentului special de protecție și intervenție i s-a conferit Emblema de Onoare a Armatei României, cu însemn de pace.

Începând cu anul 2013, au fost depuse eforturi deosebite în sensul creșterii nivelului de înzestrare și susținere, a gradului de completare cu personal, trecerii la un program de instrucție centrat pe lista cu cerințele esențiale ale misiunii, precum și pentru îmbunătățirea cadrului normativ de organizare și întreținere, Detașamentul special de protecție și intervenție devenind o structură de elită a Armatei României și un partener respectat al celor mai reprezentative unități specializate în lupta împotriva terorismului, naționale sau aparținând statelor membre NATO și UE.

La data de 01.09.2018, cu ocazia sărbătoririi a 20 de ani de la înființarea unității, Detașamentului special de protecție și intervenție i s-a conferit Ordinul Național pentru Merit, în grad de Cavaler, în semn de apreciere a înaltului profesionalism dovedit în îndeplinirea cu succes a misiunilor încredințate, pentru devotamentul și curajul demonstrate de militarii unității pe timpul participării la misiuni naționale și internaționale.

În prezent, efortul comun al efectivelor Detașamentului special de protecție și intervenție vizează menținerea unei capacități operaționale credibile și durabile pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni și sarcini din responsabilitate. Alături de îndeplinirea responsabilităților sale, personalul unității întreține un climat de pregătire de înaltă calitate și acordă atenție cooperării bilaterale și multilaterale.

Destinație operațională

Detașamentul special de protecție și intervenție este structura combatantă a **Direcției generale de informații a apărării**, care planifică, organizează, conduce și desfășoară, independent sau în cooperare cu alte structuri, acțiuni militare de nivel tactic de protecție, intervenție, pază și alte forme speciale de descurajare, în scopul asigurării securității factorilor umani specifici, factorilor materiali și activităților de importanță deosebită din cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Potrivit destinației operaționale, Detașamentul special de protecție și intervenție face parte din categoria structurilor luptătoare specializate în prevenirea și combaterea actelor de terorism și a faptelor asimilate acestora îndreptate împotriva factorilor umani specifici, factorilor materiali și activităților de importanță deosebită din cadrul Ministerului Apărării Naționale.

În consecință, Detașamentul special de protecție și intervenție desfășoară următoarele tipuri de operații tactice: protecția factorilor umani specifici; intervenția antiteroristă; intervenția contrateroristă; intervenția cu forțe la obiective militare; controlul tehnic antiterorist, controlul/inspecția de securitate; intervenția EOR/EOD; investigarea/cercetarea la fața locului și analiza tehnico-tactică a evenimentelor; paza și intervenția la obiectivele militare, civile și proprietăți desemnate; sprijinul protecției forței în cadrul activităților desfășurate în teatrele de operații și pe teritoriul statului român.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor pe linia prevenirii și combaterii terorismului, Detașamentul special de protecție și intervenție cooperează, în limitele legii, cu unitățile militare similare (structurile subordonate Comandamentului forțelor

pentru operații speciale) și serviciile specializate aparținând instituțiilor și autorităților publice din compunerea Sistemului național de prevenire și combatere a terorismului (Brigada antiteroristă/ Serviciul Român de Informații, Serviciul de Protecție și Pază, Serviciul de intervenții și acțiuni speciale/Inspectoratul General al Poliției Române/ Ministerul Afacerilor Interne etc.).

Începând cu anul 2012, Detașamentul special de protecție și intervenție a dezvoltat capabilități pe două paliere circumscrise domeniului contracarării dispozitivelor explozive improvizate (Countering Improvised Explosive Device – C-IED), respectiv nivelul 1/cercetarea la fața locului (Weapons Intelligence – WI) sub egida Centrului de Excelență NATO în domeniul contracarării dispozitivelor explozive improvizate (NATO Countering Improvised Explosive Device Centre of Excellence – NATO C-IED CoE), și nivelul 2/Programul „Laborator dislocabil întrunit pentru exploatarea și analiza dispozitivelor explozive (Joint Deployable Exploitation and Analysis Laboratory – JDEAL), sub autoritatea Agenției Europene pentru Apărare (European Defence Agency – EDA).

În îndeplinirea rolului operațional, personalul Detașamentului special de protecție și intervenție folosește conceptul „orientarea exclusivă către adversar”, care presupune o preocupare permanentă pentru limitarea pierderilor colaterale și protejarea vieții umane. În concordanță cu acest concept, unitatea prezintă următoarele *capabilități operaționale esențiale*: planificare operațională și analiză a țintelor rapide și detaliate; capacitate de desfășurare imediată; abilitate în generarea rapidă de pachete de forțe flexibile și interoperabile, cu capabilități organice de comandă, control și comunicații; utilizare discriminatorie a forței; limitarea pierderilor colaterale.

Angajamente operaționale

Pe plan intern, de-a lungul existenței sale, Detașamentul special de protecție și intervenție a răspuns de asigurarea securității tuturor evenimentelor politico-militare și militare de înaltă vizibilitate organizate în țara noastră, precum și de protecția înalților demnitari

politico-militari și militari, români și străini, pe timpul a peste 2.500 de acțiuni specifice derulate în contextul vizitelor oficiale în România.

Spre exemplu, în anul 2019, Detașamentul special de protecție și intervenție acționează, în sprijinul Serviciului de Protecție și Pază, pentru asigurarea măsurilor de securitate a evenimentelor organizate în marja exercitării de către România a Președinției Consiliului Uniunii Europene (PRES RO – 2019), cu efective destinate unor sarcini specializate (protecție a demnitarilor, intervenție antiteroristă, control de securitate, intervenție EOD).

Deși valoarea forțelor implicate, mediul operațional și interferența cu diverși factori extrem de sensibili au expus permanent personalul Detașamentului special de protecție și intervenție la diferite riscuri inerente activității specifice, comportamentul profesionist al militarilor unității a condus la îndeplinirea tuturor sarcinilor încredințate în decursul timpului fără evenimente sau incidente care să afecteze imaginea sau capacitatea operațională a structurii.

Pe plan extern, Detașamentul special de protecție și intervenție și-a adus permanent contribuția la efortul asumat de Direcția generală de informații a apărării și Ministerul Apărării Naționale în teatre de operații ca Irak, Afganistan, Bosnia-Herțegovina și Kosovo.

Unitatea a participat cu militari în diverse posturi și structuri internaționale, la misiunile ONU (UNMEE), UE (EUFOR, EUTM), NATO (KFOR, ISAF, RSM) și de coaliție (Enduring Freedom, Iraqi Freedom).

Concluzii

Ca orice altă entitate tactică cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii terorismului, Detașamentul special de protecție și intervenție este supus provocării de a se adapta permanent mediului de securitate, în care rolul informației are caracter decisiv. Până în prezent, unitatea și-a creat premisele pentru identificarea instrumentelor prin care poate îndeplini interesele și obiectivele Direcției generale de informații a apărării, proiectând principalii vectori de acțiune către creșterea performanțelor și dezvoltarea capabilităților.

Detașamentul special de protecție și intervenție dispune de o resursă umană matură și bine antrenată, cu expertiză în domeniul de activitate și experiență într-o diversitate de discipline militare și civile, precum și de o dotare superioară cu armament, muniții și echipamente de înaltă tehnologie, ceea ce permite unității să-și îndeplinească întregul spectru de operații din responsabilitate, în vederea obținerii efectelor așteptate pentru realizarea obiectivelor Direcției generale de informații a apărării și Ministerului Apărării Naționale.

Prin personalul său, **Detașamentul special de protecție și intervenție și-a adus permanent și își aduce, în continuare, contribuția la efortul asumat de Direcția generală de informații a apărării și Ministerul Apărării Naționale** în teatre de operații, cât și pe teritoriul național, pentru desfășurarea în condiții de securitate a tuturor evenimentelor politico-militare și militare de înaltă vizibilitate.

Bibliografie:

1. *** *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1161 din 08.12.2004, cu modificările și completările ulterioare.
 2. *** *Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 867 din 02.11.2017.
 3. *** *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019*, aprobată prin *Hotărârea Parlamentului României nr. 33/2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 450 din 23.06.2015.
 4. *** *Dictionnaire de la langue française*, Editura Larousse-Bordos, Paris, 1988.
 5. *** *Dicționarul enciclopedic ilustrat al limbii române*, Editura ARC, Chișinău, 2006.
 6. ARĂDĂVOAICE, Gheorghe, *Sfârșitul terorismului*, Editura Antet, Filipeștii de Târg, Prahova, 2002.
 7. BECK, Ulrich, *La société du risque: Sur la voie d'une autre modernité*, Editura Flammarion, Paris, 2003.
 8. BOUVET, F., *Dictionnaire Littré*, Editura Union générale d'édition, Paris, 1964.
 9. CORDESMAN, H. Anthony, *Terorismul și amenințarea ANM în Orientul Mijlociu*, Curs de Studii de Securitate „George C. Marshall”, Germania, 1999.
 10. OPREA, Gabriel; BOTOȘ, Ilie; VASILE, Bogdan, *Sistemul de răspuns la terorism*, Editura Militară, București, 2014.
 11. PUȘCAȘ, Valentin, *Relații internaționale contemporane*, Editura Sincron, Cluj-Napoca, 1999.
 12. STANCIU, Ion-Aurel, *Terorismul internațional - trecut, prezent și viitor*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.
-
- ¹ *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, cu modificările și completările ulterioare, art. 1
- ² Gheorghe Arădăvoaice, *Sfârșitul terorismului*, Editura Antet, Filipeștii de Târg, Prahova, 2002, p. 9.
- ³ Gabriel Oprea, Ilie Botoș, Bogdan Vasile, *Sistemul de răspuns la terorism*, Editura Militară, București, 2014, p. 49.
- ⁴ Anthony H., Cordesman, *Terorismul și amenințarea ANM în Orientul Mijlociu*, Curs de Studii de Securitate „George C. Marshall”, Germania, 1999, p. 27.
- ⁵ Factori umani specifici - persoanele incluse direct în mecanismele funcționale politogene ale entității-țintă, respectiv demnitari, militari, funcționari, precum și reprezentanți ai unor organizații internaționale (vezi *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, cu modificările și completările ulterioare, art. 4 pct. 10).
- ⁶ Factori umani nespecifici - persoanele incluse indirect în mecanismele politogene ale entității-țintă, în general populația civilă (vezi *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, cu modificările și completările ulterioare, art. 4 pct. 11).
- ⁷ Factori materiali - factorii de mediu, culturile agricole și șeptelul, alimentele și alte produse de consum curent, obiectivele de importanță strategică, militare sau cu utilitate militară, facilitățile de infrastructură ale vieții sociale, facilitățile de stat și guvernamentale, sistemele de transport, telecomunicații și informaționale, simbolurile și valorile naționale, precum și bunurile mobile sau imobile ale organizațiilor internaționale (vezi *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, cu modificările și completările ulterioare, art. 4 pct. 12).
- ⁸ *Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, republicată, art. 13 alin. (9).

CENTRUL DE PREGĂTIRE ÎN DOMENIUL INFORMAȚII PENTRU APĂRARE - ADAPTAREA TRANSFORMAȚIONALĂ A PROCESELOR DE INSTRUIRE ȘI EDUCAȚIE LA DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE

Dan COLESNIUC*

Abstract

Challenges generated by the security environment characterized by volatility, uncertainty, complexity and ambiguity, governed by extensive technological changes and by polarizing tendencies across all the society levels, as well as standardization and interoperability requirements emerging from Romania's membership to NATO, EU and other international bodies constantly inflict the need for transformation, adjustment and optimization of the defense intelligence field according to the new requisites and performance criteria aiming at reaching the highest standards and professional competences for the personnel operating in the intelligence sphere.

Keywords: training, education, defense intelligence, professional development.

Introducere

Mediul operațional actual reprezintă o provocare pentru sistemul educațional militar tradițional. Înțelegerea și răspunsul corespunzător în câmpul de luptă modern determină necesitatea unei gândiri adaptive la nivelul liderilor, fapt ce impune dezvoltarea gândirii critice și a capacității de reflecție. Aceasta va contribui direct la o mai bună identificare a nuanțelor profesiei militare și construirea interoperabilității și încrederii în mediul aliat.

Misiunea comenzii schimbă paradigma cadrului militar tradițional, din perspectiva inițiativei și a competențelor liderilor de acțiune într-un mediu operațional imprevizibil, dinamic și transformațional. Astfel, noile abilități de gândire critică, necesare răspunsului optim la necunoscut, pot fi dobândite numai prin educație. Metodele clasice de pregătire au urmărit, de-a

lungul timpului, dezvoltarea aptitudinilor necesare pentru succes, într-un mediu simetric, caracterizat de procese centralizate de adaptare a deciziilor într-un scenariu de luptă liniar.

Într-un spațiu operațional non-liniar definit de volatilitate, incertitudine, complexitate și ambiguitate, devine relevantă gândirea participativă și o înțelegere holistică în dinamica culegerii, analizei și deciziilor critice în timp real.

Prin educație sunt dezvoltate gândirea critică și capacitatea analitică care sunt procese temporare. Dacă procesul de instruire oferă răspunsuri corecte sau greșite, care permit măsurarea progresului imediat de pregătire, educația este incrementală în confruntarea cu imprevizibilitatea schimbării modului operațional.

Spectrul activităților militare actuale și de perspectivă, de menținere a păcii sau de ducere a luptei, impune dezvoltarea abilităților de formare relațională, construirea încrederii, de

* Dr.ing. Dan COLESNIUC este expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

comunicare și colaborare cu entități socio-umane diverse, de înțelegere situațională, de interacțiune multiculturală și interdisciplinară în medii complexe.

Provocările actuale creează noi relații conceptuale între strategie, tehnologie și spațiul securității, într-o eră în care niciun serviciu sau forță nu poate deține supremația în cele cinci domenii ale apărării strategice: terestru, maritim, aer, cyber și spațiul extraterestru.

Mai mult decât atât, noile capacități militare sunt amplificate de multiplicatorul cunoașterii într-un spațiu al confruntării caracterizat de operații bazate pe cunoaștere.

Misiune

Misiunea *Centrului de pregătire în domeniul informații pentru apărare „General Nicolae Condeescu”* este de contributor direct la eficientizarea și coeziunea Direcției generale de informații a apărării prin dezvoltarea continuă a rolului său major de instituție de educație și profesionalizare interdisciplinară și multiculturală în domeniul informații pentru apărare, la nivel tactic, operativ și strategic.

În acest context, conținuturile curriculare ale Centrului de pregătire în domeniul informații pentru apărare, contribuie prioritar la:

- dezvoltarea profesională și personală a cursanților prin combinarea metodelor didactice de predare-învățare în vederea îmbunătățirii flexibilității gândirii și analizei critice;
- creșterea capacităților de management și leadership în activitățile de luare a deciziilor la nivel tactic, operativ și strategic;
- identificarea, dezvoltarea și implementarea tehnologiilor adaptive specifice erei informaționale, care determină o nouă formă de gândire, colaborativă și în termeni de rețea, transformarea digitală a societății și cibernetizării spațiului operațional;
- construirea consensului într-un mediu operațional variat și multinațional.

Centrul de pregătire în domeniul informații pentru apărare este un „hub” strategic bazat pe

cunoașterea și promovarea interoperabilității intelectuale în domeniul informații pentru apărare, prin dinamica interdisciplinară și multiculturală a proceselor de instruire și educație.

Datorită diferitelor niveluri de interoperabilitate în context multinațional și interdependențelor între tehnologii și doctrine, interoperabilitatea intelectuală reprezintă platforma esențială de activare a capitalului uman și de generare a avantajului competitiv în noul spațiu al confruntării.

De aceea, programele de instruire, educație și curriculum sunt focusate coerent pe aspecte sistemice din domeniul securității și apărării, fiind structurate și adaptate cerințelor în dinamică privind creșterea profesionalismului în domeniul informații pentru apărare. Una dintre marile provocări o reprezintă asigurarea unei instruirii ridicate pe componenta managementului de nivel mediu, care trebuie să funcționeze ca un mecanism sincronizat cu cerințele tactic-operative.

În același timp, o provocare importantă o reprezintă și promovarea unei educații superioare, capabile să genereze și să consolideze nivelul instituțional strategic esențial prin adaptarea contextuală a deciziilor militare și politico-militare. Atingerea acestor deziderate impune proiectarea unei viziuni pe termen lung privind instruirea și educația națională, în context euroatlantic și european.

Cunoștințele colective în mediul aliat, ca lecții învățate și participarea directă la schimburi de experiență și activități practic-aplicative, reprezintă un obiectiv operațional al CPDIA, al promovării cooperării cu națiuni NATO și non-NATO, din perspectiva înțelegerii tendințelor de dezvoltare a domeniului intelligence.

O astfel de diseminare cognitivă are la bază pregătirea bi și multilaterală, exercițiile și temele comune de cercetare științifică și dezvoltare continuă, ca factori determinanți pentru generarea influenței și atingerea obiectivelor operaționale în mediul aliat.

În acest cadru, provocările prioritare la nivelul instituției sunt determinate de preocupările constante pentru definirea coerentă a cerințelor curriculare și educaționale într-un mediu

operațional volatil, în relația cu terțe organizații, instituții naționale și internaționale cu obiective similare, generarea și utilizarea tehnologiilor, atât din perspectiva disciplinelor de intelligence, dar și a utilizării în cadrul sistemelor de învățământ la distanță ie-learning (Intelligence Education-learning).

Metode adaptive de instruire și educație

Sistemele educaționale guvernamentale reprezintă provocarea mileniului pentru toate statele lumii, indiferent de poziționarea lor geografică sau de nivelul de dezvoltare socială, politică și economică. Această abordare este generată de dinamica transformărilor care au loc la nivel global în planul valorilor umane, pe fondul revoluției tehnico-științifice înregistrate în toate domeniile de activitate.

În acest cadru, procesele educaționale trebuie să devină obiective publice prioritare ale planurilor de dezvoltare autohtonă pe termen lung și foarte lung. Acest deziderat devine primordial în contextul afilierii României la diferite organizații regionale sau globale, cum ar fi de exemplu calitatea de țară membră a Uniunii Europene (UE) sau a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

Simpla structurare a procesului educațional doar pe transmiterea de noi concepte și metode analitice, în defavoarea promovării și formării de competențe inovatoare și aptitudini valorice, generează, în timp, un comportament reactiv care se poate manifesta, ulterior, mediocru în mediul operațional. Acest tip de atitudine reactivă se reflectă, mai târziu, asupra formelor de afiliere a indivizilor și statelor la diferite sisteme de valori, cum ar fi organizații internaționale sau alte forme de asociere locală sau regională, cu impact asupra proceselor de adoptare a deciziilor în timp real pentru evitarea surprinderii strategice.

De aceea, dezvoltarea, prin învățare și adaptare continuă, a unei atitudini proactive, bazate pe capacitatea de proiecție a unei perspective valorice, flexibile și sustenabile pe termen lung și foarte lung, va conduce treptat la consecvență și la adoptarea de modele dezirabile în raport cu aspirațiile naționale.

Paradigma sistemului educațional este marcată de modul în care acesta se poziționează față de diferitele modele ale dezvoltării umane, care gravitează în jurul verbelor *a ști*, *a face* și *a fi*. În această introspecție a acumulării de cunoștințe (*a ști*), a practicării și dezvoltării continue a acestora (*a face*) și a procesului formării permanente a atitudinilor (*a fi*), această ultimă caracteristică fiind marcată de un grad ridicat de stabilitate și strâns legată de dinamica dezvoltării sistemelor de valori personale.

În acest cadru analitic, procesele educaționale promovate în cadrul Centrului de pregătire în domeniul informații pentru apărare au un caracter profund de transformare adaptivă continuă, ceea ce determină reflecții și acțiuni concrete, inițiate prin prisma conceptelor de management și leadership. Din această perspectivă, noțiunea de leadership educațional reprezintă fundamentul generator și transformațional al schimbărilor adaptive în cadrul instituției. În același timp, această componentă reprezintă nucleul propriu-zis care trebuie reevaluat, dezvoltat și implementat într-o manieră flexibilă, pentru lansarea de viziuni inovatoare în raport cu statutul, convingerile, atitudinile și obișnuințele personalului. Acestea sunt elemente esențiale ale naturii umane asupra cărora schimbările adaptive produc mutații semnificative care conduc la reevaluarea propriilor convingeri și sisteme de valori.

Pe de altă parte, metodele de predare-învățare ierarhice de tipul top-down, centrate pe platformă, dependente de locație, de interacțiunea simultană și directă a cadrului didactic cu un număr ridicat de cursanți, precum și restricțiile temporare, sunt înlocuite treptat de un model personalizat, centrat pe relația biunivocă cursant-cadru didactic, pe baza noilor tehnologii online care oferă conținut la cerere. Aceste tehnologii noi, implementate în sistemele ie-learning, urmăresc definirea clară și explicită a problemei, o elaborare logică a argumentației și obținerea unui răspuns care să reflecte înțelegerea în dinamică a evoluției unui eveniment sau fenomen. Acest lucru devine însă posibil prin aplicarea metodelor de gândire critică, creativă și laterală, prin

crearea unui mediu colaborativ și stimularea dialogului în toate etapele actului decizional, de la planificare, pregătire, execuție și până la evaluare curriculară.

Toate aceste aspecte și alte inițiative similare, abordate în cadrul sistemului de învățământ al Centrului de pregătire în domeniul informații pentru apărare, reprezintă o prioritate de analiză profundă a interdependențelor critice între strategii educaționale, capabilități și tehnologii pentru asigurarea influenței și efectului deciziilor adoptate pe toate nivelurile ierarhice.

Construirea unui model de interconectare multilaterală în domeniul educațional, atât din punct de vedere curricular cât și al tehnologiilor utilizate, reprezintă un nivel de ambiție care va genera noi competențe la nivelul Centrului de pregătire în domeniul informații pentru apărare în fața provocărilor operațional-strategice ale erei informaționale.

Concluzii

Instruirea și modelarea unui personal activ, capabil să acționeze într-un mediu complex, dinamic și extrem de volatil, pregătit să îndeplinească spectrul larg de misiuni tactice, operative și strategice ale DGIA, reprezintă obiectivele esențiale ale procesului de formare și dezvoltare profesională.

Astfel, Centrul de pregătire în domeniul informații pentru apărare, ca structură specializată a Direcției generale de informații a apărării, cu responsabilități naționale privind instruirea și educația în domeniul specific, își asumă diversificarea strategiilor didactico-pedagogice, prin promovarea învățământului într-un spațiu interdisciplinar și multicultural, flexibil și conectat permanent la cele mai moderne metode, tehnici și practici educaționale.

Dobândirea de noi cunoștințe, dezvoltarea abilităților și formarea atitudinală adaptivă la provocările din mediul operațional devin

determinante pentru promptitudinea și optimizarea proceselor decizionale în domeniul informații pentru apărare.

În acest cadru, perfecționarea metodelor didactice de predare-învățare, combinate cu gândirea critică, sunt menite să îmbunătățească creativitatea, comportamentul, abilitățile de comunicare și conștientizarea situațională.

Din această perspectivă strategică, Centrul de pregătire în domeniul informații pentru apărare este un contributor direct la consolidarea cooperării în domeniul apărării, prin extinderea relațiilor bi și multilaterale cu state NATO și non-NATO, la promovarea unei înțelegeri reciproce și o mai mare sinergie a angajamentelor asumate în mediul multinațional și cel aliat.

Bibliografie:

1. FRIEDMAN, Norman, *Thank You For Being Late. An Optimist's Guide to Thriving in the Age of Acceleration*, Penguin Random House, Marea Britanie, 2017;
2. SEIDMAN, Dov, "How: Why HOW We Do Anything Means Everything", *New York Times*, 2011;
3. STEFFEN, Will, A. Sanderson, P.D. Tyson, J. Jäger, P.A. Matson, B. Moore III, F. Oldfield, K. Richardson, H.J. Schenlinhuber, B.L. Turner II, R.J. Wasson, *Global Change and the Earth System: a Planet under Pressure*, IGBP Royal Swedish Academy, Stockholm, 2004;
4. TOFFLER, Alvin, *Future Shock*, Random House, New York, 1970;
5. Strategia de dezvoltare a învățământului militar și formării continue 2018-2030, în formă de proiect, Direcția generală management resurse umane, București, 2018;
6. www.nato.int;
7. www.ndc.nato.int;
8. www.nato.int/strategic-concept;
9. www.ata-sec.org.

Direcția generală de informații a apărării

INFOSFERA, anul XI, nr. 2, 2019

Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare

DOCTRINA TRUMP LA APOGEU: „REALISMUL PRINCIPIAL”

*Julian CHIFU**

Abstract

We've heard all about the American foreign affairs under Trump administration, or even about some preliminaries of a Trump Doctrine in international affairs. From the lack of leadership - whis America abstained or retreated - to the lack of responsibility, high unpredictability, lack of any explanation or coordination with allies and partners, US foreign policy is defined by a lot of improvisation and adhocacy, nationalism, realism tough and pure or even happening and random politics, according to the mood of the President. But all of these is too few to content any strategic planner and that's why knowledge about the first hand traits of a Trump Doctrine is so much needed and requested by allies, partners or competitors and rivals alike. How can such a policy be understood, in order to meet the needs of such strategic planners? How such a scheme would look like? These are the questions that lead us to investigate statements, documents, facts and deeds of the Trump administration in its first two years and a half.

Keywords: leadership, nationalism, principled realism, realism hard and tough, pragmatism.

Faptul că analiștii, strategii și planificatorii politici încearcă să înțeleagă deciziile Administrației Trump și să prezică ce vor face SUA în viitor, într-o chestiune sau alta, e un fapt natural. Pe de altă parte, un astfel de demers se dovedește extrem de dificil din cauza următoarelor considerente: diferențele între diferitele nivele de decizie și instituții americane ce concură la realizarea politicii externe, impredictibilitatea președintelui Donald Trump și, mai ales, instabilitatea administrației sale și multiplele interimate și posturi neacoperite, când vorbim de personal care trebuie validat prin proceduri specifice de către Congres.

În plus, există o dezbatere care suprapune influențe și acțiuni și care separă afirmațiile publice din campanie, afirmațiile și postările de pe Twitter ale președintelui, necoordonate, intempestive și directe, de documentele scrise ale Casei Albe și, mai ales,

de acțiunile SUA sub Administrația Trump. Acest fapt ridică semne de întrebare dacă avem de-a face cu o **Doctrină Trump *per se***, în curs de conturare și cristalizare, dacă vorbim despre **politica externă a Administrației Trump** sau despre **relațiile internaționale ale SUA în timpul mandatului Trump**. Pentru că la fiecare nivel există diferențe și influențe clare, distincte, care pot avea succes la un moment sau altul, pe o decizie sau alta.

Este motivul pentru care am adoptat o metodologie mixtă: am studiat documentele și declarațiile publice care consacră conceptul de „**realism principial**”, ca element definitoriu al Doctrinei Trump, căutând să vedem ce înseamnă, cine l-a mai folosit și ce conținut are; apoi am căutat să vedem **influențele asupra politicii lui D.Trump** și filiațiile în Administrația Reagan, cu impact specific în acțiunile de politică externă ale Americii lui Trump. Am încercat să identificăm

* *Julian Chifu este președintele Centrului de Prevenire a Conflictelor și Early Warning București. Este cadru didactic la UNAp și SNSPA, specializat în Analiză de Conflict și Decizie în criză, studii prospective și spațiul post-sovietic. A fost consilier prezidențial pentru Afaceri Strategice, Securitate și Politică Externă.*

influențele republicane în politica externă americană, inclusiv din zona celor care nu-l susțin pe actualul președinte american – celebrul grup „Never Trump”.

Interesul național și „*America Great Again*” își regăsesc propriile influențe în politica externă americană. Am studiat, de asemenea, sursele și influențele personalităților și ale grupurilor asupra actualei administrații de la Casa Albă. Totul pentru a găsi o concluzie cât mai apropiată de realitate – cum arată, de fapt, baza teoretică și ideologică a Doctrinei Trump, liniile de politică externă ale Administrației Trump și, mai presus de toate, cum se dezvoltă relațiile internaționale ale SUA în mandatul lui D.Trump.

„Realismul principal” – produs de marketing sau concept consacrat?

Doctrina de politică externă a Administrației Trump a fost proclamată sub numele de **realism principal** - “*principled realism*”. Am efectuat un studiu aprofundat asupra conceptului, surselor și împrumuturilor sale și am obținut câteva elemente specifice¹. Mai întâi, definirea în Administrația Trump – sub această denumire – e făcută în două discursuri la ONU² și în Strategia de Securitate Națională a SUA³. Apoi este vorba despre trei discursuri în politici specifice în care sunt identificate în spațiul „realismului principal” deciziile concrete în relațiile cu Arabia Saudită și combaterea terorismului, mutarea ambasadei SUA la Ierusalim și strategia pe Afganistan⁴.

Dincolo de pronunțarea și asumarea **realismului principal drept doctrină națională** de politică externă a lui Donald Trump, care este primul președinte ce utilizează acest concept, există o întreagă documentație de natură istorică ce marchează utilizarea acestui termen în condiții distincte. Valoarea de întrebuințare a realismului principal se referă la doi președinți, într-un caz realismul fiind limitat în deciziile concrete de **motivații morale**, la James Madison (1751-1836)⁵, iar în al doilea de **nevoia extinderii justiției în lume**, la Teddy Roosevelt (1858-1919).

Celelalte două referințe sunt fundamentale **neo-conservatoare** - consacră exportul de

democrație în lume și justifică intervenționismul american. E cazul discursului adjunctului Secretarului de Stat, John Whitehead, în 1988, cu titlul „**Realismul principal: O fundație pentru politica externă americană**”⁶ și interviul din 2006, acordat publicației *The National Interest*, al senatorului de atunci Chuck Hagel, candidat la primarele prezidențiale, care plasa realismul principal în latura **principiilor și idealismului** care e **limitat de realism și mijloace**, respectiv **interese naționale**⁷. În niciun caz nu e vorba despre vreo apropiere cu înțeleșurile date de echipa Trump realismului principal.

Dimpotrivă, căutările în legătură cu substanța influențelor vin clar de la Administrația Reagan, pe varii canale de influență directă sau admirație și opțiuni ale membrilor administrației curente, iar **sursa reală este Jeane J. Kirkpatrick** („doamna” relațiilor externe americane între 1981-1984),⁸ ideile acesteia fiind îmbrățișate de către Ronald Reagan în prima sa cursă prezidențială. Aici apare ideea **respingerii acomodării cu Moscova** și dorința de a câștiga Războiul Rece, **respingerea căderii în asumarea responsabilităților globale** și a posturii de hegemon de către SUA și îmbrățișarea fără reținere a **fundamentelor democrației liberale**, a lumii bazate pe reguli și drepturile omului⁹.

Fără a pronunța vreodată sintagma „realism principal”, preceptele lui Kirkpatrick sunt cele mai apropiate de abordarea Trump, poate cu excepția componentei democratice, acolo unde administrația actuală americană păstrează o ambiguitate constructivă, combinând utilizarea acesteia cu trecerea sa sub tăcere din rațiuni strategice, cum e situația relației cu Arabia Saudită după „cazul Kashoggi”. Cert e că **apropierile sunt evidente** și vin, după opinia noastră, din perioadele relativ asemănătoare, chiar dacă în sens invers, pe care le parcurge America în anii 80 **de la bipolarism la unica superputere** și evitarea hegemoniei și a responsabilităților globale, acompaniată însă de preluarea dominației de facto a lumii, și astăzi, când statutul de putere dominantă este contestat tot mai mult de multiple puteri, iar SUA face tranziția înapoi **de la epoca dominației unice la multilateralismul unei lumi profund competitive**¹⁰.

Prin urmare, **realismul principal** nu reflectă formula oximoronică, e o etichetă lesne de utilizat și valorificat imagologic și acoperă alt conținut decât cel desemnat în istorie de această sintagmă. De aceea, criticii vorbesc despre o haină pentru orice tip de vreme, care poate justifica pornirile intempestive și impredictibile ale președintelui Trump. În rest, evaluarea noastră e că avem de-a face, la nivelul documentelor publice, cu o **abordare nuanțată** ce conține atât **realism**, cât și **idealism** – prin referința la principiile și valorile fundamentale; **unilateralism** și **naționalism** – prin sintagma și acțiunea de tip „America First”, dar și **multilateralism** – prin invocarea obiectivelor, intereselor și valorilor comune; **intervenționism** – „confruntarea agresivă a provocărilor”, chiar și prin războaie și mijloace militare, dar fără exportul sistemului democratic prin „revoluții colorate” sau „state building”; **pragmatism** – obiectivele și nu ideologia sunt importante; **naționalism**, din nou – promovarea intereselor Americii, dar **limitat de realism**, care înseamnă nevoia de alianțe și aprecierea atentă și amănunțită a implicării, atunci când aceasta e necesară. Mai putem adăuga **abordarea bazată pe costuri** și **retragerea trupelor americane din „războaiele lungi”**, cu soluționarea acestora, cu o înclinație suplimentară pe opțiunile de stabilitate

și securitate mai degrabă decât pentru cele ce presupun revoluții și schimbări. O combinație complexă de nuanțe între **obiective pragmatice**, pe de o parte, și **mijloace realiste** și aflate la dispoziția decidentului, pe de alta.

Realism dur și pur. Doctrina Reagan 2.0. Politica de putere

Am elaborat un studiu extins asupra legăturilor dintre Doctrina Trump, în curs de constituire, și Doctrina Reagan¹¹. Am numit componentele de „realism dur și pur” și politica de putere¹² îmbrățișată de către Donald Trump drept „**doctrina Reagan 2.0**”.¹³ Iar aici am avut un număr de argumente, unele decurgând de la Jeane Kirkpatrick, iar altele din documente mai recente. Astfel, în timp ce Strategia de politică externă a lui Reagan s-a intitulat *Pace prin Putere*, la fel se numește unul din pilonii Strategiei de Securitate Națională a lui Trump, din 2017.

Dacă Kirkpatrick refuza orice posibilitate de acord și integrare a Uniunii Sovietice în lumea internațională democratică, **Donald Trump marchează aceeași imposibilitate de integrare a Chinei în lumea contemporană**. Strategia de securitate națională notează: „De decenii politica SUA a fost înrădăcinată în credința că sprijinul pentru creșterea Chinei și integrarea sa în ordinea

internațională post-război ar liberaliza China. Contrar speranțelor noastre, China și-a extins puterea pe seama suveranității altora.”¹⁴

Nivelul ridicat de influență sau chiar legăturile directe între abordarea lui Ronald Reagan în politica externă și cea a lui Donald Trump a fost subiectul nostru de analiză în numeroase articole¹⁵. Am vorbit chiar despre o „doctrină Reagan 2.0.” când am luat în considerare modul în care Administrația Trump a reacționat după anunțul privind retragerea trupelor americane din Siria (și Afganistan)¹⁶.

Astfel, chiar dacă a rezultat din **nevoia de a improviza rapid o reacție** la anunțul ad-hoc al președintelui Trump, Administrația sa și sistemul american au conceput idei relevante într-o doctrină „Reagan 2.0.” destinată **să înnămolească Rusia în Siria**, la fel cum s-a întâmplat cu Uniunea Sovietică în Afganistan în 1979-1989, cu **o cursă a înarmărilor** lansată azi prin intermediul rachetelor hipersonice, cu **o Rusie ce se confruntă cu sancțiuni economice** care îi epuizează resursele în același mod în care Uniunea Sovietică a fost epuizată de cursa înarmărilor nucleare și de inițiativa „Războiul Stelelor”, la sfârșitul Războiului Rece¹⁷.

Revenirea la politica de putere și acceptarea provocării lansată vocal și zgomotos de F.Rusă și mai profund, sub radar și insidios, dar mai periculos, chiar de către China, este o altă caracteristică a Doctrinei Trump, chiar a politicii externe a Administrației Trump și a practicilor din acțiunea sa. Mai mult, acestea se potrivesc aici mănășă cu **„abordarea Tyson”** descrisă de către actualul președinte american, în campania electorală¹⁸, pentru a defini ce va face în politica externă: un pumn în față, apoi curg negocierile în aceste condiții, când ai probat cine e mai puternic.

Nu e, deci, nicio surpriză de ce toate documentele actualei Administrații Trump revin la perspectivele politicii de mare putere: de la Strategia Națională de Securitate¹⁹, din 2017, la Strategia Națională de Apărare²⁰, la Strategia Națională de Intelligence²¹, tocmai prezentată la început de ianuarie a.c., de către Dan Coats în Congres, la evaluarea amenințărilor globale²², ba chiar ne putem uita și la programul de campanie al Președintelui Trump²³.

În toate aceste documente se marchează revenirea la politica de mare putere ca soluție și la nevoia de a demonstra atât puterea, cât și voința și hotărârea de a utiliza aceste instrumente

la nevoie, pentru a crea o descurajare credibilă. Cu o diplomatie agresivă și ofensivă, care să evite momentele de utilizare directă a forței, opțiune ce rămâne pe masă indiferent de temă și actor în cauză.

De asemenea, în studiul destinat preliminarilor la o doctrină Trump ca „doctrină Reagan 2.0.”, am utilizat prezentările timpurii ale opțiunilor americane, poate mai puțin șlefuite și excesiv de directe, rezultate din discursurile subsecretarului de stat Wess Mitchell la Atlantic Council²⁴ și, ulterior, cel al Secretarului Departamentului de Stat, Mike Pompeo, la Bruxelles²⁵. Ele provin, în primul rând, de la **interpretarea percepțiilor și perspectivelor asupra lumii contemporane** și, în context, de la efortul de **explicare a abordărilor concrete de politică externă** ale Administrației Trump de până la acea oră. Cu nuanțele și explicitările clare ale revenirii, în unele cazuri, la poziții mai conciliante în raporturile cu aliații și cu angajamentele pe care le plasează sub semnul continuității.

Cu cele patru principii ale securității naționale a SUA pentru a-și înfrânge dușmanii²⁶, rezultate din discursul lui Wess Mitchell, și cu noul design strategic asumat de *leadship*-ul american pentru întreaga lume liberă, din discursul lui Mike Pompeo, cu cele mai **profunde nuanțe de naționalism**²⁷, portretul recursului la politica de putere, relația cu „doctrina Reagan” și locul naționalismului în „doctrina Trump” sunt definite pe deplin.

Problema republicană: grupul „Never Trump”, continuitatea și dificultățile de a gestiona un Președinte

Înainte alegerilor prezidențiale din 2016, un grup de eminenți intelectuali, 122 specialiști în relații internaționale, cu toții republicani, au semnat o scrisoare în care îl declarau pe Donald Trump complet nepotrivit pentru funcția de președinte²⁸. Această grupare, numită generic „Never Trump”, cu o influență majoră în politica externă americană în decenii la rând, are în continuare un impact la nivelul diferitelor poziții ale *establishment*-ului american și, cu siguranță, la nivelul republicanilor din Congres.

E motivul pentru care merită să ne uităm cu atenție la pozițiile și percepțiile acestora pentru a realiza cum arată o altă zonă de influență în modul de a gestiona relațiile internaționale ale SUA.

Nu este vorba despre o viziune articulată, dar câteva teme se detașează și încep să definească clar politica externă americană, indiferent de purtătorul de cuvânt și înclinația sa politică. Astfel, potrivit grupării în cauză, sunt *trei elemente de relativ consens*: rolul de lider al Statelor Unite la nivel global și responsabilitatea de a-și juca acest rol; drepturile omului rămân o parte importantă a politicilor americane la nivel global; și SUA nu mai înțeleg de ce ar mai trebui să rămână cu trupe în Europa²⁹.

SUA au devenit preocupate de China, de șocuri economice și de noii rebeli ai sistemului, în mai mică măsură de Federația Rusă și, în orice caz, se întreabă de ce UE nu poate să-și poarte de grijă singură pe dimensiunea apărării comune. Pe de altă parte, autoritățile de la Washington sunt preocupate de securitatea europeană și au interes ca Europa să rămână sigură și prosperă, în timp ce acceptă că F.Rusă constituie o problemă reală ce trebuie îndiguită³⁰. Întrebarea e de ce Europa prosperă nu-și poate rezolva această problemă și cât mai e nevoie de SUA să balanseze această problemă?

În plus, F.Rusă este cea care provoacă și amenință securitatea Occidentului, și nu invers, așa cum clamează Vladimir Putin și Serghei Lavrov pe toate meridianele. Rusia nu respectă dreptul internațional, utilizează forța și modifică frontierele în Europa, anexează teritorii și generează agresiuni la diferite niveluri. Prin invazie (Georgia și Ucraina), prin implicarea în afacerile americane pe care le afectează (Siria, Libia, Venezuela, Coreea de Nord, Afganistan) prin sprijinirea insurecțiilor și prin subversiunea și ingerința în sistemele politice liberal democratice occidentale, inclusiv implicarea în alegeri.

În raport cu această abordare, a existat la scurt timp și replica venită de la nivelul nepublic al Administrației Trump, care are o notă naționalistă anti-liberală, anti-globalistă mai pronunțată, care alterează fundamental postura grupului Never Trump și aduce mult mai multe teme din gândirea personală a președintelui american, fapt care explică în mai mare măsură ieșirile necoordonate cu staff-ul său.

Astfel, ideile proprii și neaoșe ale lui D.Trump, extrem de sincere, directe și agresiv formulate, care au răzbătut mai ales la începutul mandatului, dar se mai regăsesc în diferitele sale celebre tweet-uri, ar avea la bază naționalismul și patriotismul, numite de Trump și „**marea redeșteptare a națiunilor**”. Resurgența sentimentelor naționaliste și patriotice, puse de președintele american pe faptul că globalizarea și internaționalismul liberal au mers prea departe, este o constantă în întreaga lume, iar Trump își dorește naționalism pentru toată lumea³¹. Sursa de inspirație directă sau purtătorul său de mesaj pe această dimensiune este Steve Bannon, șeful campaniei sale electorale, care are ideea de a multiplica acest fapt și de a-l promova într-o adevărată campanie naționalistă la nivel european³².

Manifestul naționalismului internațional al lui Trump/Bannon are la bază următoarele idei: *fără autoritate suprastatală*, inclusiv organizațiile internaționale intră în discuție; *fără guvern global, fără nimic deasupra statului național* pentru a întări morala trans-națională; țările care funcționează pe baza propriilor interese sunt parte a naturii umane; dacă statele nu acționează în propriul interes, statele democratice și occidentale creează oportunități pentru puterile neprietene, care nu se feresc să-și apere interesele, să profite de naivitatea occidentalilor. **Punerea propriilor interese în prim plan face statele mai sigure și mai prospere.** Distincția dintre cei dinăuntrul cetății și cei din afară e naturală și benefică; la fel ca și bătaia între universalism și particularități³³.

Omogenitatea e bună și generează putere. Imperialismul este exact strivirea sentimentului naționalist prin forță, globalizarea promovează aceleași idei și uniformizează elitele, subminează națiunile și dezvoltarea naturală a lor, iar populismul este generat exact de aceste uniformizări. Globalismul și transnaționalismul aduc costuri puterilor stabilite și dau câștiguri nemeritate celor în creștere, în timp ce internaționalismul liberal, care a adus atâtea realizări în perioada post-război, obligă la campanii militare costisitoare care nu se mai termină și nu au niciodată un câștigător³⁴,

provocând pierderea prestigiului, influenței și efecte economice mari – închideri de fabrici și pierderi de locuri de muncă.

În final, chiar naționaliștii de tip Bannon recunosc **incoerența și combinația neclară de curente** din politica externă a lui D.Trump. Astfel, acesta nu e nici neoconservator, nici paleo-conservator, nici realist tradițional, nici internaționalist liberal, nici izolaționist, nici intervenționist, nici „porumbel”, nici „uliu”³⁵. Politica sa externă preia de la toate aceste curente și nu se identifică cu niciunul. Se numește „**realism principial**” sau **Doctrina Trump** și reflectă, în primul rând, **interesul național**. Cum se formează și cine decide acest interes național în SUA sau dacă e o creație personală a Președintelui, nu mai spune nimeni.

Gestionarea prezidențială a grupurilor de influență în politica externă

Cel puțin la fel de interesantă este analiza grupurilor de influență și a personalităților care au ceva de spus în politica externă americană, a influențelor lor, dinamica acestora și capacitatea de a influența președintele. În plus, ceea ce au învățat cu toții: nu trebuie contrariat Președintele și, în special, trebuie respectate pozițiile sale intempestive, plasate direct în spațiul public, necoordonat cu proprii săi consilieri. Și, de aici, încep durerile de cap pentru cea mai transparentă administrație americană, ajunsă în această postură fără să vrea, dar exprimând în clar opinii genuine ale persoanei președintelui. Dacă mai adăugăm impredictibilitatea lui D.Trump, avem în față dificultatea și complexitatea gestiunii și înțelegerii politicii americane de azi.

Establishment-ul american a avut o influență mult mai mare și o **capacitate de îndiguire** a pornirilor lui D.Trump în politica externă, de apărare și de securitate din prima parte a mandatului. Asta deoarece **trei foști generali**, James Mattis, secretarul Pentagonului, John Kelly, șeful administrației prezidențiale, și H.R. McMaster, consilierul pentru securitate națională, colaborau, aveau aceeași formație și aveau grijă ca președintele să nu reacționeze pe baza impulsurilor personale, implicau instituțiile și evaluările analitice și evitau

deciziile intempestive. La plecarea acestora, locul a rămas gol și deschis influențelor multiple, chiar din exteriorul Administrației, pe interese personale sau opțiuni individuale ale unui grup de *influencer-i* ai președintelui, pe baza relațiilor personale și, în mai mică măsură, de lucru.

Senatorul **Rand Paul** este avocatul izolaționismului și aducerii soldaților americani acasă, a asumării stricte a intereselor americane între propriile hotare și renunțarea la leadership-ul global. Urmează, apoi, senatorul **Lindsey Graham**, o voce puternică pentru angajarea în Orientul Mijlociu, secondat de ginerele președintelui, Jared Kushner, și de alți membri ai Administrației. Nu în cele din urmă, **John Bolton**, consilierul pentru securitate națională, un neoconservator clasic, dedicat intervenționismului și promovării democrației în lume, rolului dominant al Statelor Unite și politicii de putere. Dacă primii doi sunt apropiați ai președintelui și susținători ai săi, John Bolton e un încăpățânat și deține funcția de consilier pentru securitate națională, prezentând zilnic documente și argumente președintelui. Are cea mai consistentă prezență lângă D.Trump și, practic, cea mai mare influență, chiar dacă nu e neapărat prieten sau plăcut de către președinte.

Peste toate este **Mike Pompeo**, reprezentant al grupului Tea Party, Secretar de Stat și în legătură tot timpul cu președintele, prin natura funcției. Altfel, izolaționist și adeptul statului minimal, Pompeo este, totuși, fost ofițer de intelligence militar și fost șef al CIA, fapt care-i dă legitimitate, greutate și cunoaștere. Dar poate cea mai importantă calitate a sa este cea de loialist al lui Donald Trump, mergând până la a-și amputa propriile idei pentru a susține pozițiile președintelui, oricât de incoerent sau absurde ar fi la un moment sau altul. Relația este atât de strânsă încât M.Pompeo este singurul care îi transmite lui Trump veștile rele sau îi spune, în felul său specific, că nu are dreptate, când e cazul³⁶. Pe de altă parte, rivalitatea sa cu Bolton este de notorietate, iar ciocnirile sunt inerente.

Doctrina Trump: o încercare de înțelegere inutilă sau imposibilă?

Sinteza întregii dezbateri despre o anumită „doctrină Trump”, că e ea „*realism principial*” sau nu, duce la elemente foarte practice, care reclamă mult mai multă atenție și în viitor. Pe această **complexitate de niveluri de influență, interese și incoerență**, la care se adaugă un

președinte intempestiv și impredictibil, se poate pune întrebarea dacă încercarea de a înțelege componenta teoretică și ideatică, politica externă a Administrației Trump sau chiar relațiile internaționale în timpul Americii lui Trump este un **demers inutil sau imposibil**?

Nu credem că putem vorbi despre o politică aleatorie a SUA, iar când facem referiri despre acțiuni în relațiile internaționale sau despre tentativa de a le desena și dirija, sigur e vorba de suma acestor influențe, unele foarte coerente. În plus, nevoia de a identifica măcar **scenarii alternative**, dacă nu chiar **traiecte prospective** în politica externă, de securitate și apărare a celui mai mare aliat, partener strategic al României și pilon fundamental al NATO, obligă la o analiză cât mai elaborată, acceptând **fenomenul „lebedelor negre”** generat de **acțiunile hipervoluntare ale președintelui american**, dar și perspectiva de a fi imediat nuanțate și limitate de către administrația sa.

Scott Englund nota că „doctrina Trump” și realismul principal reprezintă **o modalitate de a explica anti-internaționalismul** din sintagma „America First”, dar care **să permită și justificarea intervențiilor militare**, atunci când e nevoie³⁷. Tot el spunea că „ceea ce președintele Trump spune *impromptu* ar trebui să i se dea mai puțină atenție decât elementelor care sunt scrise în numele lui, iar acestora, la rândul lor, să li se dea mai puțină importanță decât celor pe care le face Administrația Trump în numele poporului american”³⁸.

Prin urmare, efortul de a decipta „doctrina Trump” nu e nici inutil, nici imposibil. Dar cel mai important este să ne aplecăm pe acțiunile generate în baza acestei doctrine sau pe baza multiplelor influențe și limitări care conturează relațiile internaționale ale Statelor Unite în epoca Trump.

Ce ar trebui să așteptăm de la **politica externă americană în Administrația Trump**? O abordare foarte clară, cu **amprenta interesului național** reflectată la toate nivelurile de decizie, o abordare înclinată spre costuri și împărțirea responsabilităților în această direcție, tentația echilibrării balanțelor de plăți bilaterale cu partenerii săi cei mai importanți – China, Japonia, Coreea de Sud, UE (în primul rând cu Germania), Australia; menținerea alianțelor – cu precădere NATO, de fiecare dată când e necesar și când se confruntă cu amenințări venind de la marii actori – China, Rusia, Iran; încercarea de a întemeia un acord comercial de liber schimb cât mai larg cu UE; peste toate, impredictibilitatea actualului președinte american în apariții publice și afirmații, care trebuie să fie respectate, dar și nuanțate ulterior pentru a servi intereselor americane și a respecta angajamentele existente.

Federația Rusă rămâne un rival care intervine de fiecare dată când interesele americane sunt prezente oriunde în lume pentru a le submina, dar va fi considerată în mai mică măsură o amenințare din cauza puterii economice reduse; **China rămâne principalul rival** la toate nivelurile și se consideră că ar trebui îndiguită prin sisteme multiple de alianțe; **UE** este un partener atât timp cât îndeplinește condițiile unei competiții corecte, inclusiv investițiile în apărarea proprie și achiziția de noi capacități militare; și, **în Orientul Mijlociu, Iranul rămâne principalul inamic** ce trebuie îndiguit, în timp ce Israelul rămâne cel mai important aliat al SUA, iar statele arabe sunnite din Golf reprezintă parteneri viabili atunci când e vorba despre controlul global al prețului petrolului și de îndiguirea Iranului, dar și în încercarea de stabilizare a Orientului Mijlociu³⁹.

¹ Iulian Chifu, Teodor Frunzeti, „Doctrina Trump. Realismul principal”, *Impact Strategic*, în curs de apariție.

² *Remarks made by President Trump at the 72nd Session of the United Nations General Assembly*, September 19, 2017, at <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-72nd-session-united-nations-general-assembly/>, transcriptul complet al declarației *President Donald Trump's UN General Assembly Speech*, în *National Post*, 26 September 2018, at <https://nationalpost.com/news/world/trump-un-speech>.

³ US National Security Strategy, “A New National Security Strategy for a New Era”, December 18, 2017, <https://www.whitehouse.gov/articles/new-national-security-strategy-new-era/>.

⁴ *President Trump's Speech to the Arab Islamic American Summit*, May 21, 2017, la <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-trumps-speech-arab-islamic-american-summit/>, *Remarks by President Trump on the*

- Strategy in Afghanistan and South Asia*, August 21, 2017, la <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-strategy-afghanistan-south-asia/>, Vezi și Sharon Kirkey, “Is Donald Trump’s ‘principled realism’ a real doctrine?”, September 26, 2018, National Post, <https://nationalpost.com/news/world/is-donald-trumps-principled-realism-a-real-doctrine>.
- ⁵ Greg Russell, „Madison’s Realism and the Role of Domestic Ideals in Foreign Affairs”, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 25, No. 4, Perceptions of the Presidency (Fall, 1995), pp. 711-723.
- ⁶ Greg Russell, “Theodore Roosevelt, Geopolitics, and Cosmopolitan Ideals”, *Review of International Studies*, Vol. 32, No. 3 (Jul., 2006), pp. 541-559.
- ⁷ Chuck Hagel, „Principles and interests”, *The National Interest*, June 1, 2006, la <https://nationalinterest.org/article/principles-and-interests-797>.
- ⁸ Bill Richardson, *A new Realism. A realistic and principled foreign policy*, Foreign Affairs, January-February 2008, at <https://www.foreignaffairs.com/articles/2008-01-01/new-realism>.
- ⁹ Idem.
- ¹⁰ Iulian Chifu, Teodor Frunzeti, „Doctrina Trump. Realismul principal”, *Impact Strategic*, în curs de apariție.
- ¹¹ Iulian Chifu, „Premize, preliminarii și perspective pentru o doctrină Trump: Revenirea la politica de putere”, *INFOSFERA*, An XI, nr 1/2019, pp.3-12.
- ¹² Iulian Chifu, „Politica de Mare Putere: SUA contra Rusiei și Chinei, în bătaia pentru Europa Centrală și de Est”, Editorial, *Evenimentul Zilei*, 25 octombrie 2018, <https://evz.ro/politica-de-mare-putere-sua-contra-rusiei-si-chinei-in-batalia.html>; Iulian Chifu, „Revenirea la Politica de Mare Putere și exigențele reasezării lumii”, *Adevărul*, 25 octombrie 2018, la https://adevarul.ro/international/in-lume/revenirea-politica-mare-putere-exigentele-reasezarii-lumii-sua-rusiei-chinei-1_5bd178e1df52022f75d85dea/index.html
- ¹³ Iulian Chifu, „Testul Suprem: Trump împinge Rusia spre un nou Afganistan în Siria”, *Adevărul blog*, 9 ianuarie 2019, at https://adevarul.ro/international/rusia/testul-suprem-trump-impinge-rusia-nou-afganistan-siria-1_5c35bd0edf52022f75686527/index.html;
- ¹⁴ US National Security Strategy, “A New National Security Strategy for a New Era”, December 18, 2017, <https://www.whitehouse.gov/articles/new-national-security-strategy-new-era/>
- ¹⁵ Iulian Chifu, „Testul Suprem: Trump împinge Rusia spre un nou Afganistan în Siria”, *Adevărul blog*, 9 ianuarie 2019, at https://adevarul.ro/international/rusia/testul-suprem-trump-impinge-rusia-nou-afganistan-siria-1_5c35bd0edf52022f75686527/index.html;
- ¹⁶ Iulian Chifu, „Efectul Trump în administrația americană: cum faci peste noapte o doctrină, o retragere și soluții de pace în Orientul Mijlociu”, *Buletin CPCEW*; Iulian Chifu, „Complexitatea relațiilor Trump-Erdogan și revenirea lui Bashar al-Assad în față în Siria și Orientul Mijlociu”, *Adevărul blog*, 14 ianuarie 2019 la https://adevarul.ro/international/in-lume/complexitatea-relatiilor-trump-erdogan-revenirea-bashar-assad-fata-siria-orientul-mijlociu-1_5c3c5e73df52022f7599aa49/index.html#; Iulian Chifu, „Premise, preliminarii și perspective pentru o Doctrină Trump: revenirea la politica de putere”, *INFOSFERA*, Anul XI, nr. 1/2019, ISSN 2065-3395, pp. 3-12
- ¹⁷ Iulian Chifu, „Premise, preliminarii ...”, *op cit*.
- ¹⁸ Donald J. Trump, *Great Again. How to Fix Our Crippled America*, Threshold Editions, New York, 2015, ISBN 978-1-5011-3800-3, 193 p.
- ¹⁹ *US National Security Strategy of the United States of America*, December, 2017, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>
- ²⁰ *Summary of the National Defense Strategy of the United States of America, 2018, Sharpening the America Military’s Competitive Edge*, at <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>
- ²¹ *National Intelligence Strategy of the United States of America*, 2019, Director of National Intelligence, Daniel R Coats, at https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/National_Intelligence_Strategy_2019.pdf.
- ²² Daniel R. Coats, *Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community*, Statement for the record, 13 February 2018, Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community, <https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Testimonies/2018-ATA---Unclassified-SSCI.pdf>.
- ²³ Donald J. Trump, *Great Again. How to Fix Our Crippled America*, Threshold Editions, New York, 2015, ISBN 978-1-5011-3800-3, 193 p.
- ²⁴ Wess Mitchell, Assistant Secretary, Bureau of European and Eurasian Affairs, *Remarks at the Atlantic Council*, Washington, DC, October 18, 2018, <https://www.state.gov/p/eur/rls/rm/2018/286787.htm>.
- ²⁵ Michael R. Pompeo, Secretary of State, *Restoring the Role of the Nation-State in the Liberal International Order, Remarks*, German Marshall Fund, Brussels, Belgium, December 4, 2018, <https://www.state.gov/secretary/remarks/2018/12/287770.htm>
- ²⁶ Iulian Chifu, idem.
- ²⁷ Michael R. Pompeo, idem.
- ²⁸ „Open Letter on Donald Trump from GOP National Security Leaders”, in *War on the Rocks*, March 2 2016, at <https://warontherocks.com/2016/03/open-letter-on-donald-trump-from-gop-national-security-leaders/>

- ²⁹ Tobin Harshaw, “Can Republican Intellectuals Survive the Age of Trump? A Q&A with foreign-policy mandarin Eliot Cohen on America’s retreat from the world”, April 27, 2019, *Bloomberg*, at <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-04-27/the-age-of-trump-can-republican-intellectuals-survive>
- ³⁰ Idem
- ³¹ Kemal Derviş, Caroline Conroy, „Nationalists of the World, Unite?” in *Brookings*, at <https://www.brookings.edu/opinions/nationalists-of-the-world-unite/>
- ³² Silvia Amaro, „Bannon-linked group is planning a summit to rally global nationalists. But it’s not quite going to plan”, in *CNBC*, 29 March 2019, at <https://www.cnn.com/2019/03/29/bannon-linked-group-is-planning-a-summit-to-rally-global-nationalists.html>
- ³³ Michael Anton, “Trump Doctrine. An insider explains the president’s foreign policy”, *Foreign Policy*, April 20, 2019, at <https://foreignpolicy.com/2019/04/20/the-trump-doctrine-big-think-america-first-nationalism/>
- ³⁴ Idem.
- ³⁵ Ross Douthat, „The Trump Doctrine. A chaotic administration’s unexpectedly coherent grand strategy”, Jan. 29, 2019, *The New York Times*, at <https://www.nytimes.com/2019/01/29/opinion/trump-doctrine-venezuela-afghanistan.html>
- ³⁶ Michael Warren, Zachary Cohen and Michelle Kosinski, „What’s the Trump Doctrine? Depends who you ask”, *CNN*, 22 February 2019, at <https://edition.cnn.com/2019/02/22/politics/trump-foreign-policy-chaos/index.html>
- ³⁷ Scott Englund, op. cit.
- ³⁸ Idem.
- ³⁹ Iulian Chifu, Teodor Frunzeti, „Doctrina Trump. Realismul principal”, *Impact Strategic*, în curs de apariție.

DOCTRINA GHERASIMOV 2.0

*Dr. Lucian IVAN**

Abstract

“The Gherasimov Doctrine 2.0” represents a new concept who introduced for the first time theoretical justification for operations in military theaters. The foundation for implementing this theoretical concept was the “creation of a self-sufficient grouping of troops based on force elements of one of the branches of the Russian Armed Forces possessing high mobility and the capability to make the greatest contribution to executing assigned missions.” This strategy implied necessity to develop a new military planning database for 2021-2025, upon which the whole system of Russian defense documentation will be based, as a fundamental change.

Keywords: doctrine, military, hybrid warfare, military industrial complex, Gherasimov.

Şeful Statului Major General al Forţelor Armate Ruse, generalul Valeri Gherasimov, a prezentat, la data de 2 martie a.c., în cadrul unei conferinţe organizate de Academia de Ştiinţe Militare din Moscova, noile repere strategice pe care se bazează doctrina militară a Federaţiei Ruse.

Acest discurs reprezintă o continuare a celui din ianuarie 2013, susţinut în cadrul aceleiaşi instituţii, acesta din urmă fiind intitulat „Războaiele viitorului”. După anexarea Peninsulei Crimeea de către Federaţia Rusă, ilegală din punct de vedere al dreptului internaţional, raportul din 2013 a devenit cunoscut, în mod informal, sub denumirea „Doctrina Gherasimov”, care a introdus pentru prima oară, la nivel internaţional, conceptul de „război hibrid”, respectiv desfăşurarea de „acţiuni asimetrice” prin utilizarea de metode militare şi non-militare, în scopul destabilizării adversarului.

„Doctrina Gherasimov 2.0.”, prezentată în martie 2019, modifică, în mod radical, tonul discursului public, în special prin utilizarea

terminologiei specifice perioadei Războiului Rece. În prezent, SUA şi aliaţii săi sunt percepuţi ca „agresori”, pregătiţi să atace în orice moment, prin utilizarea „revoluţiilor colorate” sau a forţei militare.

În cadrul acestei manifestări ştiinţifice, generalul V.Gherasimov a menţionat faptul că **Federaţia Rusă trebuie să întreprindă toate măsurile posibile pentru asigurarea superiorităţii faţă de orice potenţial inamic**, iar livrarea echipamentelor militare moderne trebuie să se realizeze în cantităţi suficiente pe timp de pace, având în vedere faptul că furnizarea acestora pe timpul desfăşurării conflictului militar constituie o vulnerabilitate majoră care poate pune în pericol succesul acţiunii militare.

Generalul V.Gherasimov consideră că Pentagonul utilizează strategia „calului troian”, în sensul că s-ar folosi de potenţialul protestatar pentru a destabiliza situaţia din Federaţia Rusă în plan politico-social, concomitent cu utilizarea de armament de ultimă generaţie, foarte precis, pentru atacarea şi distrugerea celor mai importante

* Autorul este expert în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

obiective strategice ruse în cazul unui eventual conflict. În acest context, a menționat faptul că răspunsul Rusiei la această amenințare se va baza pe o „strategie activă de apărare”, respectiv pe un sistem de măsuri pro-active pentru neutralizarea amenințărilor la adresa securității naționale.

Comparativ cu precedentă *Doctrină Gherasimov*, care se baza pe utilizarea de „acțiuni hibride”, actuala doctrină **propune măsuri radicale** și cu potențial direct **în plan militar**. În acest context, măsurile non-militare, asimetrice, politice, economice și informaționale rămân în continuare în arsenalul Federației Ruse, însă principala prioritate a strategiei militare constă în **pregătirea pentru război** a Forțelor Armate.

Cu această ocazie, generalul V.Gherasimov a precizat faptul că riscul declanșării unui război este crescut, deoarece, în opinia acestuia, SUA continuă să concentreze echipamente militare performante la frontierele Federației Ruse, acest aspect fiind confirmat inclusiv de retragerea SUA din Tratatul privind Forțele Nucleare Intermediare (INF) și posibilitatea refuzului extinderii noului Tratat START. Totodată, acesta menționează explicit faptul că SUA și aliații săi au adoptat o politică externă agresivă, care se bazează pe măsuri militare ofensive al căror scop constă în distrugerea obiectivelor strategice ale adversarului. Șeful Statului Major General a reiterat faptul că principalii competitori geostrategici ai Rusiei nu sunt interesați, în mod direct, să îndeplinească obiectivele politice propuse prin declanșarea unui conflict regional, ci printr-un război caracterizat prin utilizarea armelor extrem de precise lansate din aer, mare sau spațiu, precum și prin folosirea mijloacelor specifice războiului informațional.

În termeni strategici, eșuarea negocierilor privind controlul armamentelor va fi tratată de Federația Rusă conform dictonului „*vor răspunde la o amenințare cu o amenințare*”, aspect ce relevă politica militară de forță ce va fi adoptată de acest stat în cazul unui conflict de natură militară. În acest context, este relevant să menționăm poziția adoptată de președintele Vladimir Putin, în luna februarie 2019, care a precizat faptul că Rusia va dispune staționarea în apele internaționale a

submarinelor care dispun de rachete hipersonice, ca răspuns la amplasarea de rachete americane cu rază scurtă și medie de acțiune în proximitatea frontierelor Federației Ruse.

De asemenea, generalul V.Gherasimov a precizat faptul că pentru a putea face față provocărilor actuale este necesar ca Federația Rusă să continue să dezvolte, în mod accelerat, forme și mijloace pentru asigurarea descurajării strategice și apărării statului. În acest context, pentru a răspunde eficient la amenințările actuale și a celor previzionate, Rusia adoptă o „strategie activă de apărare”, în conformitate cu caracterul defensiv al doctrinei militare.

Această strategie presupune utilizarea de mijloace integrate pentru neutralizarea amenințărilor la adresa securității naționale și se bazează pe următoarele principii:

- *prevenirea conflictelor* prin realizarea de analize strategice comprehensive, cu scopul de a permite răspunsul eficient la amenințările emergente, pe baza informațiilor acționale culese de serviciile specializate;
- *pregătirea pentru război* prin menținerea unei capacități ridicate de apărare și capacitatea de mobilizare a forțelor armate, concomitent cu crearea unor rezerve strategice de armament performant;
- *desfășurarea conflictului militar* pe baza implicării coordonate a mijloacelor militare și non-militare, cu scopul asigurării surprizei, determinării și continuității activităților strategice.

În acest context, V.Gherasimov a menționat faptul că, acționând cu celeritate, trebuie să se reușească previzionarea acțiunilor inamicului, inclusiv prin adoptarea de măsuri preventive, de identificare a vulnerabilităților acestuia, și crearea premiselor pentru producerea de pierderi substanțiale adversarului. Aceste concepte, în opinia generalului V.Gherasimov, conduc la asigurarea și menținerea inițiativei strategice în cazul producerii unui conflict militar.

Totodată, acesta a prezentat conceptul aplicat de Federația Rusă pe palierul descurajării strategice, inclusiv prin elementele nucleare și

non-nucleare. În acest sens, a prezentat stadiul dezvoltării noilor sisteme de rachete balistice strategice cu încărcătură nucleară și a sistemelor de armament cu laser care au fost evidențiate de președintele Vladimir Putin, în 2018 și 2019, în cadrul Adunării Naționale. Acestea includ sistemul de armament hipersonic Avangard, Sarmat ICBM, sistemul laser Peresvet, rachetele balistice Khinzhal, torpilele intercontinentale nucleare Poseidon, rachetele balistice nucleare Burevestnik și rachetele balistice Tsirkon lansate de pe submarin.

Generalul V.Gherasimov a menționat experiența obținută în urma operațiilor militare desfășurate în Siria, care s-au bazat pe „*strategia acțiunilor limitate*”, pentru apărarea intereselor naționale în afara teritoriului Rusiei. Strategia, care urmează a fi dezvoltată în perioada următoare, se fundamentează pe folosirea de grupuri independente de forțe care să răspundă cât mai bine provocărilor specifice (ex.: în Siria au fost utilizate preponderent forțe aeriene). Strategia acțiunilor limitate pornește de la obținerea supremației informative, prin crearea unui sistem integrat de intelligence, care să permită localizarea și lovirea în timp real a țintelor de importanță strategică cu arme strategice și tactic-operaționale cu încărcătură non-nucleară. De asemenea, a fost reliefată necesitatea de a utiliza în teatrele de operații externe mijloace moderne de luptă (ex. tehnologie digitală, drone, mijloace radio-electronice). Operațiile militare desfășurate în Siria au contribuit, în mod substanțial, la acumularea de experiență la nivelul Forțelor Armate ale Federației Ruse în ceea ce privește desfășurarea de operații combinate militare și non-militare, în cooperare cu parteneri internaționali, inclusiv în ceea ce privește prima acțiune cu caracter umanitar derulată de acest stat.

Șeful Statului Major General al Armatei Federației Ruse a adus în discuție particularitățile conflictului militar modern, caracterizat prin eforturile inamicului de a destabiliza în plan intern statul atacat. Pentru a contracara eficient această amenințare, la nivelul F.Ruse a fost dezvoltat un sistem teritorial de apărare care să realizeze coordonarea eficientă a activităților

desfășurate la nivelul ministerelor și agențiilor, pe perioada escaladării amenințării militare și pe timpul situației de criză. Totodată, acesta a susținut necesitatea unui sistem integrat de protejare a elementelor de infrastructură împotriva operațiilor desfășurate de forțele adverse în toate domeniile de interes, cu scopul de a crea haos și lipsă a controlului.

Demnitarul militar rus a precizat faptul că ultimele conflicte militare au reiterat importanța domeniului informațional, suplimentar față de domeniile militare operaționale clasice pe uscat, aer și mare. În acest context, domeniul informațiilor, în condițiile în care nu există o reglementare internațională stabilită, oferă posibilitatea nu numai de desfășurare a unor operațiuni sub acoperire, dar și la nivelul populației unui stat, influențând, în mod decisiv, condițiile privind securitatea națională a aceluia stat. Astfel, pregătirea și desfășurarea operațiunilor informaționale trebuie să constituie o prioritate pentru știința militară din Federația Rusă.

Cu privire la corelațiile dintre strategiile militare și pregătirea economiei pentru apărare, Gherasimov a precizat faptul că strategia trebuie să răspundă la trei întrebări esențiale, respectiv:

1. Pentru ce tip de război și în ce direcție trebuie să fie pregătită economia de apărare?
2. Care este modalitatea de asigurare a supraviețuirii și rezilienței economiei de apărare?
3. Care sunt cele mai bune locații pentru asigurarea apărării facilităților economice critice?

În acest context, generalul rus a subliniat că, pentru a sprijini aceste demersuri, este necesar ca știința militară să se concentreze pe previzionarea tipului de armament care va fi folosit în cadrul conflictelor viitoare, pe complexitatea armamentului modern ce necesită producția rapidă în cazul unui conflict armat și pe necesitatea producerii acestuia pe timp de pace. Din această perspectivă, V.Gherasimov a solicitat Ministerului Apărării și complexului industrial de apărare ale F.Ruse să dezvolte

sisteme eficiente de cooperare care să transpună cerințele operaționale în crearea de noi generații de armament, urmând să se acopere întreg ciclul de fabricație de la concept la testarea produselor obținute pe baza cercetării științifice aplicate.

Totodată, generalul Gherasimov a identificat ca prioritate strategică creșterea puterii combative a Forțelor Armate, punând accent pe numărul de militari și calitatea pregătirii acestora. Astfel, acesta a menționat ca obiectiv creșterea numărului de militari profesioniști, concomitent cu scăderea numărului de militari în termen, în conformitate cu Planul de Stat pentru Armamente și conceptele de modernizare a Forțelor Armate. Totodată, a precizat faptul că exercițiile neplanificate au contribuit, în mod esențial, la optimizarea capacității serviciilor și forțelor de a deplasa unități operaționale pe distanțe mari, cu scopul de a consolida grupurile de forțe pe direcții strategice.

Șeful Statului Major General al Armatei Federației Ruse a precizat faptul că întreaga documentație privind Sistemul de Apărare al Rusiei va suferi modificări radicale, bazate pe o nouă strategie de planificare a Forțelor Armate, care acoperă perioada 2021-2025, însă este puțin probabil ca aceste documente să fie făcute publice, chiar și parțial, în perioada următoare.

Indirect, Valeri Gherasimov a menționat abordarea generalului american David Goldfein de a construi „forțele aeriene ale viitorului”, aspectele fiind prezentate de înaltul oficial SUA la Institutul Brookings.

Reprezentanții mass-media din Rusia au interpretat planul generalului Goldfein de a penetra liniile inamice și de a profita de punctele slabe ale adversarului prin asocierea cu cea de-a „cincea coloană”. Această abordare a mass-media de la Moscova poate conduce la creșterea paranoiei instituționale și a unor reacții disproporționate la nivel societal, riscând afectarea securității Rusiei și a SUA.

La câteva zile după prezentarea acestui raport „strategic”, generalul V.Gherasimov a avut o întâlnire de lucru cu omologul său american, generalul Joseph Dunford, reuniunea având ca principal scop clarificarea abordărilor la nivel

conceptual subsumate apărării naționale atât din F.Rusă, cât și din SUA.

Aprecieri și concluzii

Aserțiunile generalului Gherasimov sunt în concordanță cu principalele tendințe înregistrate în cadrul Forțelor Armate Ruse din ultimul deceniu. Acesta nu a prezentat idei surprinzătoare, atingând în general subiecte familiare, în concordanță cu politica militară promovată de F.Rusă în ultima perioadă. Temele de noutate abordate s-au concentrat pe creșterea amenințării unui conflict, complexitatea naturii conflictului și adaptarea răspunsului Moscovei la mediul internațional de securitate actual.

Majoritatea temelor, conceptelor și priorităților relevate de generalul V.Gherasimov, cu ocazia conferinței din 2 martie 2019, se regăsesc în Doctrina Militară a F.Ruse din anul 2014 și, într-o oarecare măsură, inclusiv în doctrina militară anterioară. Totodată, aceste subiecte au fost abordate în declarațiile oficiale și analizele militare publicate și constituie parte integrantă din procesul iterativ care a stat la baza fundamentării strategiei militare a Moscovei, precum și a doctrinei subsecvente care prevede dezvoltarea forțelor și capabilităților militare.

Esența noilor idei doctrinare prezentate de generalul rus constă în depunerea de către Federația Rusă a tuturor eforturilor pentru asigurarea superiorității tehnice, tehnologice și organizaționale față de orice potențial inamic.

Anumite remarci ale generalului V.Gherasimov au rolul de a extinde, clarifica și sintetiza unele idei și concepte existente. Spre exemplu, menționăm precizările acestuia cu privire la modul în care va acționa F.Rusă în cazul unei amenințări de natură militară. Se observă o tendință de trecere de la „războiul hibrid” spre o formă a războiului bazat pe tehnologii militare moderne, care să permită un avantaj strategic în fața adversarului. Acest aspect implică cheltuieli majore destinate modernizării Forțelor Armate ruse, concomitent cu pregătirea militarilor, inclusiv prin desfășurarea de exerciții militare de amploare pentru a demonstra viabilitatea și eficiența acestei doctrine.

În concluzie, noua Doctrină modifică, în mod semnificativ, pe cea prezentată în anul 2013, iar Statul Major General al Armatei Federației Ruse, la fel ca pe perioada Războiului Rece, exagerează scenariile privind amenințările la adresa securității naționale pentru a justifica, în fața opiniei publice, militarizarea accelerată a Rusiei.

În opinia anumitor experți militari, rezultatul final al acestei încercări de a deține supremația „asupra oricăror inamici potențiali” va conduce la rezultate negative, după același model ca în anul 1991. În acest sens, cursa înarmării dispusă de Kremlin va conduce la afectarea bugetului Federației Ruse, cu potențiale efecte în plan economic și la nivelul societății ruse.

Președintele rus, Vladimir Putin, consideră că puterea militară constituie un sprijin pentru diplomatie și nu invers. În acest context, F.Rusă va continua să dezvolte forțele armate și a înțeles că acestea constituie un instrument util, atât pentru protejarea regimului, cât și pentru a consolida politica externă. În ultima perioadă, Moscova a acționat prin combinarea surprizei strategice cu manipularea politică. În acest sens menționăm anexarea Peninsulei Crimeea, coroborată cu conflictul din Ucraina, aspecte care au condus ca la Summitul NATO din Țara Galilor, din 2014, liderii politici și militari ai statelor membre ale Alianței să se concentreze asupra reșezării efortului de apărare.

Principala problemă a constat în nevoia identificării unor măsuri de adaptare care să includă creșterea semnificativă a capacității de răspuns a NATO, în special prin dezvoltarea unor pachete de forțe care să fie capabile să acționeze rapid și să răspundă la potențialele provocări și amenințări.

Avantajul strategic al Rusiei constă în capacitatea de mobilizare, dislocarea și ocuparea rapidă a raioanelor de acțiune militară, având în

vedere faptul că decizia la nivel strategic este a unei singure persoane, respectiv președintele Vladimir Putin.

La nivelul NATO, procesul decizional nu este atât de facil, având în vedere că deciziile la nivel strategic se iau în cadrul Consiliului Nord-Atlantic și trebuie să fie luate în unanimitate, iar mișcările forțelor armate se realizează mai dificil, pentru că nu există un „Spațiu Schengen” al libertății de mișcare a forțelor NATO în Europa.

În concluzie, Rusia se poate mișca ușor pentru că este condusă de o singură persoană, însă anduranța acestui stat este limitată. În schimb, NATO se mișcă încet pentru că decizia se ia colectiv, dar anduranța Alianței este confirmată în timp.

În acest context se poate afirma faptul că un potențial „atac strategic” al Federației Ruse poate fi anihilat în timp de forțele militare ale NATO, care sunt superioare din punct de vedere tehnologic.

Bibliografie:

1. „Russia’s new military doctrine: preparation for large-scale war”, www.uawire.org/russia-s-new-military-doctrine-preparation-for-large-scale-war#.
2. „What to Make of General Gerasimov’s Latest ‘Doctrine’” <https://www.themoscowtimes.com/2019/03/28/what-to-make-of-general-gerasimovs-latest-doctrine-a64927>
3. FELGENHAUER, Pavel, „A New Version of the Gerasimov Doctrine?”, *Eurasia Daily Monitor*, Volume: 16, Issue: 32, <https://jamestown.org/program/a-new-version-of-the-gerasimov-doctrine/>
4. McKEW, Molly K., „The Gerasimov Doctrine. It’s Russia’s new chaos theory of political warfare. And it’s probably being used on you” www.politico.eu/article/new-battles-cyberwarfare-russia/.

ASIGURAREA SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII ÎN ZONA ARCTICĂ. PROVOCĂRI PENTRU NATO ȘI STATELE ALIATE

*Laurențiu-Virgil RUSAN**

Abstract

The Arctic Zone becomes more and more a top topic on the international agenda, the region's security and defence being a concern for both the arctic states and other state actors which have interests to exploit the resources and to use the maritime routes becoming available. In the paper are underlined the international cooperation formats, the strategies and interests of the arctic and non-arctic states, concerns for allied states regarding own interests' promotion and protection, measures for increasing the military presence, aspects regarding strategic competition among global actors for this region.

Keywords: Arctic, route, maritime, Russian Federation, USA, P.R. of China, Canada, Sweden, Finland, Denmark, Norway, Greenland, Iceland, strategy, resources, dispute, interest, cooperation, plan, program, project, commerce, economy.

Aspecte privind contextul general

În ultimul deceniu, competiția geostrategică pentru Oceanul Arctic s-a intensificat, în condițiile în care regiunea are un potențial economic semnificativ, în special prin prisma resurselor naturale disponibile. De asemenea, pe fondul efectelor încălzirii globale¹, marginea calotei de gheață s-a îndepărtat de continent, ceea ce a creat oportunități pentru schimbarea rutelor de transport comercial și întrebuințarea mult mai intensă a Rutei Maritime de Nord, care este mai scurtă și mai rentabilă decât alte itinerarii de transport a mărfurilor între Asia și Europa. În perspectivă, pe acest traseu se pot transporta până la jumătate din mărfurile transcontinentale, iar schimburile comerciale pot să atingă sute de miliarde de dolari.

În condițiile generate de schimbările climatice și de topirea gheții marine din zonă, în prezent au devenit accesibile mai multe resurse energetice și căi navigabile, ceea ce a condus la declanșarea

unor litigii teritoriale între statele din vecinătatea Oceanului Arctic. Legea mării permite statelor să-și extindă Zona Economică Exclusivă (ZEE) dacă pot dovedi că platoul lor continental se extinde peste limita de 350 mile marine.

Potrivit unor studii publicate în media americane de profil², în ultimii cinci-șapte ani, mediul geopolitic din Zona Arctică a fost afectat de asertivitatea F.Ruse și de prezența crescută a statelor non-arctice (inclusiv China) într-o zonă a globului care, anterior, era de interes doar pentru statele arctice.

Cooperarea internațională pentru zona arctică. Consiliul Arctic

Cea de-a 11-a reuniune a Consiliului Arctic³ (06-07.05.2019, Rovaniemi, Finlanda) la nivel de miniștri de externe a marcat încheierea mandatului Finlandei la președinția organizației și preluarea acesteia de către Islanda⁴. Pentru prima dată, reuniunea s-a încheiat fără adoptarea unei

* *Expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.*

declarații comune, în principal din cauza poziției exprimate de SUA, care au refuzat menționarea schimbărilor climatice în Declarația finală. La finalul reuniunii a fost emis un comunicat oficial fără substanță, în care este reafirmat angajamentul statelor membre pentru menținerea stabilității, păcii și dezvoltarea unei cooperări constructive în Zona Arctică, în contextul în care tensiunile sunt din ce în ce mai mari în ceea ce privește contracararea încălzirii globale și accesul la bogățiile minerale.

SUA. Secretarul de stat american, Michael Pompeo, a exprimat îngrijorarea SUA privind posibilitatea militarizării Zonei Arctice și acțiunile R.P. Chineze în regiune, SUA opunându-se acordării statutului de stat „sub-arctic” R.P. Chineze, care deține în prezent doar statut de observator în Consiliul Arctic. Oficialul american a menționat preocuparea SUA față de planurile F.Ruse de conectare a Rutei Maritime de Nord cu ruta maritimă chineză, ca parte a inițiativei Beijing-ului „O Centură, Un Drum” (*One Belt, One Road*). State precum F.Rusă

și R.P. Chineză au întreprins acțiuni pentru a revendica teritorii sau a-și consolida prezența în regiunea arctică, în timp ce topirea gheții a adus în discuție posibilitatea exploatării unei mari părți din rezervele de petrol și gaze naturale încă nedescoperite, pe lângă zăcămintele minerale de zinc, fier și metale rare. Deschiderea noilor rute în Arctica, mai scurte, a generat și o reacție din partea Pentagonului, care a avertizat în legătură cu riscul prezenței submarinelor chineze în această regiune. Avertismentul a fost emis ulterior declarației Secretarului de Stat, care a subliniat că Zona Arctică a devenit „o arenă a puterii și competiției mondiale”, iar SUA vor depune eforturi pentru a-și menține influența în zonă.

Canada. În marja reuniunii, ministrul canadian de externe, Chrystia Freeland, a anunțat efectuarea unor investiții în regiunea arctică a căror valoare ar urma să depășească 21 mil. dolari, pentru o perioadă de cinci ani. Oficialul canadian a informat că, potrivit unor cercetători guvernamentali canadieni, în Zona Arctică aferentă Canadei, temperatura medie ar putea

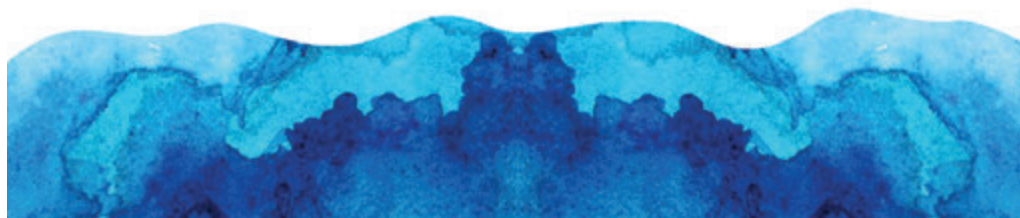

Rovaniemi 2019 11th Arctic Council Ministerial Meeting EXPLORING COMMON SOLUTIONS

FINLAND'S
CHAIRMANSHIP
2017-2019

ARCTIC COUNCIL

crește cu 11 grade Celsius până la finalul acestui secol. C.Freeland a apreciat că Arctica prezintă oportunități economice majore, însă dezvoltarea în zonă trebuie să aibă caracter durabil. Investițiile canadiene pentru Zona Arctică constituie o mică parte din fondurile alocate de autoritățile de la Ottawa pentru dezvoltarea regiunii nordice, respectiv 521 mil. dolari pentru următorii 10 ani.

F.Rusă. Prezent la reuniune, ministrul de externe rus, Serghei Lavrov, a reiterat disponibilitatea F.Ruse pentru cooperare în Zona

Arctică și a precizat că legislația internațională în vigoare permite asigurarea intereselor naționale ale tuturor statelor din regiune, precum și ale celor din afara acesteia. Prin reflectarea unei atitudini vizionare, orientată spre cooperare, în beneficiul colectiv, mesajele transmise de F.Rusă urmăresc exploatarea disensiunilor apărute în interiorul acestui format de cooperare.

R.P. Chineză. Conform declarației MAE chinez, R.P. Chineză nu intenționează să intervină în problemele care se află exclusiv în jurisdicția

statelor arctice. De asemenea, Beijingul este pregătit să îndeplinească un rol constructiv și să se alăture celorlalte state pentru a contribui la cercetarea, protecția și dezvoltarea Zonei Arctice. Totodată, partea chineză a criticat SUA pentru pozițiile exprimate la adresa prezenței R.P. Chineze în această regiune, menționând faptul că participarea statului chinez a avut la bază principiile transparenței, beneficiilor reciproce și cooperării. Cu prilejul summit-ului „One Belt, One Road” (aprilie a.c., Beijing), președintele rus, Vladimir Putin, a evocat posibilitatea ca F.Rusă să conecteze Ruta Maritimă de Nord la partea maritimă a Drumului Mătăsii, pentru înființarea unei rute globale și competitive care ar conecta Nord-Estul, Estul și Sud-Estul Asiei de Europa. Liderul de la Kremlin a menționat că un asemenea proiect de amploare necesită o cooperare strânsă între statele eurasiatice în ceea ce privește creșterea numărului vaselor de tranzit, construcția de noi terminale maritime și centre logistice.

Interesele și strategiile statelor arctice

Statele membre ale Consiliului Arctic au elaborat strategii care au la bază potențialul oferit de Zona Arctică și sunt dezvoltate plecând de la importanța economică a regiunii și nevoia de cooperare.

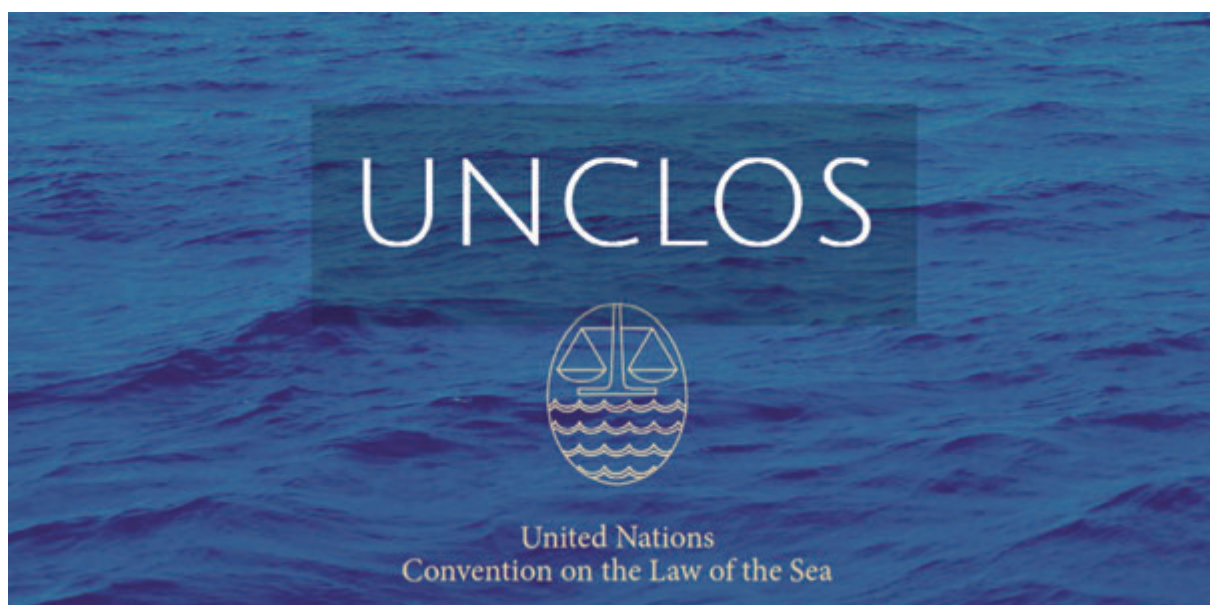
F.Rusă. Autoritățile ruse întreprind demersuri pentru demarcarea platoului arctic, având ca obiectiv obținerea controlului asupra creștelor submarine Lomonosov și Mendeleev,

ceea ce ar extinde teritoriul rus cu peste 1 mil. de km² și ar oferi F.Ruse 45% din suprafața totală a Zonei Arctice, incluzând drepturi de exploatare exclusivă asupra resurselor energetice presupuse a se afla în zona revendicată.

Conform Convenției Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării (UNCLOS), statele de coastă își pot extinde Zona Economică Exclusivă până la 350 de mile marine printr-o solicitare formală transmisă Comisiei Națiunilor Unite privind Limitele Platoului Continental (CLCS). Comisia poate fi de acord dacă datele științifice sunt suficiente pentru a justifica faptul că extinderea acestei zone este corelată cu extensia „naturală” a platoului continental al statelor cu frontiere maritime.

Un prim pas în această direcție a fost întreprins prin anunțul (aprilie a.c.) comitetului științific al CLCS, potrivit căruia un segment important (care cuprinde creștele Lomonosov, Mendeleev și Chukchi) din platoul submarin arctic este o extensie a platoului continental rus. Potrivit ministrului pentru resurse naturale și dezvoltare din F.Rusă, Dmitri Kobîlkin, membrii CLCS vor vota în cursul lunii august a.c. asupra delimitării platoului continental din Zona Arctică.

Până în prezent, măsurile adoptate de autoritățile ruse au fost subsumate „*Strategiei de Stat privind Regiunea Arctică până în anul 2020*”, a cărei etapă finală (2016-2020) evidențiază intenția autorităților ruse de a transforma regiunea într-o sursă foarte importantă de resurse strategice și o prioritate pentru domeniul militar.

Un nou document programatic pentru Zona Arctică, „*Strategia F.Ruse pentru dezvoltarea Regiunii Arctice în perioada 2019-2035*”, urmează să fie adoptat până la finalul anului curent. Potrivit președintelui rus V.Putin, noua strategie va consolida cadrul juridic și organizatoric pentru implementarea proiectelor și programelor F.Ruse, planurilor de investiții ale companiilor în infrastructură și programelor de dezvoltare. Totodată, guvernul F.Ruse va elabora un proiect de lege privind stabilirea unui sistem special de preferințe pentru investitorii din Zona Arctică, care urmează să fie adoptat de către Duma de Stat în toamna acestui an.

În discursul anual adresat (01.03.2018) Adunării Federale, președintele rus a declarat că Flota F.Ruse în Zona Arctică a fost și va fi cea mai puternică din lume, oficialul adăugând că Ruta Maritimă de Nord este extrem de importantă pentru F.Rusă, fiind necesară pentru dezvoltarea regiunii. Referitor la capacitatea de apărare a forțelor armate ruse, V.Putin a declarat că aceasta a crescut considerabil și a anunțat că a fost creat Centrul Național de Dirijare al forțelor armate ruse. Din totalul capabilităților nucleare maritime ale F.Ruse, 81,5% sunt dislocate în Flota de Nord.

Transportul comercial în Zona Arctică este în creștere, statisticile indicând o dublare a transporturilor cargo pe Ruta Maritimă de Nord, cu un număr impresionant de transporturi de produse gazifere și petroliere de la uzina de gaze naturale lichefiate Yamal din F.Rusă. Numărul vaselor de croazieră, al căror număr de pasageri variază de la 150 la 1.700, ce tranzitează Zona Arctică este în continuă creștere de la 120 pe an în 2008 la 290 în 2016.

SUA. Deschiderea de căi maritime navigabile în Zona Arctică are impact direct asupra SUA, care rămân pregătite să identifice, contracareze, preîntâmpine și elimine amenințări la adresa teritoriului SUA, în special prin prezența înaintată în regiune.

Paza de Coastă (Coast Guard) a SUA asigură securitatea și siguranța SUA în Zona Arctică de peste 150 de ani. În aprilie 2019, a fost publicată

Strategia Pazei de Coastă a SUA cu privire la Zona Arctică, document care propune unele linii de acțiune pentru a menține regiunea în afara oricărui conflict și pentru a asigura rolul de lider al SUA. În document se propune creșterea numărului de aparate de zbor și UAV-uri capabile să opereze în condițiile austere din Zona Arctică.

În anul 2018, ONU a aprobat șase căi navigabile pe ambele sensuri, această decizie reprezentând o primă măsură recunoscută la nivel internațional cu privire la rutele de navigație pentru apele din Zona Arctică. Rutele tranzitează zone din Strâmtoarea Bering, din imediata vecinătate a coastelor din Siberia de Est și Alaska de Vest. De exemplu, Ruta Maritimă de Nord implică, ca și timp de tranzitare, 35 de zile din Shanghai (R.P. Chineză) până în Rotterdam (Olanda), cu două săptămâni mai puțin decât ruta care tranzitează Canalul Suez. Intervalul redus de tranzitare generat de Ruta Maritimă de Nord are implicații atât din punct de vedere comercial, cât și militar.

Teritoriul deținut de SUA în Zona Arctică însumează 2.521 mile, o strâmtoare internațională adiacentă F.Ruse și 647 mile de frontieră cu Canada. Zona Economică Exclusivă a SUA în Zona Arctică conține aprox. 889.000 mile pătrate de ocean. Cea mai apropiată bază aeriană a Pazei de Coastă a SUA este situată în Kodiak, aprox. 820 mile nautice la sud de Utqiagvik.

Canada. Această țară deține, după F.Rusă, cea mai mare suprafață terestră și maritimă în Zona Arctică. Din acest considerent, principala preocupare a statului canadian vizează exercitarea suveranității în regiune, concomitent cu asigurarea securității într-un mod care proiectează și protejează interesele și valorile naționale, promovează dezvoltarea durabilă și facilitează stabilitatea și cooperarea în această regiune.

În viziunea guvernului de la Ottawa, Zona Arctică trebuie să fie o regiune stabilă, cu limite clar definite, cu o bună dinamică a activității economice și a comerțului, precum și cu o bună guvernare a zonei, dispunând de ecosisteme echilibrate și productive.

Strategia Canadei pentru Zona Arctică subliniază faptul că această regiune este o parte esențială a identității canadiene. Documentul prevede următoarele domenii de acțiune: exercitarea suveranității canadiene, promovarea dezvoltării economice și sociale, protejarea mediului și sporirea implicării populației din statele arctice în actul de guvernare locală.

Poziția oficială canadiană indică preferința pentru un regim de guvernare a regiunii dominat de statele arctice, fără implicarea unor state est-asiatice (referire la R.P. Chineză) în gestionarea situației regionale.

Potrivit MAE canadian, autoritățile de la Ottawa au în lucru un document-cadru de politică pentru Arctica, realizat în colaborare cu comunitățile din nordul canadian, guvernele teritoriale și provinciale, populațiile indigene, inuite și metise din zonă. Noul document-cadru urmărește să înlocuiască *Strategia Nordică a Canadei* (2009) și *Declarația MAE privind politica externă a Canadei pentru Arctica* (2017).

Danemarca. Poziția și interesele autorităților daneze în Zona Arctică sunt menționate în documentul intitulat „*Strategia pentru Arctica*

2011-2020”, care evidențiază următoarele obiective: crearea unui mediu arctic caracterizat de pace și securitate; exploatarea resurselor naturale; protejarea mediului înconjurător și a biodiversității; identificarea unor soluții pașnice la diferențele și revendicările privind Arctica prin negocieri în cadrul ONU și consolidarea cooperării cu actorii internaționali statali și non-statali pe orice problemă referitoare la această regiune. Danemarca va revendica fondul submarin de la Polul Nord, după delimitarea Zonei Economice Exclusive. Danemarca, Groenlanda și Insulele Feroe au elaborat o strategie comună, prin care sunt revendicate trei zone limitrofe Groenlandei (inclusiv o zonă care acoperă și Polul Nord).

Norvegia. Politica Norvegiei pentru Zona Arctică este diferită de cea daneză și are în vedere factori precum poziția geografică și proximitatea față de teritoriile ruse în partea de nord. Pentru Norvegia, importanța strategică a regiunii derivă din faptul că zona marină reprezintă principala sursă de existență a poporului norvegian. Din această perspectivă, autoritățile de la Oslo consideră că este necesară o prezență militară în

zonă pentru a asigura suveranitatea zonelor marine și a teritoriilor care aparțin statului norvegian.

Strategia norvegiană în Zona Arctică se bazează pe următoarele elemente: respectarea prevederilor ONU privind UNCLOS, protecția resurselor piscicole și menținerea unei relații previzibile cu Moscova.

Finlanda. În pofida faptului că nu are ieșire directă la Oceanul Arctic, Finlanda este un actor activ în Zona Arctică, participând la proiecte de securitate comune cu vecinii săi nordici. Deși acțiunile părții finlandeze au determinat reacții dure din partea Moscovei, autoritățile de la Helsinki doresc menținerea unei relații apropiate cu partea rusă, în special prin prisma avantajelor economice. Obiectivul principal al Finlandei în regiunea arctică este reprezentat de dezvoltarea activităților economice, cu respectarea normelor referitoare la protejarea mediului înconjurător.

Suedia. Strategia suedeză pentru Zona Arctică vizează următoarele aspecte: protecția mediului înconjurător, a biodiversității și a climei; dezvoltarea economică în unele domenii de interes în zona de liber schimb din regiunea arctică și zona Mării Barents; îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației din regiune.

Deși nu sunt state membre NATO, Suedia și Finlanda au semnat (2016) acorduri de sprijin militar cu Alianța Nord-Atlantică, iar în mai 2018 au adoptat o declarație trilaterală cu SUA, prin care reiteau angajamentul privind cooperarea, inclusiv prin exerciții militare, pentru menținerea securității în Zona Arctică.

Islanda. Din perspectivă islandeză, afirmarea intereselor marilor puteri față de Zona Arctică, posibilele dispute privind proprietatea asupra acestui teritoriu și accesul la resursele naturale din regiune pun sub semnul incertitudinii evoluția situației de securitate din regiune. În acest context, politica guvernului de la Reykjavik referitoare la această zonă are la bază asigurarea statutului de stat riveran și menținerea influenței asupra evoluțiilor și procesului decizional regional, ținând cont de considerente de natură legală, economică, ecologică și geografică. Islanda urmărește consolidarea rolului Consiliului

Arctic drept principal organism de cooperare pe problemele Arcticii și insistă pentru luarea tuturor deciziilor privind Zona Arctică în cadrul acestui format.

Interese ale organizațiilor internaționale și ale statelor non-arctice

NATO. Doar cinci din cele 29 de state membre ale NATO sunt state arctice. Zona Arctică asigură conexiunea cu Oceanul Atlantic, iar statele membre ale Alianței sunt preocupate de eforturile depuse de către F.Rusă de a condiționa accesul navelor către căile de navigație din zonă.

Înființarea unui nou Comandament strategic al NATO, a cărui principală responsabilitate este protecția liniilor de comunicație transatlantice, precum și reactivarea de către SUA a Flotei a 2-a (având ca responsabilitate zona Atlanticului de Nord) subliniază interesul Alianței de a monitoriza acțiunile F.Ruse și pregătirea forțelor armate ruse pentru condiționarea accesului din Zona Arctică.

SUA intenționează să modernizeze capacitățile militare destinate Zonei Arctice, nu doar prin prisma activității Pazei de Coastă, ci și pentru asigurarea securității statelor NATO în această regiune. În noiembrie 2018, SUA și statele aliate au organizat în Zona Arctică exercițiul militar întrunit „Trident Juncture”, cu accent pe pregătirea terestră, navală și aeriană, pentru a putea opera în condiții meteo extreme, pentru apărarea teritoriului nordic împotriva oricărui potențial agresor (Trident Juncture” a reunit 50.000 de militari din 31 de state).

Canada, Danemarca și Norvegia au demonstrat angajament față de prezența operațională, au efectuat investiții strategice în nave de patrulare capabile să spargă gheța, nave care îndeplinesc misiuni de asigurare a securității teritoriului național.

SUA este singurul stat arctic care nu a investit până în prezent în construcția sau achiziția de spărgătoare de gheață de suprafață, ceea ce limitează capacitatea Pazei de Coastă a SUA de a deține suveranitatea și a răspunde unor

Puncte strategice din Zona Arctică⁶

potențiale evenimente neprevăzute în zonă. Acest fapt diminuează poziția SUA ca lider recunoscut de către aliați și state partenere.

Apărarea statelor europene depinde în continuare de puterea militară a SUA. În eventualitatea unui conflict major între F.Rusă și NATO, liniile maritime de comunicație din Atlanticul de Nord vor juca un rol important în dislocarea de forțe din America de Nord către Europa⁵. În acest caz, ar fi de interes pentru F.Rusă să obstrucționeze liniile maritime de comunicații pentru a întârzia sau împiedica dislocarea de trupe NATO. Pe de altă parte, pentru a opera în Oceanul Atlantic, navele și submarinele ruse ar avea nevoie să acceseze oceanul dinspre Zona Arctică prin punctul de trecere Groenlanda-Islanda-Marea Britanie (GIUK).

Un eventual conflict militar în Zona Arctică ar putea fi conectat cu un conflict de amploare în Europa, de exemplu o potențială activitate militară în statele baltice. Poziția geopolitică a Finlandei, între Marea Baltică și zona Arctică, ar pune acest stat într-o postură delicată.

Apărarea teritorială a Europei de Nord devine o preocupare pentru NATO cu privire la dislocarea forțelor în Europa. Alianța are nevoie de o strategie pentru a securiza interesele statelor membre în Zona Arctică și de actualizarea strategiei maritime, ultima variantă datând din 2011.

China. Încă din anul 2009, R.P. Chineză și-a manifestat interesul de a se implica activ în Zona Arctică. Astfel, autoritățile de la Beijing au

înființat (2009) un institut de cercetare polară și au inițiat o serie de expediții științifice în acest areal. În anul 2013, R.P. Chineză a fost acceptată ca observator în cadrul Consiliului Arctic, alături de India, Italia, Japonia, R.Coreea și Singapore.

În ianuarie 2018, R.P. Chineză a publicat prima ediție a propriei „*Strategii pentru Arctica*”, care prezintă percepția chineză asupra importanței strategice a Zonei Arctice. Documentul subliniază provocările în plan securitar din această regiune și beneficiile rezultate din tranzitarea căilor de acces.

În conținutul strategiei este menționată convingerea R.P. Chineze conform căreia Zona Arctică este un concept global ce nu poate fi atribuit ca responsabilitate doar statelor arctice.

Beijing-ul consideră că anumite porțiuni din Oceanul Arctic nu sunt ape teritoriale ale unui anumit stat arctic, ci sunt parte din apele internaționale și că atât statele arctice, cât și alte state dispun în comun de drepturile de navigație în zonă conform normelor internaționale.

Unul dintre interesele prioritare ale R.P. Chineze în Zona Arctică este cel comercial, autoritățile de la Beijing fiind interesate de identificarea unor căi de acces pentru tranzitarea produselor chineze către piețele din Europa. Din această perspectivă, R.P. Chineză a efectuat studii în legătură cu căile de acces în Zona Arctică în scopul îmbunătățirii navigației, securității și capacității logistice în regiune.

Statele arctice întreprind acțiuni pentru a limita interesul R.P. Chineze de a juca un rol principal în Zona Arctică. În 2011, Islanda a blocat vânzarea unui lot de pământ către un investitor chinez, iar în 2016 Danemarca a refuzat să vândă o bază navală în Groenlanda unei companii miniere chineze; de asemenea, proiectul unei stațiuni chineze în Svalbard (Norvegia), sub patronaj norvegian, a fost anulat.

Alte state. Marea Britanie a elaborat o *Strategie defensivă privind Zona Arctică*, care prevede aprofundarea cooperării cu Norvegia, precum și intensificarea monitorizării activității submarinelor în Zona Arctică. În prezent, India investește în industria extractivă a F.Ruse din Zona Arctică.

Măsurile de ordin militar ale F.Ruse și R.P. Chineze în Zona Arctică

Federația Rusă. Conform planurilor Ministerului Apărării rus, începând cu luna decembrie 2019, statutul Comandamentului Strategic Unificat (CSU) al Flotei de Nord ar putea fi modificat, în sensul conferirii acestuia a prerogativelor specifice unei unități administrativ-militare autonome, de nivel similar unui district militar. În componența noului „district militar” vor intra patru regiuni ale F.Ruse, respectiv: Republica Komi, Districtul Autonom Nenețk, regiunea Arhanghelsk și regiunea Murmansk. De asemenea, creșterea statutului Comandamentului Strategic Unificat va fi însoțită și de o creștere de personal la nivelul comandamentului Flotei de Nord. Noul statut, la nivel de district miliar, este determinat, în principal, de importanța acordată de factorul politico-militar rus apărării intereselor F.Ruse în Zona Arctică.

Modificările structurale au făcut obiectul unui proiect legislativ prin care urmează să fie introduse modificările necesare în Decretul prezidențial privind împărțirea administrativ-militară a F.Ruse.

China. Ambițiile geopolitice ale statului chinez în Zona Arctică s-au materializat odată cu publicarea „Strategiei pentru Arctica” (26.01.2018), care identifică rolul R.P. Chineze de „stat sub-arctic” și evidențiază interesele sale

în această regiune din punct de vedere economic (acces la resurse naturale) și securitar (securizarea coridoarelor de transport și promovarea imaginii de „actor major responsabil”).

Pentru a-și diversifica modalitățile de cercetare a Zona Arctică, în scopul extinderii intereselor economice în acest areal, R.P. Chineză a executat o serie de expediții în regiune, folosind un spărgător de gheață (Xuelong) de proveniență ucraineană. În septembrie 2018, acesta finaliza cu succes a noua expediție în Zona Arctică, după ce, în cursul anului 2017 (la a opta expediție), a fost declarat oficial prima navă sub pavilion chinez ce a traversat „Pasajul de nord-vest”.

Statul chinez investește în sectorul resurselor naturale din Groenlanda, fiind interesat de deschiderea de mine pentru exploatarea de minerale rare, de minereuri de fier și zinc în această zonă.

Odată cu aceste aspecte pur economice, se evidențiază sporirea implicării treptate a R.P. Chineze în asigurarea securității acestui areal. Astfel, în septembrie 2018, a fost lansat la apă primul spărgător de gheață construit de industria chineză de profil (Xuelong 2)⁷ și a manifestat intenția de a înființa în Groenlanda o stație de cercetare, o stație de observare satelitară și de a se implica în renovarea unor aeroporturi.

Dincolo de aceste preocupări, R.P. Chineză vizează diversificarea coridoarelor de transport, din rațiuni de ordin economic⁸, prin operaționalizarea unui „drum al mătăsii polar” („polar silk road”).

Dezvoltările promovate de autoritățile de la Beijing pentru extinderea influenței la nivel internațional se manifestă prin proiectele promovate, sub umbrela inițiativei „O centură, un drum”, în majoritatea regiunilor de pe glob. Prin mobilizarea unor fonduri financiare semnificative, R.P. Chineză intenționează să stabilească coridoare comerciale strategice în toate aceste regiuni, inclusiv în Zona Arctică. Majoritatea acestor situații vor implica și o dimensiune de ordin militar, dată de necesitatea protejării și securizării acestor rute de transport.

Competiția strategică în Zona Arctică

Relațiile F.Ruse cu celelalte state arctice sunt tensionate din cauza interesului Moscovei de a deține controlul asupra căilor de navigație din Zona Arctică.

La data de 11.03.2019, președintele Comitetului pentru Apărare al Dumei de Stat a F.Ruse, Gl.col. Vladimir Șamanov, a precizat că, pe fondul prezenței militare constante a SUA în zone specifice latitudinilor nordice, Moscova va continua desfășurarea de activități cu scopul de a-și asigura drepturile suverane în Zona Arctică. De asemenea, va fi evaluată propunerea privind tranzitarea de către nave de luptă străine a Rutei Maritime de Nord, iar Comitetul de apărare al Dumei de Stat își va întări poziția în această problemă, în special în ceea ce privește necesitatea notificării tranzitului și prezența obligatorie la bord a unui reprezentant al Serviciului de grăniceri al FSB. Potrivit părții ruse, noile reglementări pentru tranzitarea Zonei Arctice sunt în concordanță cu toate normele legilor internaționale și sunt necesare pentru prevenirea poluării mediului maritim în zonele acoperite de gheață și asigurării securității navigației în condiții arctice.

În raportul Departamentului Apărării pentru Congresul SUA referitor la Zona Arctică, respectiv la relația dintre F.Rusă și R.P. Chineză în această regiune, se apreciază că cele două țări se află în competiție deoarece autoritățile de la Beijing au perceput negativ decretul emis de președintele V.Putin care solicită oricărei nave militare străine care tranzitează Zona Arctică rusă să notifice Moscova cu 45 de zile înainte, iar tranzitarea să se facă sub escortă rusă. R.P. Chineză se aștepta să fie exclusă de la aceste restricții.

În dosarul arctic, atitudinea F.Ruse în relația cu R.P. Chineză denotă interes și precauție, în același timp. R.P. Chineză este un investitor cheie în proiecte energetice dezvoltate de F.Rusă, iar partea rusă manifestă interes pentru menținerea implicării chineze în proiectul de dezvoltare a infrastructurii portuare de-a lungul Rutei Maritime de Nord, atât timp cât F.Rusă menține acest traseu sub control. Beijingul percepe Ruta Maritimă de Nord ca element al inițiativei „O

Centură, un Drum” și nu va agreea obstacole în utilizarea liberă a acestei căi de comunicații, ca drept de navigație în apele internaționale. F.Rusă rămâne conștientă de puterea militară a R.P. Chineze și de prezența chineză la granița sa de sud și, ca stat arctic, este nemulțumită de amestecul Beijingului în chestiuni ce ar trebui gestionate doar de către statele arctice.

Concluzii

Existența Zonei Arctice ca subiect de interes pe agenda internațională și eventualele tensiuni F.Rusă - SUA/NATO pentru obținerea controlului acesteia, precum și amplificarea angajării R.P. Chineze, pot transforma regiunea într-o zonă conflictuală strategică. Intensificarea activității economice în Zona Arctică, dublată de consolidarea prezenței militare, poate genera o intensificare a presiunilor în plan geopolitic.

Creșterea temperaturilor și topirea ghețarilor în această zonă este urmărită cu interes atât de statele arctice, cât și statele non-arctice, în contextul deschiderii accesului către resurse de petrol și minerale încă neexploatate, dar și apariției de noi rute de navigație mai scurte.

F.Rusă consideră că Zona Arctică face parte din „vecinătatea sa apropiată” și că acest fapt conferă Moscovei „legitimitatea” asigurării influenței și protejării intereselor sale, inclusiv prin mijloace militare. Această poziție poate genera tensiuni cu statele NATO/UE, în special din cauza faptului că navigația navelor statelor NATO nu este agreată în majoritatea zonelor maritime pe care F.Rusă le revendică.

Bibliografie:

1. MIKKOLA, Harri, *The Geostrategic Arctic, Hard Security In The High North*, Briefing Paper no. 259, aprilie 2019, Finnish Institute of International Affairs.
2. *The New Geopolitics of the Arctic: Russia's and China's Evolving Role in the Region*, RAND Corporation, 26.11.2018.
3. *United States Coast Guard, Arctic Strategic Outlook, The US Coast Guard's Vision for the Arctic Region*, aprilie 2019, Washington D.C.

- ¹ Temperaturile aerului de la suprafața Arcticii cresc la o rată de două ori mai mare decât în restul lumii și oceanul ar putea să nu mai aibă gheață în lunile de vară în următorii 25 de ani.
- ² *The New Geopolitics of the Arctic: Russia's and China's Evolving Role in the Region*, RAND Corporation, 26.11.2018.
- ³ A fost înființat în anul 1996, prin semnarea declarației de la Ottawa. State membre: SUA, Canada, F.Rusă, Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia și Suedia - țări cu suveranitate asupra zonelor de uscat de la Cercul Arctic. Statele admise cu statut de observator sunt: Franța, Germania, Italia, Japonia, Olanda, China, Polonia, India, Coreea de Sud, Singapore, Spania, Elveția, Marea Britanie. Consiliul Arctic este un forum inter-guvernamental la nivel înalt ce promovează cooperarea, coordonarea și interacțiunea statelor din Zona Arctică în problematici de interes comun, în special cele referitoare la dezvoltare durabilă și protecția mediului. Scopul strategic al Consiliului Arctic este reprezentat de asigurarea dezvoltării durabile a regiunii pe trei direcții: economică, ecologică și socială.
- ⁴ Președinția este asigurată prin rotație, mandatul fiind de doi ani. Pe timpul mandatului Islandei, prioritățile vor fi reprezentate de asigurarea securității mediului maritim, îmbunătățirea prognozelor meteorologice în regiune și cartografierea ghețarilor.
- ⁵ *The Geostrategic Arctic Hard Security In The High North*, Harri Mikkola, aprilie 2019, Finnish Institute of International Affairs.
- ⁶ Sursa: *The Geostrategic Arctic , Hard Security In The High North*, Harri Mikkola, aprilie 2019, Finnish Institute of International Affairs.
- ⁷ Potrivit caracteristicilor tehnice ale Xuelong 2, acesta este în măsură să înainteze printr-un strat de gheață cu grosimea de 1,5 m, spre deosebire de Xuelong, ale cărui performanțe tehnice permit înaintarea printr-un strat de gheață cu grosimea de 1,2 m. Totodată, Xuelong 2 este primul spărgător de gheață ce poate sparge gheața în timp ce se deplasează în ambele sensuri.
- ⁸ În prezent, aproximativ 25% din volumul de mărfuri care tranzitează canalul Suez, spre Europa, are ca proveniență R.P.Chineză. Odată cu operaționalizarea rutei Arctice, timpul de livrare a mărfurilor chineze spre Europa se va scurta considerabil, implicit cheltuielile cu fiecare transport pe ruta R.P.Chineză - spațiul UE.

O REEVALUARE A POZIȚIEI UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE CHINA

*Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI**

Abstract

The major objective of this paper is to re-evaluate the EU-China bilateral relations under the recent Community initiatives and also from the perspective of the visit by the China's President to the EU. The Joint Communication of the European Commission and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy entitled "EU-China Strategic Perspective" but also the Strategic Dialogue and the Legal Affairs Dialogue of March 2019 identified a set of recommendations for the member states so that their coordinated actions lead to fair, equitable and mutually beneficial relations. In general, most of the old EU member states are the ones who strongly support the Community initiatives in relationship with China, while countries such as Greece, Italy, Portugal and also countries of Central and Eastern Europe rely on cooperation with China not only due to economic reasons, but also motivated by their expected role within the EU. The multiple interpretations of President Xi's visit to the EU highlight the need for unity among member states, but taking into account the benefits of participating in large-scale Chinese initiatives.

Keywords: European Union (EU), China, strategic partnership, Strategic Dialogue, Legal Affairs Dialogue, New Silk Roads, 16+1.

Introducere

În luna martie 2019 a fost lansată Comunicarea comună „UE-China – O perspectivă strategică” de către Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate și au avut loc o serie de reuniuni și evenimente care au nuanțat poziția UE și a Chinei una față de cealaltă, dar și relațiile acesteia din urmă cu unele state membre. În Comunicare se arată că „nici UE, nici statele sale membre nu își pot realiza în mod eficace obiectivele în relația cu China fără să dea dovadă de unitate deplină. În cooperarea cu China, toate statele membre, atât în mod individual, cât și în cadrele de cooperare subregională, cum ar fi formatul „16+1”¹, au responsabilitatea de a asigura coerența cu dreptul, normele și politicile UE” (European Commission, 2019a).

Deși între cei doi parteneri strategici nu s-a ajuns la o confruntare pe măsura celei dintre SUA și China, solicitările adresate de UE Chinei în ceea ce privește reciprocitatea și condițiile de concurență echitabilă (sinonime cu eliminarea practicilor de concurență neloială) sunt tot mai ferme. Cu toate acestea, UE nu a reușit să prezinte până acum o poziție comună a statelor membre cu privire la probleme de interes comun, precum: situația din Marea de Sud a Chinei, drepturile omului sau Noile Drumuri ale Mătăsii (*Belt and Road Initiative/BRI*) (Grieger, 2019).

Principalul obiectiv al prezentului articol este evidențierea unor concluzii care se desprind din documentele comunitare și reuniunile recente, pentru a putea estima cât de mult s-a schimbat natura relațiilor dintre China și UE în perioada recentă, comparativ cu perioada în care ascensiunea

* Expert în cadrul Institutului pentru Economia Mondială, Academia Română, București, România. Autor de contact: Dr. Iulia Monica Oehler-Șincai, oebler.sincai@gmail.com.

economică și statura geopolitică ale Chinei nu erau atât de evidente (înainte de 2016). Apreciem că aceste relații continuă să fie intense, complexe și adânci pe multiple planuri, însă schimbarea legislației comunitare în materie de securitate, investiții și achiziții publice va restricționa accesul companiilor chineze la piața comunitară.

Comunicarea comună „UE-China – O perspectivă strategică”

Comunicarea din data de 12 martie 2019 (European Commission, 2019a) prezenta un set de 10 acțiuni concrete, cu rol de recomandare pentru Consiliul European din 21-22 martie 2019 și o serie de reflecții generale cu privire la relația bilaterală UE-China.

Reprezentanții UE subliniau că *Agenda strategică pentru cooperare UE-China la orizontul anului 2020* (EEAS, 2013) și *Strategia din 2016 cu privire la China* (EC-HR, 2016) rămân la baza angajamentului UE față de China, însă se impune o nouă abordare, în contextul unei „noi balanțe a oportunităților și provocărilor” în relația cu China. De altfel, se intenționează ca, în perioada următoare, Agenda UE-China la orizontul anului 2020 să fie revizuită, în vederea relansării sale pentru perioada post-2020 (Mogherini, 2019).

Având în vedere că puterea economică a Chinei și influența sa politică au sporit cu o „amplare și viteză fără precedent, reflectând ambițiile sale de a deveni o putere globală de prim rang”, experții comunitari apreciază că această transformare trebuie să fie însoțită de asumarea de către China a „mai multor responsabilități pentru menținerea ordinii internaționale bazate pe norme”, dar și de „un grad sporit de reciprocitate, nediscriminare și deschidere a sistemului său”. Începând din 2016, tonul UE la adresa Chinei a devenit mai dur, iar preocupările în materie de securitate națională și securitate cibernetică au luat o amploare fără precedent. Această schimbare majoră a intervenit la puțină vreme după ce inițiativele chineze, BRI și Platforma „16+1” s-au conturat tot mai clar și, totodată, după ce investițiile Chinei în active strategice în UE și alte părți ale lumii, dar și prezența tehnologică în creștere a acestora (Comisia Europeană, 2019) au început să fie privite cu suspiciune.

Referindu-ne la acțiunile concrete din Comunicare (Anexa 1), primele trei și acțiunea a cincea includ indicații referitoare la *responsabilitățile comune la nivel internațional*, precum respectarea pilonilor Organizației Națiunilor Unite (drepturile omului, pacea și securitatea și dezvoltarea), implementarea obiectivelor Acordului de la Paris și reformarea

Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), în special în ceea ce privește subvențiile și transferurile forțate de tehnologie. Având în vedere retragerea SUA din Acordul de la Paris și faptul că cea mai mare economie emergentă a planetei este nu doar principalul emițător de gaze cu efect de seră (27% din totalul mondial), dar și cel mai mare investitor în energii regenerabile, UE consideră China un partener strategic în domeniul schimbărilor climatice și al tranziției către energii nepoluante (European Commission, 2019a, p. 3).

Celelalte direcții de acțiune cuprind prevederi punctuale referitoare la relațiile bilaterale și protejarea pieței interne de concurența neloială. Mențiunea din Acțiunea a cincea, privind „dezvoltarea unei relații economice mai echilibrate și bazate într-o mai mare măsură pe reciprocitate” a devenit în ultimii trei ani un leitmotiv în documentele oficiale și declarațiile de presă ale instituțiilor comunitare. Acțiunea a cincea face referiri și la un calendar al Comisiei Europene referitor la acordurile bilaterale: „cele referitoare la investiții – până în 2020, cele referitoare la indicațiile geografice – rapid și cele referitoare la siguranța aviației – în următoarele săptămâni”.

La Acțiunea a șasea, se recomandă adoptarea de către Parlamentul European și Consiliul UE a *Instrumentului pentru achiziții publice*

internaționale înainte de sfârșitul anului 2019, „pentru a promova reciprocitatea și a valorifica oportunitățile în materie de achiziții publice din China”.

Acțiunea a șaptea se referă tot la piața achizițiilor publice, subliniind că, pentru a include în procedurile de selecție niveluri ridicate ale standardelor de muncă și de mediu, „Comisia va publica, până la jumătatea anului 2019, orientări privind accesul ofertanților străini și al bunurilor străine pe piața achizițiilor publice din UE” și „va analiza, împreună cu statele membre, punerea în aplicare a cadrului actual pentru a identifica deficiențele înainte de sfârșitul anului 2019”.

Acțiunea a opta abordează lacunele din dreptul comunitar în materie de distorsiuni induse pe piața internă de firmele străine, Comisia urmând să identifice, „înainte de sfârșitul anului 2019, modalitățile de remediere a lacunelor existente în dreptul UE”. Trebuie subliniat că, ulterior, la Consiliul European din 21-22 martie 2019, ziua de 22 martie a fost dedicată în mare parte summit-ului UE-China, din data de 9 aprilie 2019. Președintele Consiliului European, Donald Tusk, a evidențiat că obiectivul UE este axarea „pe realizarea unei relații echilibrate, care să asigure concurența loială și accesul egal pe piață”, în acest context fiind necesară convingerea Chinei „să includă subvențiile industriale drept un element esențial al reformei OMC”.

Sursa: The New Times

Acțiunea a noua din Comunicarea Comisiei se concentrează asupra problematicei securității din domeniul infrastructurilor digitale critice. În acest sens, se recomandă „o abordare comună a UE în ceea ce privește securitatea rețelelor 5G” (ținând cont de faptul că securitatea cibernetică este un domeniu ce cade sub incidența competenței naționale, nu comunitare), Comisia Europeană emițând deja o recomandare în acest sens în data de 26 martie 2019 (Comisia Europeană, 2019).

Acțiunea a zecea se referă la „riscurile în materie de securitate generate de investițiile străine în active, tehnologii și infrastructuri critice”, Comisia recomandând implementarea Regulamentului privind monitorizarea investițiilor străine directe (ISD). În data de 13 martie 2019, Comisia Europeană a dat publicității un raport complex privind ISD în UE (European Commission, 2019b). În raportul amintit, în care China este menționată de peste 100 de ori, se evidențiază un risc major legat de sporirea continuă a participațiilor chineze în întreprinderile europene din sectoare-cheie (energie, servicii financiare, cercetare-dezvoltare, echipamente și utilaje specializate) și majorarea investițiilor realizate de companii de stat.

Dacă mai adăugăm la aspectele prezentate anterior și faptul că, în Comunicare, China este

descrișă drept „un concurent economic care aspiră la poziția de lider în domeniul tehnologic și un rival sistemic care promovează modele alternative de guvernare”, este evident că, în prezent, instituțiile comunitare consideră că în relația bilaterală predomină amenințările și provocările, nu oportunitățile.

Dialogul strategic și Dialogul pentru afaceri juridice UE-China

Cea de-a noua rundă a Dialogului strategic UE-China s-a desfășurat la Bruxelles în data de 18 martie 2019. Reuniunea a fost coprezidată de ministrul chinez de externe, Wang Yi, și Înalțul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, Federica Mogherini. Din cele peste 60 de dialoguri sectoriale² constituite până în prezent pentru a susține relațiile UE-China, **Dialogul strategic** se numără printre cele mai relevante, întrucât marchează direcția către care se îndreaptă parteneriatul strategic bilateral și, totodată, punctele divergente care trebuie aplanate prin negociere și măsuri concrete.

La reuniune, partea chineză a pus accentul pe parteneriatul strategic cuprinzător. S-a făcut referire la cooperarea și comunicarea bilaterală, care reprezintă un adevărat „stabilizator”

al relațiilor internaționale, dominate de incertitudine. Ministrul chinez de externe, Wang Yi, a subliniat trei aspecte majore: (1) relațiile bilaterale au la bază cooperarea, însă deși punctele de vedere comune sunt preponderente, există diferențe de opinie în anumite probleme; (2) obiectivul cooperării bilaterale rezidă în obținerea de beneficii de către ambele părți, pe binecunoscutul principiu *win-win* avansat de China, în acest sens participarea UE la inițiativa BRI fiind binevenită, inclusiv prin inițiative comunitare complementare, Platforma pentru conectivitate UE-China³ și Strategia pentru conectarea Europei și Asiei⁴; (3) respectul reciproc față de interesele naționale majore este baza încrederii între UE și China, de aceea ministrul chinez de externe și-a exprimat speranța că UE poate fi „discretă în declarațiile și acțiunile sale” (Xinhuanet, 2019). A fost o critică voalată la cererile stăruitoare ale UE adresate Chinei în numeroase domenii, fie că este vorba de drepturile omului, reciprocitatea în relațiile bilaterale, recuperarea de terenuri de către China în Marea Chinei de Sud, considerate ca fiind controversate, sau pescuitul ilegal.

Federica Mogherini a remarcat că, pentru prima dată, Wang Yi a avut și o reuniune informală cu miniștrii de externe ai UE-28, ceea ce demonstrează că *relațiile cu R.P. Chineză*

sunt intense și au atins un nivel fără precedent (Mogherini, 2019). Această reuniune informală a fost interpretată de partea chineză astfel: China nu este doar un partener strategic al UE din perspectiva economică, ci și politică (Xinhuanet, 2019).

În general, discursul Federicai Mogherini s-a axat pe cooperare, mai ales din perspectiva progreselor înregistrate (sau a unui potențial ridicat de cooperare) în: dosarul nuclear iranian; combaterea schimbărilor climatice; obiectivele de dezvoltare durabilă; situațiile din Peninsula Coreea, Afganistan, Venezuela și Africa. Spiritul dezbaterilor din cadrul Dialogului strategic a fost descris ca fiind „pozitiv și prietenos”, esențial pentru asigurarea unor „relații echitabile, bazate pe respect, echilibrate și reciproc avantajoase” (Mogherini, 2019).

La rândul său, **Dialogul pentru afaceri juridice UE-China** (21-22 martie 2019, Beijing), ajuns la a treia ediție, a reliefat interesul reciproc al participanților pentru o mai bună înțelegere a sistemului juridic comunitar/național, considerată drept baza cooperării bilaterale. Cele trei teme majore ale dezbaterilor au fost: (1) provocările juridice și etice legate de inteligența artificială; (2) mecanismele de reglementare a diferendelor; (3) viitorul cod civil chinez.

Succinte comentarii pe marginea turneului european al președintelui chinez Xi Jinping

Președintele Chinei, Xi Jinping, a vizitat Italia, Monaco și Franța în perioada 21-26 martie 2019. Fiecare dintre cele trei state are o semnificație aparte pentru China. Italia se încadrează în categoria țărilor care pot sprijini extinderea puterii „soft” a Chinei, Franța este atractivă din perspectiva avansului tehnologic, iar Monaco a semnat un acord cu compania chineză Huawei pentru dezvoltarea rețelei de telecomunicații de tip 5G, un subiect sensibil în UE (Associated Press, 2019; García-Herrero, 2019).

Cu ocazia vizitei Președintelui Chinei, Italia s-a alăturat grupului țărilor din UE care au semnat un memorandum de înțelegere cu China pentru participarea la BRI (celelalte țări semnatare din UE fiind: Ungaria – prima țară care a semnat un astfel de memorandum în 2015, urmată de Bulgaria, Cehia, Polonia, România și Slovacia în 2015, Letonia în 2016, Croația și Estonia în 2017, Grecia, Malta și Portugalia în 2018 și Luxemburg în 27 martie 2019).⁵

În afară de Italia, nicio altă țară din G7 (grup format din Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie și SUA) nu a semnat un astfel de memorandum cu China, țările dezvoltate

făcând, în repetate rânduri, presiuni asupra celei mai mari economii emergente în ceea ce privește reciprocitatea accesului pe piață, standardele de muncă și de mediu, drepturile omului, reducerea capacităților de producție în exces și a subvențiilor acordate companiilor de stat, acestea fiind doar câteva dintre numeroasele solicitări care se încadrează în categoria subiectelor sensibile din relația bilaterală.

Cu unele excepții (precum Grecia, Italia, Portugalia), vechile state membre ale UE rămân sceptice și critice față de inițiativele chineze recente (precum Noile Drumuri ale Mătăsii și „16+1”), considerându-le o cale de a diviza Europa, care și așa trece printr-o perioadă dificilă, în timp ce Polonia, Cehia, Ungaria, dar și alte țări din Europa Centrală și de Est mizează pe cooperarea cu China (Oehler-Șincai, 2017).

În ceea ce privește presiunile asupra Chinei în materie de valori politice, Rühling *et al.* (2018) relevă că Cehia, Grecia, Italia, Letonia, Polonia, Portugalia, România, Spania și Ungaria nu sunt active în susținerea UE în ceea ce privește presiunile asupra schimbării în China, iar trei dintre acestea, Grecia, Italia și Ungaria au chiar o atitudine ostilă față de UE. Desigur, curentul eurosceptic influențează într-o mare măsură atitudinea favorabilă a unor țări din UE față de China.

Autoritățile chineze pun în evidență avantajele participării țărilor lumii, inclusiv a celor din UE, la BRI. Astfel, Comunicatul comun al liderilor țărilor participante la Forumul BRI⁶ din mai 2017, semnat de 30 de țări (din cele nouă amintite anterior, Grecia, Letonia, Portugalia și România nu au semnat Comunicatul), a evidențiat ca principii de bază ale cooperării: *consultările de pe poziții de egalitate, beneficiul reciproc, incluziunea, cooperarea în baza mecanismelor pieței, echilibrul și sustenabilitatea*. S-a pus accentul pe infrastructură și complementaritățile existente, promovarea comerțului și investițiilor și consolidarea cooperării în domeniul inovării. Totodată, cele 30 de țări semnatare au reafirmat *angajamentul către o economie deschisă, comerț liber și incluziv și respingerea oricăror forme de protecționism*.

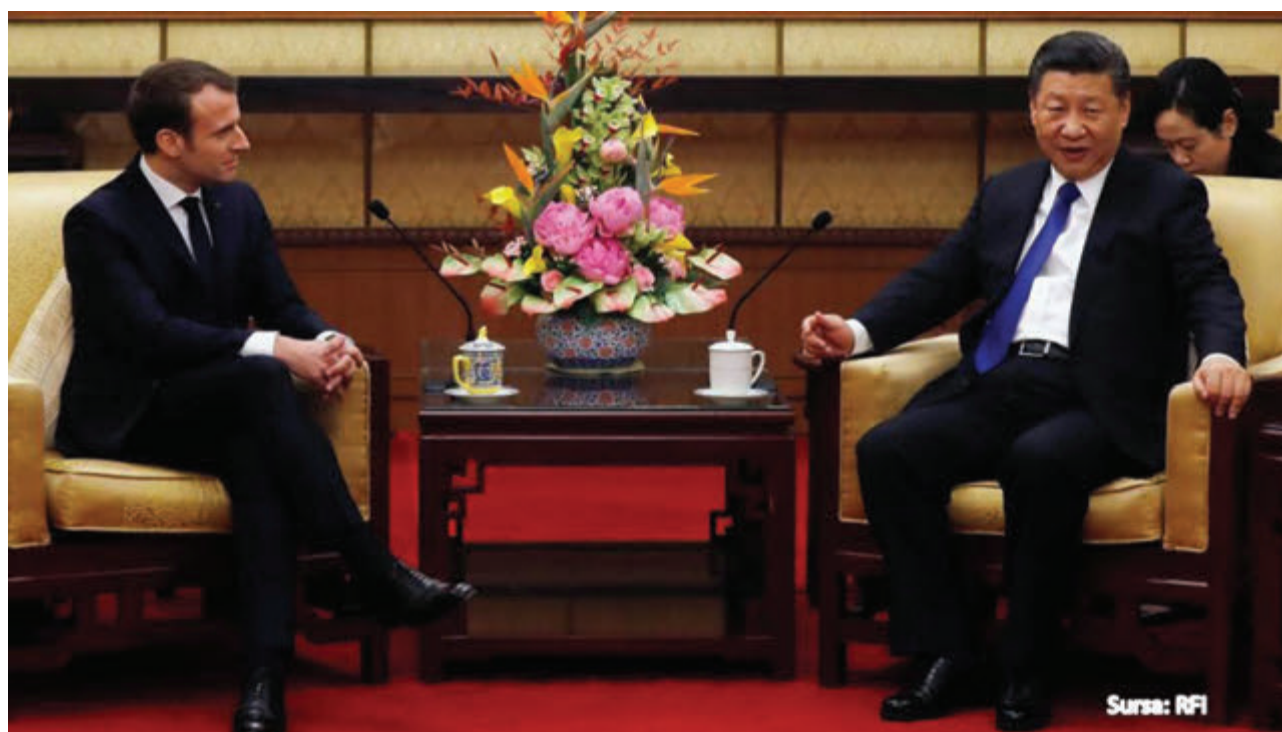
În contrast, studii mai recente (Hurley, Morris, Portelance, 2018) atrag atenția asupra „capcanei îndatorării” care însoțește implementarea BRI. Totodată, în țări precum Germania și Franța, predomină suspiciunea față de beneficiile BRI, companiile din aceste țări temându-se de saltul competitiv al Chinei.

La rândul său, Guy Verhofstadt (2019) a apreciat că turul european recent al Președintelui Chinei a avut loc într-un moment când UE este

vulnerabilă, nu doar din perspectiva Brexit-ului, dar și a alegerilor pentru Parlamentul European din mai 2019.

Comparând valoarea contractelor semnate în Italia și în Franța în martie 2019, Tiezzi (2019) subliniază că valoarea contractelor cu Italia se ridică la 2,5 miliarde de euro, în timp ce contractele cu Franța au fost de 40 miliarde de euro (cea mai mare parte, 30 miliarde de euro, datorându-se acordului de achiziționare de avioane Airbus); așadar, BRI are mai degrabă o valoare simbolică și nu garantează investiții chineze substanțiale.

Este interesant de remarcat că președintele Franței, Emmanuel Macron, a organizat în data de 26 martie 2019, la Paris, o reuniune la nivel înalt privind guvernanta globală și provocările multilateralismului, la care, în afară de președintele Xi Jinping, au participat și cancelarul german, Angela Merkel, și președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker. Pe de o parte, este un semnal clar adresat Chinei, că nucleul dur al UE dă dovadă de unitate pentru a-și atinge obiectivele economice și politice în relația cu China (ceea ce, de altfel, așteaptă și de la celelalte state membre). Pe de altă parte, mesajul adresat Beijing-ului este dorința UE de a juca un rol activ în BRI, dar în condițiile în care China ține cont de solicitările sale. Tema reuniunii a

atras totodată atenția că, în condițiile în care SUA conduse de Donald Trump nu mai susțin sistemul multilateral, China reprezintă pentru UE un partener de prim rang pentru consolidarea multilateralismului.

Concluzii

China este în egală măsură descrisă de instituțiile comunitare ca „partener strategic” și „rival sistemic”. După cum menționam în analize precedente, considerăm criticile constructive la adresa proiectelor de mare amploare ale Chinei ca fiind binevenite, dar „apreciem ca neproductive încercările de blocare a proiectelor de anvergură ale Chinei din teama că relevanța UE în plan global ar fi umbrită de ascensiunea Chinei. Pentru a-și spori rolul în plan global, UE are nevoie de soluționarea problemelor interne, clarificarea obiectivelor de politică externă și, totodată, de consolidarea parteneriatelor strategice, inclusiv cu China” (Oehler-Șincăi, 2017).

Cele patru decenii de deschidere și reformă chineză au demonstrat că ritmul schimbării este lent, dar aceasta nu se datorează unei rele voințe, ci condițiilor specifice din economia, cultura și societatea chineză, liderii politici trebuind să țină, în primul rând, cont de așteptările propriei populații. Președintele american Donald Trump a reiterat în discursurile sale la summit-uri de prestigiu că „America pe primul loc” înseamnă urmărirea de către SUA a intereselor naționale și fiecare națiune a lumii trebuie să țină cont, cu prioritate, de propriile interese. Desigur, nu este ușor de depășit situația când interesele naționale se ciocnesc, caz în care ambele părți trebuie să recurgă la compromis, pentru a ajunge la un nou echilibru. În prezent, UE cere de la China foarte mult. China poate face concesii mai mari în unele domenii, mai mici în altele sau chiar nu poate face concesii în sectoare ce țin de propria securitate națională. Important este însă ca relațiile de cooperare să avanseze în domeniile cele mai permissive. În 9 aprilie 2019, summit-ul UE-China a prezentat noi clarificări cu privire la așteptările fiecărei părți una față de cealaltă. În perioada 10-12 aprilie 2019, la cel de-al 8-lea summit 16+1 (deja 17+1), mesajele optimiste transmise de

liderii prezenți în Croația au contrastat cu poziția instituțiilor comunitare și a majorității vechilor state membre ale UE față de inițiativele chineze recente, acestea fiind prezentate ca un cadru care aduce complementarități și sinergii inițiativelor comunitare, și nu „un nou zid al Berlinului”, „un cal troian” sau o strategie de tip „dezbină și stăpânește”. De asemenea, în perioada 25-27 aprilie 2019, a avut loc la Beijing ediția a doua a Forumului pentru cooperare internațională BRI, care a relevat noi poziții față de această inițiativă. Toate acestea subliniază o dată în plus că relațiile Chinei cu UE, dar și cu ceilalți actori ai *noii ordini economice internaționale* sunt complexe și includ deopotrivă *cooperare și divergență* de opinii și interese.

ANEXA 1

Acțiunile precizate în Comunicarea comună „UE-China – O perspectivă strategică”

Acțiunea 1: UE va consolida cooperarea cu China în vederea îndeplinirii responsabilităților comune la nivelul tuturor celor trei piloni ai Organizației Națiunilor Unite, și anume drepturile omului, pacea și securitatea și dezvoltarea.

Acțiunea 2: Pentru a combate cu mai multă eficacitate schimbările climatice, UE invită China să își plafoneze emisiile înainte de 2030, în conformitate cu obiectivele Acordului de la Paris.

Acțiunea 3: UE va aprofunda colaborarea cu China în ceea ce privește pacea și securitatea, pe baza cooperării pozitive referitoare la Planul comun de acțiune cuprinzător cu Iranul.

Acțiunea 4: Pentru a-și proteja interesele în ceea ce privește stabilitatea, dezvoltarea economică durabilă și buna guvernare în țările partenere, UE va aplica cu mai multă fermitate acordurile bilaterale și instrumentele financiare existente și va colabora cu China pentru ca aceasta să respecte aceleași principii prin punerea în aplicare a Strategiei UE privind conectarea Europei cu Asia.

Acțiunea 5: Pentru a dezvolta o relație economică mai echilibrată și bazată într-o mai mare măsură pe reciprocitate, UE invită China să respecte angajamentele comune asumate

de cele două părți. Printre acestea se numără reformarea Organizației Mondiale a Comerțului, în special în ceea ce privește subvențiile și transferurile forțate de tehnologie, și încheierea acordurilor bilaterale, conform următorului calendar: cele referitoare la investiții – până în 2020, cele referitoare la indicațiile geografice – rapid și cele referitoare la siguranța aviației – în următoarele săptămâni.

Acțiunea 6: Pentru a promova reciprocitatea și a valorifica oportunitățile în materie de achiziții publice din China, Parlamentul European și Consiliul ar trebui să adopte Instrumentul pentru achiziții publice internaționale înainte de sfârșitul anului 2019.

Acțiunea 7: Pentru a asigura faptul că se țin seama nu numai de prețuri, ci și de nivelurile ridicate ale standardelor de muncă și de mediu, Comisia va publica, până la jumătatea anului 2019, orientări privind accesul ofertanților străini și al bunurilor străine pe piața achizițiilor publice din UE. Comisia va analiza, împreună cu statele membre, punerea în aplicare a cadrului actual pentru a identifica deficiențele înainte de sfârșitul anului 2019.

Acțiunea 8: Pentru a remedia pe deplin efectele de denaturare generate pe piața internă de participațiile țărilor terțe și de finanțarea publică străină, Comisia va identifica, înainte de sfârșitul anului 2019, modalitățile de remediere a lacunelor existente în dreptul UE.

Acțiunea 9: În vederea asigurării protecției împotriva eventualelor implicații grave în materie de securitate pentru infrastructurile digitale critice, este necesară o abordare comună a UE în ceea ce privește securitatea rețelelor 5G. Pentru a demara acest proces, Comisia Europeană va emite o recomandare după reuniunea Consiliului European.

Acțiunea 10: Pentru a detecta riscurile în materie de securitate generate de investițiile străine în active, tehnologii și infrastructuri critice și pentru a spori gradul de conștientizare referitor la aceste riscuri, statele membre ar trebui să asigure punerea în aplicare rapidă, deplină și eficientă a Regulamentului privind monitorizarea investițiilor străine directe.

Sursa: European Commission (2019a).

Referințe bibliografice:

1. Associated Press (2019). *Chinese president visiting Monaco amid European tech worries*, 24 martie.
2. Comisia Europeană (2019). *Comisia Europeană recomandă o abordare comună la nivelul UE în privința securității rețelelor 5G*, Comunicat de presă, Strasbourg, 26 martie.
3. Delegation of the European Union to China (2019). *2019 EU-China Legal Affairs Dialogue*, Brussels, Press release, Martie 22, disponibilă la: https://eeas.europa.eu/delegations/china/60070/2019-eu-china-legal-affairs-dialogue_en.
4. European Commission (2019a). *EU-China – A Strategic Outlook*, EC and HR/VP Contribution to the European Council, Strasbourg, March 12, JOIN(2019) 5 final, disponibil la: <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>.
5. European Commission (2019b). *Commission Staff Working Document on FDI in the EU*, following up on the Commission Communication „Welcoming Foreign Direct Investment while Protecting Essential Interests” of 13 September 2017, Brussels, 13.3.2019 SWD(2019) 108 final, disponibil la: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/march/tradoc_157724.pdf.
6. European Commission (EC) and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy (HR) (2016). *Joint Communication to the European Parliament and the Council – Elements for a new EU strategy on China*, JOIN(2016) 30, 22.06., and Council Conclusions on EU Strategy on China of 18 July 2016.
7. European Union External Action Service (EEAS) (2013). *EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation*, disponibilă la: http://eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/eu-china_2020_strategic_agenda_en.pdf.
8. GARCÍA-HERRERO, A. (2019). *Takeaways from Xi Jinping's visit to France and Italy and ideas for the EU-China summit*, Bruegel, 27 martie.
9. GRIEGER, G. (2019). *State of play of EU-China relations*, European Parliament Research Service, January.

10. HURLEY, J., Morris, S., Portelance, G. (2018). *Examining the Debt Implications of the Belt and Road Initiative from a Policy Perspective*, Center for Global Development, Washington D.C.
11. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (MOFA) (2017). *Joint Communique of the Leaders Roundtable of the Belt and Road Forum for International Cooperation*, May 16.
12. MOGHERINI, F. (2019). *Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the press conference following the EU-China Strategic Dialogue*, European Union External Action, March 18.
13. OEHLER-ȘINCAI, I. M. (2017). *O evaluare a poziției UE cu privire la inițiativa chineză O Centură, Un Drum*, Euroinfo, numărul 5, pp. 3-9.
14. OEHLER-ȘINCAI, I. M. (2018). *Analiza determinantilor actuali ai parteneriatului strategic UE-China*, Euroinfo, nr. 7-8, pp. 23-33.
15. RÜHLING, T., Jerdén, B., van der Putten, F. P., Seaman, J., Otero-Iglesias, M., Ekman, A. (2018). *Political Values in the Sino-EU Relations*, European Think-Tank Network on China, December.
16. TIEZZI, S. (2019). *Xi Jinping in Europe: A Tale of Two Countries*, The Diplomat, 27 martie.
17. VERHOFSTADT, G. (2019). *Europe Must Unite on China*, Project Syndicate, 27 martie.
18. XINHUANET (2019). *China-EU strategic dialogue stresses cooperation*, 19 martie.

¹ Mecanism de cooperare inițiat de China în 2011, la care participă 16 țări din Europa Centrală și de Est (ECE) (Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Slovenia, Croația, Serbia, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Albania și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei), plus China. Prima reuniune la nivel înalt a avut loc la Varșovia în 2012, aceasta fiind urmată de summit-urile anuale de la București, Belgrad, Suzhou, Riga, Budapesta și Sofia. La summit-ul de la Dubrovnik, din 10-12 aprilie 2019, Grecia a devenit cel mai nou membru al platformei inter-regionale, care poate fi denumită deja 17+1.

² A se consulta: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34728/eu-china-relations-factsheet_en.

³ Lansată cu ocazia summit-ului bilateral din 29 iunie 2015, marcând aniversarea a 40 de ani de relații diplomatice.

⁴ Prezentată în Comunicarea adoptată de Comisia Europeană și Înalțul reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate în septembrie 2018.

⁵ A se consulta și: <https://www.beltroad-initiative.com/memorandum-of-understanding-belt-and-road-initiative/>; <http://www.globaltimes.cn/content/1143864.shtml>.

⁶ China și 29 de țări au fost reprezentate la nivel de președinte/premier, restul, inclusiv Germania, Franța și Marea Britanie fiind reprezentate la nivel de miniștri.

IMPLICAȚIILE TEHNOLOGIEI 5G ASUPRA EVOLUȚIEI SECURITĂȚII STATELOR

Dan TEȘILĂ
Alin ALBU*

Abstract

In the last years, wireless communication services have benefited from numerous improvements, both in terms of area of coverage and most importantly, in terms of offered quality and speed. Thereby, from the trivial 2G, which came with possibilities of voice and text communication, there has been an accelerated jump towards 3G technology, which has facilitated global access to the Internet through mobile devices. The technological breakthrough and the migration towards 4G services were based on previously used infrastructure, with significant improvements regarding bandwidth and data traffic in the domain of 800Mhz, 1800Mhz and 2600Mhz frequencies. At the moment, civilian technological capabilities have had an ascendant development, facilitating speeds of access and data traffic of hundreds of megabits per second, in contrast with those of ten years ago, which did not exceed 82 Mbps. Most probably, the technological evolution will not be limited in time under technological aspects, objective made possible through the implementation, in the immediately following period of time, of 5G services, services by which the cities of future, described in science-fiction literature, will become reality and the human society will migrate towards a virtual world. How much this technology is going to represent a source of risk for the security of states makes the subject of an extended analysis, through which we hope to respond to the following questions: what is 5G technology?, what are its directions of development?, what is the balance between costs and benefits? And, last but not least, how is it going to influence the security of states?

Keywords: Technology, Communications, 5G, Mobile devices, Evolution, Security, Network.

Ce este tehnologia 5G?

În cea mai succintă definiție a sa, tehnologia 5G este a cincea generație de rețea celulară, următorul pas în tehnologia mobilă și viitorul comunicațiilor de bandă largă. Tehnologia 5G va dinamiza sectorul social, dar și cel industrial, fapt susținut de companiile IT&C prin vocea lui Marcus Weldon, *Chief Technology Officer* (CTO)¹ al Alcatel Lucent, care a afirmat că „*până acum, am proiectat rețele pentru oameni și nevoile lor, iar acum proiectăm pentru mașini*”.

Rețelele 5G reprezintă următoarea generație de conectivitate la Internet mobil, oferind o creștere semnificativă a vitezei de acces, conexiuni

fiabile mobile și o gamă variată de dispozitive din noua generație de sisteme de rețea. Această rețea va contribui la o explozie a tehnologiei *Internet of Things* (IoT)², deoarece este capabilă să asigure o infrastructură ce permite transportul unor date de bandă largă, realizându-se astfel o lume interconectată în mediul virtual.

Ne dorim sau nu trecerea la tehnologia 5G?

Dinamica transformărilor tehnologice din ultimii ani și solicitările de consum specifice mediului social din statele dezvoltate ne obligă să facem trecerea către un alt nivel de interconectare, iar nevoia de adaptare generează

* *Autorii sunt experți în cadrul Ministerului Apărării Naționale.*

transformarea nivelului de business către lumea telecomunicațiilor celulare din generația a cincea, invocând ca principal motiv saturarea lățimilor de bandă utilizate la momentul actual de telefoanele mobile. Un alt argument ar putea fi reprezentat de nevoia de interconectare a mai multor obiecte, dorința oamenilor de a se dezvolta, de a fi la zi cu toate tendințele în materie de tehnologie și de modul în care acestea pot simplifica existența umană.

Caracteristicile tehnologiei 5G

Una dintre caracteristicile principale ale tehnologiei 5G este utilizarea undelor milimetrice ca bandă de transmisie, această metodă reprezentând, de fapt, cheia pentru deblocarea vitezelor uriașe de trafic. Tehnologia celulară transmite datele prin unde radio care, în funcție de tipul semnalului electromagnetic, generează o frecvență diferită. Cu cât frecvența este mai mare, cu atât lungimea de undă este mai mică. Această problemă este rezolvată prin tehnologia undelor milimetrice, care este capabilă să ofere semnale cu o lungime de undă măsurată în milimetri și cu o frecvență definită, în general, între 30 GHz și 300 GHz. Pentru ca această tehnologie să

poată fi exploatată, *Federal Communications Commission* (FCC)³ a făcut disponibile benzi ale spectrului în gama microundelor, atât pentru utilizarea licențiată, cât și pentru utilizarea acestora fără licență, cum ar fi 28 GHz, 37 GHz și 39 GHz, pentru utilizarea cu licență; banda de 64-71 GHz pentru folosirea acestora fără licență și acces partajat în banda de 37-37.6 GHz.

Direcții de dezvoltare

A cincea generație de rețele promite, pe lângă progresele majore din viața fiecărui individ, și o dezvoltare mai amplă în sectoarele de afaceri, pornind de la dezvoltarea transportului autonom până la implementarea unor așa-zise orașe inteligente (Smart Cities). Pe lângă principalele caracteristici, cum ar fi viteze mari și latență scăzută, tehnologia 5G este mediul propice pentru aplicațiile tip IoT, fie că este vorba de dispozitive electronice, ușor accesibile, fie că abordăm problematica interconectării unei comunități întregi, această tehnologie fiind capabilă să deschidă noi oportunități economice pentru orașe, organizații sau lucrători individuali.

Cum nu toate orașele au fost construite inițial cu o infrastructură modernă și fiabilă de IT&C, 5G are potențialul de a actualiza, moderniza și crea rapid o rețea ultramodernă, oferind acces imediat la viteze mai rapide de date, la o lățime de bandă mult mai mare și conexiuni în mod constant mai fiabile. Acest aspect permite companiilor să își extindă amprenta pe mai multe piețe, în orașe cu costuri mai mici de întreținere, participând astfel și la dezvoltarea comunităților respective.

Pe lângă dezvoltarea orașelor, tehnologia 5G are puterea de a democratiza oportunitățile pentru lucrătorii din toate mediile și industriile. Odată cu introducerea noilor aplicații 5G, liderii companiilor nu ar trebui să se concentreze numai asupra impactului pozitiv, ci și asupra modului în care tehnologia poate să le afecteze cultura și modul de organizare al companiei. Un exemplu bun pot fi companiile din industria transportului, unde comunicarea intercontinentală este primordială. Pentru acești lucrători, tehnologia 5G deschide o ușă importantă, realizând o comunicare și o colaborare mult mai puternică.

Un alt exemplu foarte bun sunt companiile ce se ocupă direct de clienți, de pacienți sau furnizori. Acestea nu vor mai fi nevoite să fie dependente de un birou sau de o locație optimă. Datorită acestei noi tehnologii, lucrătorii vor avea posibilitatea de a utiliza mult mai bine dispozitivele inteligente, conectivitatea fiind mult mai fiabilă datorită posibilității de conectare la o rețea parteneră în timp ce se află în mișcare.

În mod similar noilor tehnologii, 5G-ul se concentrează pe lucrul avansat, mai rapid și mai inteligent. Suplimentar, infrastructura 5G nu numai că va oferi îmbunătățiri tehnice, precum o fiabilitate mai mare și o latență mai mică, dar are și potențialul necesar de a genera un impact mare la nivelul forței de muncă. Astfel, 5G reprezintă o piatră de hotar tehnologică în paralel cu *Artificial Intelligence* (AI)⁴ și IoT.

Una dintre cele mai importante implicații viitoare ale tehnologiei 5G este în sectorul medicinei și anume aplicațiile și sistemele de telemedicină. Stocarea și recuperarea datelor din Cloud, precum și transferul acestora, ar putea să se dezvolte într-un ritm mult mai rapid, reprezentând un avantaj major și un mare plus pentru medicină, în zonele aglomerate urbane sau în zonele greu accesibile unde sectorul medical suferă din cauza dotărilor. Pe lângă acestea, se crede, de asemenea, că și creșterile exponențiale în profunzimea și fiabilitatea diagnosticului bazat pe dovezi și luării deciziilor vor fi facilitate de achiziția, recuperarea și transferul de date de mare viteză, legate de algoritmi de diagnostic disponibili la nivel global.

Costuri și beneficii

Atât organizațiile, cât și consumatorii anticipează și așteaptă noua generație de rețea de comunicații mobile celulare. Pe lângă beneficii enumerate, trebuie determinat și impactul asupra managementului sistemelor IT&C și de

securitate. Această versiune este concepută pentru a oferi beneficii, cum ar fi creșterea performanței, posibilă prin rate de transfer mult mai mari decât cele oferite de rețelele celulare anterioare, creșterea frecvenței fiind principalul factor de dezvoltare al serviciilor 5G. Tehnologia este importantă deoarece poate să permită o capacitate mai mare de date față de rețeaua 4G, care este utilizată în prezent. Radio FM poate transmite doar audio și se regăsește între 88 – 108 MHz, sistemul LTE, responsabil cu transmiterea unor fluxuri mai mari de date, se află între 700 – 2100 MHz, de unde rezultă că o frecvență mai mare poate transmite o cantitate mai mare de date într-un timp mult mai scurt, acesta fiind principalul avantaj al microundelor. Un alt avantaj, datorită lungimilor de undă mai mici, este acela că antenele utilizate pentru transmiterea și primirea semnalelor pot fi miniaturizate, astfel încât dispozitivele ce vor utiliza această tehnologie vor beneficia de mai multe receptoare pentru diferite benzi de microunde într-un singur dispozitiv, fapt care va genera o utilizare mai eficientă a spectrului de frecvențe, indiferent de câți utilizatori sunt conectați la aceeași antenă.

Alte beneficii posibile ale tehnologiei 5G includ latență redusă, economie de energie, reducerea costurilor, capacitate de sistem mai mare și conectivitatea masivă a echipamentelor, acestea reprezentând și un element important în dezvoltarea unui alt trend tehnologic, respectiv IoT. Pe lângă implicarea în IoT, ratele ridicate ale traficului de date și latența redusă ale rețelei 5G sunt așteptate să sprijine aplicațiile noi, cum ar fi realitatea virtuală (VR⁵) și realitatea augmentată (AR⁶), precum și să acomodeze cantitatea enormă de consum de date necesară pentru ca sistemele automate să funcționeze independent.

În urma unui sondaj realizat în noiembrie 2018, compania de cercetare International Data Corp (IDC) a preconizat că veniturile din infrastructura de rețea necesară tehnologiei 5G la nivel mondial vor ajunge la 26 miliarde de dolari până în 2022. Odată cu performanțele crescute și cu diversitatea aplicațiilor, 5G aduce și dificultăți tehnice fără precedent. Smartphone-urile,

mașinile sau eventualele aplicații de telemedicină au nevoie de conexiuni rapide care penetrează clădiri, obiecte, vegetație și funcționează în toate condițiile meteo. Pe lângă aceste dificultăți tehnologice ce impun configurarea diferită a rețelelor 5G față de cele existente, este necesară implementarea unor noi sisteme de antene. Dacă până acum o antenă putea să acopere o arie mai mare, tehnologia 5G necesită mai multe antene pentru o arie mai mică; astfel, odată cu creșterea densității acestora, vor crește și costurile de implementare și întreținere.

Una dintre marile întrebări ale companiilor este dacă odată cu trecerea la cea de-a cincea generație, vor crește și veniturile proporțional cu utilizarea rețelelor. GSM Alliance, una din cele mai mari companii din industria telefoniei mobile, estimează că toate investițiile pentru trecerea la 5G vor fi amortizate până în 10 ani, iar creșterile semnificative ale veniturilor se vor resimți abia după această perioadă. Analistii consideră că trecerea nu se va face în perioada imediat următoare, deoarece operatorii de telefonie mobilă se tem de perioada lungă de recuperare a investițiilor⁷.

Dezavantaje

Pe lângă toate avantajele tehnologiei 5G, această nouă generație de rețele de telecomunicații prezintă și o serie reală de riscuri. Expunerea la radiații radio cu frecvență joasă specifice acestei tehnologii generează o listă lungă de efecte biologice, cum ar fi: afectarea structurii ADN, generarea de proteine de stres, întreruperea metabolismului celular, întreruperea metabolismului glucozei creierului și multe alte implicații asupra organismului uman. Se deduce astfel că această rețea poate genera probleme foarte mari nu doar asupra dezvoltării securității statale, ci o adevărată problemă globală. În anul 2011, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a clasificat radiația datorată frecvențelor radio un posibil factor al cancerului de tip 2B. Deși nu au existat studii independente recunoscute mondial, care să reflecte efectele rețelelor 5G asupra sănătății umane, au fost situații de state care au refuzat, în anumite regiuni, implementarea rețelelor 5G (Belgia).

Cum noile servicii implică folosirea frecvențelor foarte înalte, la intensități reduse și de scurtă durată datorită antenelor de mici dimensiuni, 3mm cu 3mm, necesare pentru a lucra cu undele milimetrice, se generează o cantitate mare și densă de electro-ceață. Cele mai multe implicații negative ale tehnologiei 5G sunt efectele asupra diferitelor părți ale corpului, cum ar fi cele asupra pielii. Dr. Ben-Ishai, de la Universitatea Ebraică din Israel, explică faptul că în corpul uman conductele de transpirație acționează ca „o serie de antene elicoidale atunci când sunt expuse la aceste lungimi de undă”. De asemenea, în urma studiilor, dr. Yael Stein, de la Universitatea Ebraică, a afirmat că există posibilitatea ca multe boli de piele, precum și cancerul sau durerile fizice pe pielea umană, să apară odată cu noua generație de rețele. Alte efecte pot fi cele asupra ochilor sau asupra inimii. În anul 1992, un studiu din Rusia a constatat că frecvențele în intervalul 53-78 GHz, pe care 5G propune să le utilizeze, au afectat variabilitatea ritmului cardiac. De asemenea, pot exista efecte asupra sistemului imunitar sau chiar efecte asupra ratelor de creștere a celulelor umane.

Uniunea Globală împotriva Exploatării prin Radiație din Spațiu (GUARD) a adresat către FCC, în septembrie 2016, un avertisment cu privire la implicațiile și efectele negative pe care le are 5G și modul în care această tehnologie încalcă Articolul 3 din Declarația ONU pentru

Drepturile Omului, care prevede că „fiecare are dreptul la viață, libertate și securitate a persoanei”. Profesorul Trevor Marshall, directorul Fundației de cercetare autoimunitate din California, critică această nouă generație de rețele și faptul că nimeni nu își pune întrebări asupra siguranței acesteia: „Noua tehnologie wireless 5G implică unde de milimetru (frecvențe extrem de ridicate) care produc un număr de fotoni de energie mult mai mare decât 4G și WiFi. Permitearea utilizării acestei tehnologii fără să se demonstreze siguranța acesteia este nesăbuită la extrem, deoarece undele milimetrice sunt cunoscute ca având un efect profund asupra tuturor părților corpului uman”.

Pe lângă riscurile generate sănătății, tehnologia 5G vine cu amenințări semnificative pe domeniul securității, deoarece această nouă generație de rețele este capabilă să interfereze cu celelalte medii de comunicații. Astfel, pe lângă riscul asumat de către companiile care asigură transportul rețelelor 5G, și toate celelalte companii, state sau chiar persoane fizice, ce se vor ocupa cu furnizarea serviciilor care vor utiliza această tehnologie, sunt obligate să realizeze analize de risc asupra operaționalizării sistemului și infrastructurii. Evaluarea unui eventual risc cibernetic este un foarte important pas în ceea ce reprezintă securitatea, iar fazele incipiente sunt momentele cele mai bune pentru a identifica posibilele amenințări, dar și vulnerabilități. Intersecția cu IoT și AI aduce după ea extinderea

ariei de amenințări existente și o analiză mai atentă din perspectiva riscului cibernetic. O altă amenințare pentru viitorii utilizatori de 5G este aceea că sistemele cibernetice ofensive ar putea fi mai eficiente, urmare a vitezei și capacității de bandă pentru efectuarea unor atacuri cibernetice – *efectul trambulinei*.

În urma unei examinări succinte, cele mai importante amenințări, vulnerabilități și provocări sunt reprezentate fie de atacurile cibernetice auto, din cauza răspândirii acestora, furtul de identitate medicală în urma noilor aplicații din domeniul sănătății sau accesul neautorizat la dispozitivele IoT, exfiltrarea de date, amenințările de tip DDOS. Securitatea infrastructurii de rețea 5G trebuie să evolueze împreună cu standardul. Noile tehnologii de cloud și virtualizare, cum ar fi rețelele definite software (SDN) și virtualizarea rețelelor de funcții (NFV), sunt principalele tehnologii ce sunt capabile să folosească rețeaua 5G, făcând față și noilor provocări în materie de securitate și datorită naturii lor programabile flexibile, astfel putând fi izolate de tehnologiile nesigure.

Aspecte legate de securitate

Ca orice tehnologie aflată într-un stadiu incipient de dezvoltare, 5G prezintă anumite probleme de securitate, atât la nivelul protocoalelor

pe care se bazează funcționarea ei, cât și la nivelul implementării hardware a acesteia.

În primul rând, se are în vedere conceptul de IoT, din ce în ce mai des vehiculat și promovat în toate mediile. Acesta a beneficiat de o creștere la nivel de popularitate, iar tehnologia 5G nu face decât să amplifice această creștere. De altfel, văzută ca o a patra revoluție industrială, apariția noului standard de comunicații promovează ideea de oraș al viitorului, în care toate dispozitivele mobile, și nu numai, vor fi interconectate, fie ele din sistemul de sănătate, sistemul de transport sau proprietate personală. Este evident că o creștere substanțială a numărului de terminale inteligente nu face decât să lărgescă aria posibilă a atacurilor cibernetice, prin simplul fapt că apar astfel mai multe porți de acces la rețea, iar dacă nu sunt bine securizate fiecare dintre aceste porți poate deveni veriga slabă în lanțul de conexiuni. Pe de altă parte, odată cu creșterea numărului de dispozitive conectate, prin rețea se va vehicula o cantitate tot mai mare de date personale, date care pot fi interceptate și folosite în scopuri nedorite.

Un alt punct de vedere se referă la protocoalele utilizate în funcționarea tehnologiei 5G. Pentru protejarea utilizatorilor în momentul autentificării la rețea, 3GPP⁸ a dispus utilizarea protocolului AKA⁹, folosit și în cadrul tehnologiilor anterioare,

respectiv 3G și 4G. Pentru adaptarea acestuia la viitorul standard de comunicații au fost implementate două variante ale AKA, respectiv 5G AKA și EAP. A fost demonstrat faptul că acest standard poate fi atacat prin implementarea unor stații de bază false, atac prin intermediul căruia se poate compromite intimitatea utilizatorilor, respectiv dezvăluirea locației acestora. Mai exact, se poate stabili dacă o persoană ce folosește un dispozitiv conectat la rețelele 3G sau 4G se află sau nu în aria de acoperire a falsei stații de bază. Deși au fost aduse modificări la protocolul AKA, iar 3GPP susține că a rezolvat posibilitatea unui astfel de atac, numeroase site-uri de profil menționează că a fost creat un alt tip de breșă de securitate, chiar mai severă decât precedenta, prin intermediul căreia atacatorii pot analiza activitatea utilizatorilor, respectiv nivelul traficului de date al acestora.

Ipozeze asupra securității statelor, în perspectiva implementării tehnologiei 5G

Un prim element ce poate ridica un semn de întrebare în ceea ce privește securitatea statelor, în urma dezvoltării tehnologiei 5G, îl reprezintă rapiditatea dovedită în procesul de dezvoltare a acesteia. Deși se anunță a fi o nouă revoluție industrială, implementarea și punerea în aplicare a standardului au început recent. După cum se arată într-un articol¹⁰, la nivelul Statelor Unite ale Americii, compania Verizon a format în anul 2015 un grup de lucru pentru tehnologia 5G, la care au mai participat firme precum Cisco și Apple. Deși 3GPP a publicat specificațiile pentru

standardul 5G New Radio abia în decembrie 2017, rezultatele grupului de lucru au dus la publicarea de către Verizon a unui set de specificații încă din anul 2016. Pe de altă parte, compania AT&T a așteptat până în octombrie 2018, perioadă în care a propus primele sale specificații oficiale. De asemenea, România este unul dintre pionierii testării tehnologiei 5G, după cum reiese dintr-un articol¹¹. În respectivul articol se precizează că Orange România a desfășurat cu succes primele teste în condiții reale de utilizare a unei rețele 5G multi-vendor de tip acces radio la punct fix, în județul Cluj. Producătorii de chipset-uri au început deja să dezvolte tehnologie capabilă 5G, pusă deja în vânzare în multe state. Totodată, se estimează că în 2020 va exista acoperire națională la nivelul Statelor Unite ale Americii, în timp ce Uniunea Europeană menționează anul 2025 ca termen al acoperirii complete pentru statele membre.

Un alt element de actualitate ar putea fi reprezentat de recente acuzații aduse producătorului chinez de dispozitive electronice și echipamente de telecomunicații – Huawei. Potrivit acestor acuzații, compania chineză ar fi implicată în acte de spionaj pentru guvernul chinez. Pe lângă rolul de producător al dispozitivelor mobile inteligente, cel deținut în domeniul rețelelor și comunicațiilor este de o mult mai mare importanță, deoarece Huawei este principalul furnizor de echipamente de care depinde implementarea 5G la nivel mondial. Astfel, regăsim China de o parte a conflictului, iar de cealaltă parte se află Statele Unite ale

Americii, alături de Marea Britanie, Germania, Polonia și alte state¹². Acest lucru devine sensibil în condițiile în care implementarea 5G se reduce, în fapt, la o rețea densă de routere și switch-uri prin intermediul cărora se vor vehicula cantități mari de date. Altfel spus, oricine controlează această rețea va putea controla și volumul de informații, prin posibile schimbări sau copieri ale acestora, fără ca utilizatorii să constate un fapt suspect sau ilicit.

În aceeași temă, potrivit unui alt articol¹³, Germania este avertizată, prin intermediul Comandantului Suprem al Forțelor Aliate în Europa – generalul american Curtis Scaparrotti – că forțele NATO vor înceta comunicarea cu aceasta dacă Berlinul va colabora cu grupul chinez Huawei pentru infrastructura sa 5G. Ca răspuns pentru acest avertisment, cancelarul german Angela Merkel a declarat că: „acordăm o mare importanță securității în construirea rețelei 5G, motiv pentru care suntem pe cale să ne definim propriile standarde și, desigur, le vom discuta cu partenerii noștri, atât în Europa, cât și în Statele Unite”. Alături de acest avertisment, compania Google a anunțat recent că suspendă dreptul de acces la actualizările sistemului de operare Android pentru toate dispozitivele produse de compania chineză. Pe lângă repercusiunile ce privesc sistemul de operare, se va întrerupe și accesul la serviciile oferite de gigantul american, printre care se numără platformele Google Play – ce permite accesul la aplicații, Gmail – platformă de corespondență electronică, Maps – servicii de localizare și Youtube – platformă ce pune la dispoziția utilizatorilor conținut video.

Pe lângă evenimentele precizate anterior, implementarea unui astfel de serviciu de comunicații necesită punerea în lumină a unui eveniment petrecut în aprilie 2007, în Estonia – așa-numitul prim război cibernetic. Deși nu a fost confirmat vreodată, se presupune că atacul cibernetic de la acea vreme a fost realizat de către Rusia. Ce s-a întâmplat de fapt? Practic, pentru câteva zile, mare parte din sistemul electronic estonian – incluzând aici site-ul guvernului, servicii bancare, linii de comunicații, stații radio

și TV – a căzut deodată. Dacă acest lucru a putut fi realizat într-o perioadă în care noțiunea de IoT era doar o idee, iar numărul de dispozitive conectate la Internet era considerabil mai mic, problema implementării tehnologiei 5G devine un subiect sensibil.

Nu în ultimul rând, se impune menționarea unui atac ce a avut loc în septembrie 2006 asupra site-ului unui bine-cunoscut expert de securitate. Atacul – de tip DDoS¹⁴ – a fost realizat prin intermediul malware-ului numit Mirai. La scurt timp după eveniment, autorii malware-ului au făcut public codul sursă, iar în octombrie 2016 a fost atacat cu succes provider-ul de DNS – Dyn. În urma acestei acțiuni, mai multe platforme și servicii de Internet au devenit indisponibile atât utilizatorilor din Europa, cât și celor din America. Una dintre problemele acestui malware este aceea că poate fi pus în aplicare de orice persoană, chiar având cunoștințe limitate în domeniu. Publicarea codului sursă al Mirai a dus la apariția a numeroase variante ale acestuia, unele dintre ele având efecte mai grave. Tot în 2016 a fost descoperit viermele denumit Hajime, despre ale cărui intenții nu se cunosc foarte multe. Pe lângă faptul că infectează dispozitive din rețeaua IoT, acesta nu face decât să le sporească securitatea. Totuși, trebuie evidențiat faptul că exemplele menționate sunt doar câteva din căile de atac ale dispozitivelor din cadrul IoT, iar odată cu implementarea serviciilor 5G această plajă de acțiune se va diversifica exponențial și ascendent.

Concluzii

Perspectiva implementării unei astfel de tehnologii conduce la apariția a două direcții de transformare: pe de o parte, se dorește evoluția tehnologică prin sistemele 5G, argumentată de necesitatea socială (industrie, medicină, infrastructură, energie), iar pe de altă parte, dezvoltarea sistemelor 5G este întâmpinată cu reticență, urmare a analizelor de risc insuficiente în zona de securitate. Acest lucru devine normal în contextul în care se pune problema unui important salt în domeniul comunicațiilor, atât al celor interpersonale, cât mai ales al celor de tip M2M¹⁵. Implicațiile dezvoltării tehnologiei

5G și implicit dezvoltarea la o scară largă a IoT sunt susținute diferit în domenii sensibile precum economic, medical, al securității cibernetice etc., creând astfel posibile disensiuni între state, alianțe și, poate, chiar în cadrul statelor sau al alianțelor. De aceea, se impune revizuirea întregului concept și tratarea acestuia cu deosebită atenție și importanță, în scopul atingerii unui punct de înțelegere comun bazat pe cunoaștere.

Orice disensiune privind implementarea tehnologiei sau alegerea sistemelor necesare produse de marii jucători din domeniu poate genera o adevărată „cortină de fier” în domeniul tehnologiei între actori precum SUA, China, Europa sau Rusia.

Bibliografie:

1. BORGAONKAR Ravishankar, Lucca Hirschi, Shinjo Park, și Altaf Shaik, *New Privacy Threat on 3G, 4G, and Upcoming 5G AKA Protocols*, disponibil la adresa <https://eprint.iacr.org/2018/1175.pdf>
2. <https://www.sdxcentral.com/5g/definitions/what-is-5g/>
3. *The Evolution of Security in 5G, 5G Americas Whitepaper October 2018*, disponibil la http://www.5gamericas.org/files/8815/4092/3086/5G_Americas_5G_Security_White_Paper_Final.pdf
4. *The Truth About 5G: What's Coming (and What's Not) in 2019*, disponibil la <https://www.tomsguide.com/us/5g-release-date,review-5063.html>
5. *WiFi gratis en todas las ciudades europeas en 2020: ese es el objetivo de la Unión Europea*, disponibil la <https://www.xataka.com/moviles/wifi-gratis-en-todas-las-ciudades-europeas-en-2020-ese-es-el-objetivo-de-la-union-europea>
6. “In 5G Race With China, U.S. Pushes Allies to Fight Huawei”, *New York Times*, disponibil la <https://www.nytimes.com/2019/01/26/us/politics/huawei-china-us-5g-technology.html>
7. *Cyber War I: Estonia Attacked from Russia*, disponibil la <https://www.europeaninstitute.org/index.php/component/content/article?id=67:cyber-war-i-estonia-attacked-from-russia>
8. “When this country faced a suspected Russian cyberattack – it took some big steps to stop another”, disponibil la <https://www.cnbc.com/2018/09/21/when-this-country-faced-a-suspected-russian-cyberattack--it-took-some-big-steps-to-stop-another.html>
9. *What is the Mirai Botnet?*, disponibil la <https://www.cloudflare.com/learning/ddos/glossary/mirai-botnet/>
10. *Hajime worm battles Mirai for control of the Internet of Things*, disponibil la <https://www.symantec.com/connect/blogs/hajime-worm-battles-mirai-control-internet-things>
11. *5G's impact on the future of work*, disponibil la https://www.techradar.com/news/5gs-impact-on-the-future-of-work?fbclid=IwAR0wzUdfc1_YMAvMJ5wji9QPG7g-qwHI7UBDQjs1MIV6JM8-f8lHXxfR1g
12. *How 5G Works*, disponibil la <https://electronics.howstuffworks.com/5g1.htm>
13. Tehnologia 5G: Pericolele devastatoare ale radiațiilor produse de noua tehnologie – 11 motive de îngrijorare, disponibil la <https://www.dir.org.ro/tehnologia-5g-pericolele-devastatoare-ale-radiatiilor-produse-de-noua-tehnologie-11-motive-de-ingrijorare/?fbclid=IwAR3VBnUPhUYUGn004-mXlnl2abWdQ-8StfndvowLRNU5zt8I0sUcyPMXNWnU#>
14. “Here Comes 5G – What are the Data Security Implications?”, disponibil la https://businessinsights.bitdefender.com/5g-data-security-implications?fbclid=IwAR1LuvkDQuFCMaN2J2i_yIy59B1uv6BPzgrfEBz0IDgvuNEgmKBcUoei-9s
15. GELLER Michael și NAIR Pramod, *5G Security Innovation with Cisco*, disponibil la https://www.cisco.com/c/dam/en/us/solutions/collateral/service-provider/service-provider-security-solutions/5g-security-innovation-with-cisco_wp.pdf?fbclid=IwAR0B1XqWZKI7SwhIoNEhoyGgGBWf7GoSr5TYnC_fysHRGKU9m9MO_BxStc
16. “Google blocks Huawei access to Android updates after blacklisting”, disponibil la <https://www.theguardian.com/technology/2019/may/19/google-huawei-trump-blacklist-report>

- ¹ *Chief Technology Officer* – este persoana din cadrul unei organizații care supraveghează tehnologia actuală și creează o politică relevantă; un CTO ar trebui să aibă cunoștințele de afaceri necesare pentru a alinia deciziile legate de tehnologie cu obiectivele organizației.
- ² *Internet of Things* – concept ce presupune interconectarea mai multor dispozitive, servicii și sisteme automate prin intermediul rețelei de Internet.
- ³ *Federal Communications Commission* – Comisia Federală de Comunicații este o agenție independentă a guvernului Statelor unite, creată prin statut pentru reglementarea comunicațiilor între state prin radio, televiziune, fir și satelit.
- ⁴ *Artificial Intelligence* – uneori numită inteligență mecanică, este inteligența demonstrată de mașini, spre deosebire de inteligența naturală afișată de oameni și de animale. În mod colocvial, termenul „inteligență artificială” este folosit pentru a descrie mașinile care imită funcțiile „cognitive” pe care oamenii le asociază cu alte minți umane, cum ar fi „învățarea” și „rezolvarea problemelor”.
- ⁵ *Virtual Reality* – este o experiență care are loc în medii simulate și imersive, care pot fi similare sau complet diferite de lumea reală.
- ⁶ *Augmented Reality* – este o experiență interactivă a unui mediu din lumea reală, în care obiectele care locuiesc în lumea reală sunt îmbunătățite de informația perceptivă generată de calculator, uneori în multiple modalități senzoriale, inclusiv vizuale, auditive, haptice, somatosenzoriale și olfactive.
- ⁷ Tehnologia 5G a început să fie implementată limitat, cele mai multe state anunțând implementarea acesteia în perioada 2019 – 2020. Până în prezent, această tehnologie este disponibilă preponderent pentru mediul de afaceri în SUA, Coreea de Sud, Qatar și Kuweit. *5G Availability Around the World* – disponibil la <https://www.lifewire.com/5g-availability-world-4156244>, accesat la 30.05.2019.
- ⁸ 3rd Generation Partnership Project – organizație ce dezvoltă standarde și protocoale utilizate în telefonie mobilă.
- ⁹ Authentication and Key Agreement – protocol ce vizează autentificarea mutuală a dispozitivului mobil cu rețeaua și stabilirea unei chei pentru securizarea canalului de comunicație.
- ¹⁰ *What is 5G? Everything You Need to Know – Definition* – disponibil la <https://www.sdxcentral.com/5g/definitions/what-is-5g/>, accesat la 18.05.2019.
- ¹¹ *Premieră europeană. România este prima țară în care Orange testează tehnologia 5G* – disponibil la https://adevarul.ro/tech/internet/premiera-europeana-romania-tara-orange-testeaza-tehnologia-5g-1_5b3a2869df52022f75c525b5/index.html, accesat la 18.05.2019.
- ¹² *The Guardian view on the US case against Huawei: the conflict sharpens* – disponibil la <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jan/29/the-guardian-view-on-the-us-case-against-huawei-the-conflict-sharpens>, accesat la 18.05.2019.
- ¹³ *Comandantul suprem al forțelor aliate în Europa: Dacă Berlinul va colabora cu Huawei pentru 5G, forțele NATO nu vor mai comunica cu partenerii germani* – disponibil la <http://m.ziare.com/internet-si-tehnologie/comandantul-suprem-al-fortelor-aliate-in-europa-daca-berlinul-va-colabora-cu-huawei-pentru-5g-fortele-nato-nu-vor-mai-comunica-cu-partenerii-germani-1553437>, accesat la 21.05.2019.
- ¹⁴ *Distributed Denial of Service* – un atac pornit din mai multe surse, ce are ca scop indisponibilizarea anumitor servicii.
- ¹⁵ *Machine-to-Machine* – comunicații directe între dispozitive; conform unui raport realizat de Cisco (disponibil la https://www.cisco.com/c/dam/m/en_us/network-intelligence/service-provider/digital-transformation/knowledge-network-webinars/pdfs/1211_BUSINESS_SERVICES_CKN_PDF.pdf, accesat la 18.05.2019), până în anul 2022 acest tip de conexiune va reprezenta mai mult de 50% din numărul total al conexiunilor la nivel global.

ÎMBUNĂȚIREA PRODUSELOR GEOINT PRIN UTILIZAREA POLARIMETRIEI RADAR

Olimpiu-Gabriel SUCIU*

Abstract

This paper tries to demonstrate that polarimetric data processing methods provide essential elements for a more refined analysis of GEOINT information. The analysis of the results and of the effectiveness in applying the fully polarimetric imagery processing, demonstrate that they lead to a significant improvement of the automatic target recognition performance, compared to the performance achieved by using single-polarization channel imagery, and, consequently, to the improvement of the GEOINT products.

Keywords: GEOINT, radar polarimetry, automatic target recognition.

Unul dintre cele mai spectaculoase domenii de progres, datorat evoluției tehnologice extrem de rapide din prima decadă a secolului XXI, îl constituie realizarea sistemelor de producere a imaginilor de înaltă rezoluție și de prelucrare rapidă a datelor înregistrate de aceste sisteme. Pentru a exploata acest fenomen pentru domeniul militar, a apărut aproape de la sine necesitatea creării unei noi capabilități de culegere și analiză a informațiilor, și anume GEOINT (GEOspatial INTElligence) [1].

Datele GEOINT fac obiectul unui proces complex care începe cu etapa de *culegere*, urmat de *prelucrarea* acestora și, în final, *transformarea rezultatelor în produse de informații GEOINT*. Un astfel de **produs de informații** pentru domeniul militar îl constituie, printre altele, **recunoașterea țintelor de interes, din imagini ale zonelor în care se desfășoară operații militare**.

Termenul GEOINT a fost creat pentru a descrie și cuprinde atât capabilitățile standard, cât și cele avansate (integrate), specifice celor trei componente principale ale domeniului: *culegerea de imagini (Imagery)*, *informațiile provenite din analiza imaginilor (Imagery Intelligence -*

IMINT) și *informațiile geospațiale (Geospatial Information)* [1]. Puterea deplină a GEOINT vine din integrarea și analiza acestor trei capabilități, având ca rezultat produse de informații mult mai cuprinzătoare, adaptate pentru un domeniu de aplicare mai larg de probleme și unei diversități mai mari de beneficiari.

GEOINT poate crea, de asemenea, o Imagine Operațională Comună (IOC) a unei anumite zone prin utilizarea eficientă a mai multor senzori performanți, mai multor tipuri de date și informații (inclusiv de resortul structurilor de operații militare, planificare, logistică etc), precum și a mai multor domenii de informații (multi-INT) pentru a prezenta o reprezentare vizuală cuprinzătoare a zonei de interes. Prin localizarea cu precizie a activităților și obiectelor, evaluarea și deslușirea sensului evenimentelor și furnizarea informațiilor utile pentru factorii de decizie, această capabilitate oferă multe avantaje pentru personalul implicat în acțiuni de război, pentru structurile specializate în elaborarea politicilor de securitate națională, precum și pentru personalul din sistemul național de apărare și ordine publică sau factorii de decizie politică [1].

* Expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Pentru obținerea datelor necesare generării informațiilor GEOINT, se utilizează o gamă largă de sisteme. Astfel, GEOINT reunește o gamă largă de capacități de teledetecție, aflate în continuă dezvoltare, incluzând sisteme optice clasice de obținere a imaginilor, senzori de obținere a datelor gravimetrice, geomagnetice și hidrografice, precum și senzori avansați care oferă **date polarimetrice de înaltă definiție**.

Există două categorii majore de sisteme care transportă senzorii utilizați pentru colectarea datelor GEOINT: *sisteme satelitare* și *sisteme aeropurtate* [1]. Dintre acestea sunt de evidențiat sistemele aeropurtate militare, care sunt utilizate de obicei în teatrele de operații și la nivel tactic. Aceste mijloace de recunoaștere și supraveghere reprezintă o sursă critică de informații GEOINT datorită capacității lor de a rămâne în aer pentru lungi perioade de timp, contribuind astfel la sporirea capacităților legate de supravegherea zonei de interes.

Dacă ne referim la senzorii utilizați în obținerea datelor GEOINT, se spune adesea că primul pas în dezvoltarea GEOINT este reprezentat de mijloacele de teledetecție, domeniu definit ca „obținerea de informații despre un obiect sau țintă cu ajutorul unui dispozitiv care nu se află în proximitatea obiectului de interes”. Teledetecția are loc printr-o interacțiune între o formă de energie electromagnetică (naturală sau produsă de om) și obiectele și fenomenele de pe pământ, de deasupra pământului sau de sub suprafața pământului. Senzorii de teledetecție pot folosi o serie de tehnologii, incluzând sisteme electronice, optice, electro-optice, chimice sau mecanice, utilizate individual sau în combinație. Informațiile pot fi înregistrate sau analizate fie sub forma unor imagini, fie în alt format, utilizând mijloace digitale sau analogice. Sistemele satelitare și aeropurtate pot fi configurate pentru a transporta o varietate mare de senzori care oferă date GEOINT [1]:

- *Imagini obținute de la senzorii electro-optici* – fotografiile care produc o descriere efectivă a zonei. Aceste imagini au constituit pilonul domeniului IMINT de ani de zile și continuă să fie o sursă importantă de date GEOINT.

- *Imagini în infraroșu* - permit analiștilor să detecteze și să identifice activități pe baza semnelor termice.
- *Imagini multi-spectrale* - combină date de la senzori care funcționează în mai multe benzi ale spectrului electromagnetic. Această capacitate oferă tipuri suplimentare de „semnături” care permit analiștilor să identifice o gamă mai largă de activități, cum ar fi diferențierea între aeronave reale și aeronave-machetă, caracterizarea substanțelor cu diferite tipuri de emisie și detectarea de vehicule bazată pe „semnături” unice.
- *Imagini în mișcare* - senzorii de imagini de mișcare, precum capacitatea video în timp real a avionului fără pilot Predator, pot acționa în spectrul vizibil, infraroșu sau radar, iar datele de la aceștia pot fi înregistrate fie prin mijloace digitale, fie prin cele analogice.
- *Radarul cu apertură sintetică (Synthetic Aperture Radar – SAR)* este esențial pentru obținerea de imagini în condiții meteorologice și de iluminat nefavorabile, care fac imposibilă colectarea imaginilor electro-optice.
- *Senzorii LIDAR (Light Detection and Ranging)* și *senzorii IFSAR (Interferometric SAR)* pot fi integrați în platforme aeriene sau spațiale și permit caracterizarea suprafeței Pământului cu o viteză și precizie fără precedent. Datele colectate de acești senzori pot fi utilizate pentru a genera modele tridimensionale foarte detaliate și precise ale structurilor și terenului pentru planificarea operațională detaliată.

Calitatea informațiilor rezultate depinde de calitatea resurselor materiale și umane implicate în toate etapele procesului parcurs de datele GEOINT. Astfel, dacă ne referim la etapa de culegere a datelor, este deosebit de importantă utilizarea simultană a unei game cât mai variate de senzori cu performanțe cât mai ridicate. Dintre cele două categorii majore de sisteme care transportă senzori, cele aeropurtate au căpătat o importanță crescândă odată cu dezvoltarea

avioanelor fără pilot – UAV (Unmanned Aerial Vehicles). Utilizate, în mod normal, la nivel tactic în teatrele de operații, sistemele aeropurtate de recunoaștere, supraveghere și culegere a informațiilor – AISR (Airborne Intelligence Surveillance Reconnaissance) reprezintă o sursă critică pentru domeniul GEOINT. UAV-uri precum Global Hawk și Predator au căpătat o importanță crescândă datorită capacității lor de a efectua supravegheri cât mai îndelungate a zonelor de interes.

Unii dintre senzorii a căror eficacitate a determinat necesitatea utilizării lor în orice sistem GEOINT de calitate sunt *radarul cu apertură sintetică* – SAR (Synthetic Aperture Radar) și *radarul cu apertură sintetică inversă* – ISAR (Inverse Synthetic Aperture Radar), de înaltă rezoluție. Acestea constituie în mod evident o alternativă necesară la sistemele care realizează filmări și fotografii de înaltă rezoluție, atunci când condițiile de mediu sau de altă natură fac imposibilă utilizarea celor din urmă. Din familia acestor două tipuri de senzori, *radarul polarimetric* și-a demonstrat superioritatea, datorită metodelor specifice de prelucrare a datelor, care contribuie la îmbunătățirea substanțială a imaginilor radar și a procesului de recunoaștere a țintelor de interes din aceste imagini, având marele avantaj al utilizării în orice condiții meteorologice.

Un exemplu tipic de proces pe care îl parcurg datele GEOINT provenite de la SAR și ISAR polarimetrice este procesul de recunoaștere automată a țintelor – ATR (Automatic Target Recognition), al cărui scop este acela de a detecta și identifica obiecte de interes din imaginile produse de senzori. În mod evident, există o strânsă legătură între eficiența algoritmilor de recunoaștere automată și calitatea datelor prelucrate de către sistemele ATR. Metodele curente de recunoaștere a țintelor nu sunt automate în totalitate, bazându-se pe interpretarea de către operatorii umani (analști de imagine) a rezultatelor prelucrării computerizate a datelor. Prin urmare, eficiența sistemelor ATR depinde de cât de mult este ușurată munca de interpretare depusă de către acești analști, prin găsirea de

noi și cât mai eficiente metode de prelucrare a datelor. În mod obișnuit, ne putem afla într-una din următoarele două situații [3]:

(1) Întreg sistemul de culegere a datelor (senzorul SAR) și de recunoaștere automată a țintelor se află la bordul unei platforme aeropurtate, unde se află și operatorii umani. Aceștia interpretează imaginile obținute la ieșirea sistemului ATR și transmit un raport despre țintele identificate către comandantul operațiunii aflat la sol;

(2) Sistemul ATR se află într-o stație de prelucrare a datelor situată la sol unde se găsesc și analștii de imagine. Senzorii SAR sunt montați pe sateliți sau avioane fără pilot și trimit datele culese succesiv către această stație de la sol, unde se formează imaginea complexă a zonei cercetate, imagine care este apoi prelucrată prin algoritmi specifici ATR.

Figura 1 prezintă schema bloc a unui astfel de sistem și procesul de prelucrare a datelor de la culegerea acestora de către senzorul SAR și până la întocmirea raportului despre țintele identificate [3]. Acest sistem permite implementarea unor algoritmi avansați ATR și a unor metode de micșorare a probabilității alarmei false pe sisteme computerizate, în scopul filtrării *clutter*-ului natural și artificial și al recunoașterii și indicării țintei prioritare (*clutter* – „zgomet” aleator de fond în imaginea radar, datorat reflexiei provenite de la o suprafață cu o rugozitate neuniformă, într-o gamă mai mare decât lungimea de undă a semnalului).

Într-un proces tipic de detecție/recunoaștere a țintelor, un sistem ATR trebuie să efectueze analiza unor imagini care prezintă porțiuni mari de *clutter* și în care apar doar câteva ținte. Deoarece este destul de greu a rula intensiv algoritmi ATR pentru întreaga imagine, chiar și pe sisteme computerizate performante, este necesar să se împartă întregul proces în două submodule: un proces de *preselecție*, urmat de etapa de *clasificare* a țintelor [3]. Obiectivul procesului de preselecție este acela de a identifica regiunile de interes care conțin ținte potențiale.

Din punct de vedere funcțional, preselectorul poate fi împărțit în două submodule care execută un proces de înlăturare a porțiunilor de imagine

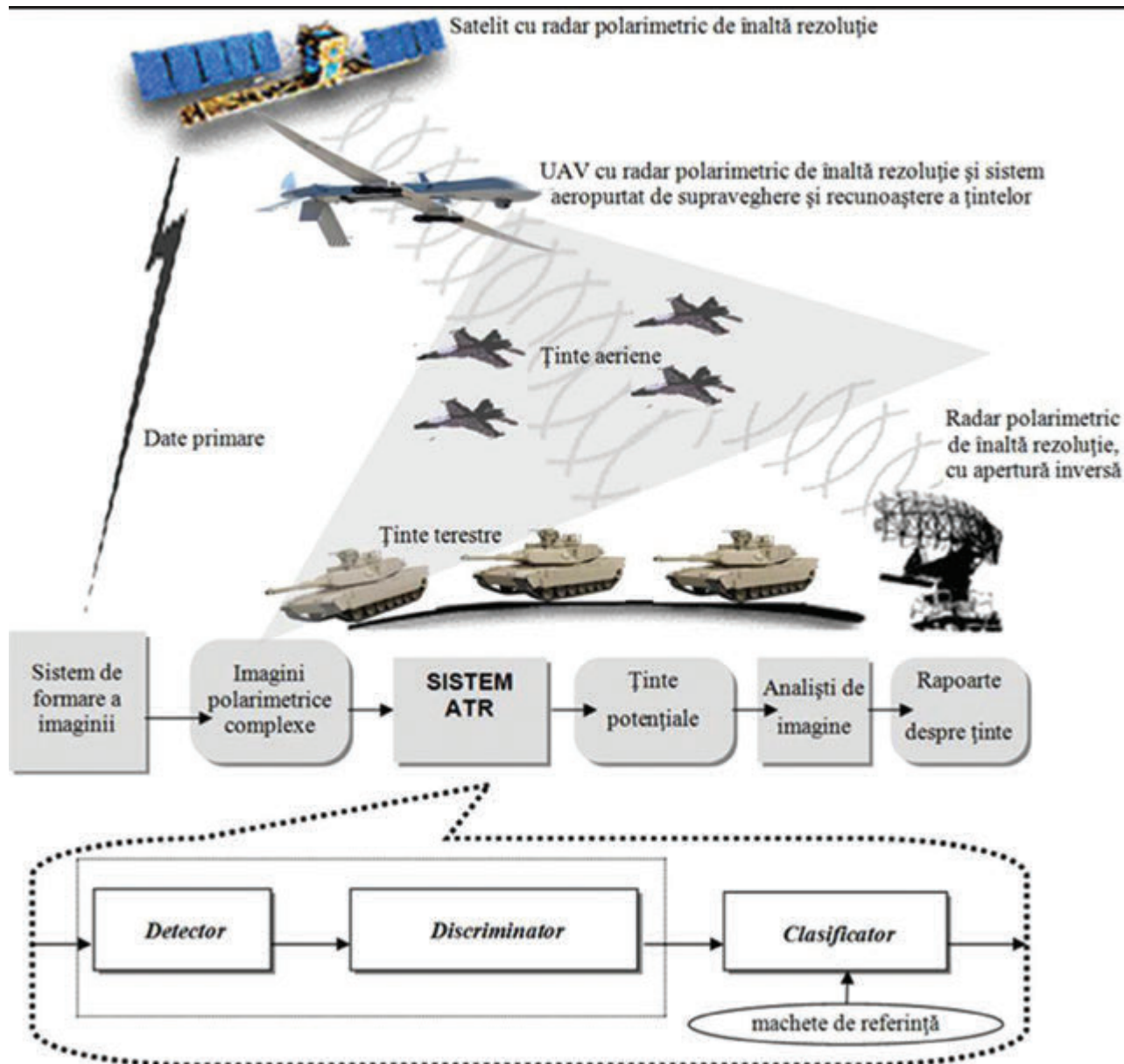

Figura 1 – Procesul de prelucrare a datelor GEOINT de la culegerea de către senzorii SAR și ISAR, până la întocmirea raportului despre ținte [3]

care nu conțin ținte potențiale (*detecție*), respectiv un proces de selecție a țintelor false (*discriminare*) care sunt create în majoritate de zone de clutter strălucitor și de obiecte artificiale. Unul dintre cele mai utilizate tipuri de *detectoare* este cel bazat pe calculul ratei alarmei false – CFAR (*constant false alarm rate*) pentru selectarea țintelor probabile din imaginea SAR pe baza strălucirii locale. Odată ce imaginea SAR a intrat în sistemul ATR, *detectorul CFAR* localizează obiectele, denumite *ținte probabile* (*candidate*), care au un contrast radar mărit. În jurul fiecăreia dintre aceste ținte probabile se delimitează și se

extrage o mică porțiune. Țintele potențiale, care constau în acest moment în *ținte adevărate* și *ținte false* datorate clutter-ului și altor obiecte artificiale, sunt analizate în *discriminator*. Scopul discriminatorului este acela de a elimina cât mai multe ținte false posibile din grupul de ținte rezultate la ieșirea detectorului, păstrând în același timp țintele reale și reducând astfel din datele prelucrate în etapa de clasificare. [3]

Etapă de discriminare a țintelor constă în parcurgerea următorilor pași [3]:

Determinarea poziției și orientării obiectelor detectate;

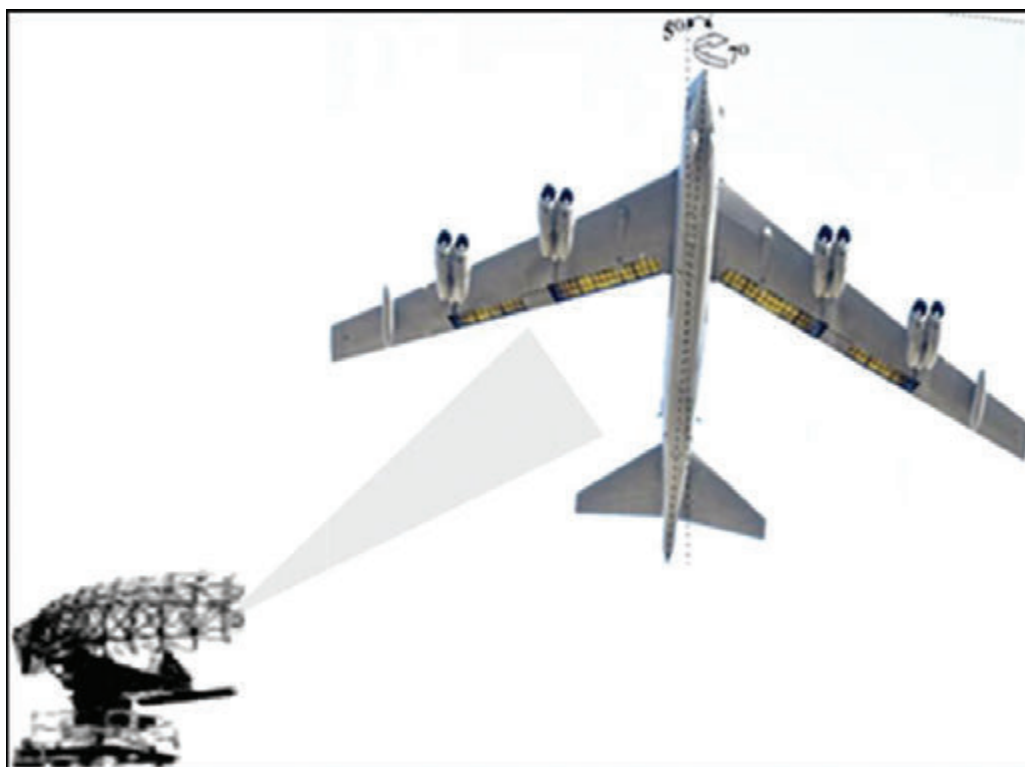

Figura 2 – Poziția relativă a bombardierului B-52 în momentul „iluminării” cu fasciculul radar

Determinarea caracteristicilor legate de structură, de mărime și de contrast și determinarea *caracteristicilor polarimetrice*. Deoarece senzorul SAR polarimetric culege date polarimetrice, componentele specifice polarizării liniare a semnalului electromagnetic emis – HH (orizontal emis, orizontal recepționat), HV (orizontal emis, vertical recepționat) și VV (vertical emis, vertical recepționat) – pot fi prelucrate pentru a forma combinația dorită;

Prelucrarea statistică a tuturor caracteristicilor determinate anterior, pentru a determina cât de mult se aseamănă obiectele detectate cu țintele reale.

În etapa de *clasificare/ recunoaștere* se efectuează o rejecție suplimentară a țintelor false (cele datorate obiectelor mici artificiale) cu ajutorul unui algoritm de determinare a *compatibilității formelor*, iar apoi sunt clasificate țintele rămase, după tipul țintei. Astfel, fiecare obiect detectat care trece de etapa de discriminare este comparat cu un set de „machete” de referință stocate în memoria unui computer. Fiecare „machetă” este o reprezentare mediată a unui tip particular de țintă, văzută dintr-un anumit

unghi. Clasificarea efectuată automat pe baza comparării țintelor cu „machetele” este revăzută de către analiștii de imagine care întocmesc un raport al țintelor.

Introducerea *datelor polarimetrice* ca reprezentând un nou tip de date de intrare pentru sistemele ATR este posibilă numai în cazul utilizării unui senzor radar special, capabil să măsoare parametrii legați de *polarizarea undei electromagnetice reflectate* de la țintă. Radarul cu apertură sintetică obișnuit, care funcționează cu o singură antenă cu unică polarizare, atât pentru emiterea, cât și pentru recepția semnalelor de radiofrecvență, măsoară doar un singur coeficient de reflexie, corespunzător unei singure combinații de polarizare emisie-recepție, coeficient care este proporțional cu puterea semnalului reflectat.

Datorită acestui mod de funcționare, natura vectorială a undei reflectate este ignorată, pierzându-se astfel informația suplimentară ce descrie procesul de reflexie și care conține proprietățile legate de polarizare ale semnalului reflectat. Pentru a fi siguri de faptul că se păstrează toate informațiile conținute de unda reflectată, polarizarea undei reflectate trebuie măsurată

printr-o prelucrare vectorială. Astfel, senzorul SAR care permite măsurarea tuturor parametrilor legați de polarizare pentru fiecare pixel de rezoluție din imaginea radar rezultată se numește *radar polarimetric cu apertură sintetică*.

Comparativ cu senzorul SAR/ISAR care lucrează cu o singură polarizare, s-a demonstrat faptul că informația suplimentară furnizată în urma măsurărilor legate de polarizare permite o mai bună identificare a mecanismului dominant de reflexie a undei electromagnetice și facilitarea obținerii unor rezultate mai bune legate de aflarea formelor geometrice ale țintelor radar.

Cel mai răspândit scenariu al utilizării radarelor polarimetrice cu apertură sintetică aeropurtate și satelitare îl constituie supravegherea zonelor terestre de operațiuni și identificarea din imagini a categoriilor de tehnică de luptă terestră utilizate. Cu toate acestea, una dintre posibilitățile pe care le creează îndeosebi sistemele satelitare SAR atunci când supraveghează suprafețele terestre este dată de observarea spațiului aerian dintre senzor și zona terestră de operațiuni și furnizarea informațiilor specifice privind țintele aeriene existente, la un moment dat, în zona de operații. De aceea, evidențierea avantajelor polarimetriei radar de înaltă rezoluție devine mult mai atractivă în cazul țintelor aeriene.

În cele ce urmează vom evidenția îmbunătățirea procesului de recunoaștere a țintelor (și, implicit, a produselor GEOINT) în cazul folosirii unor metode și procedee specifice polarimetriei radar, prin prelucrarea datelor

polarimetrice provenite de la un senzor ISAR de înaltă rezoluție, care „iluminează” o țintă aeriană.

Figura nr.3 conține imaginile de înaltă rezoluție [2] ale unui bombardier B-52, obținute din prelucrarea primară a datelor polarimetrice ale unui senzor ISAR, față de care poziția relativă a aeronavei, în momentul iluminării cu fasciculul radar, este evidențiată în fig.2. Imaginile corespund celor trei combinații de bază, caracteristice radarelor cu polarizare liniară:

- a) hh – undă emisă polarizată orizontal, undă recepționată polarizată orizontal;
- b) hv – undă emisă polarizată orizontal, undă recepționată polarizată vertical;
- c) vv – undă emisă polarizată vertical, undă recepționată polarizată vertical.

Prelucrarea datelor provenite de la senzorii SAR și ISAR se poate realiza prin utilizarea unor procedee clasice, pe baza unor formalisme matematice cunoscute sau prin metode de clasificare a pixelilor din imaginile radar de înaltă rezoluție.

Imaginile din figura 4 reprezintă rezultatele prelucrării datelor prin procedeele bazate pe formalismele matematice cunoscute sub denumirea descompunerea Pauli (4a) și descompunerea entropie (H)/anizotropie (A)/factorul α (4b).

Denumirea primei metode de descompunere vine de la faptul că aceasta utilizează baza matriceală Pauli. Un mod obișnuit de a vizualiza datele SAR polarimetrice este acela de a efectua o suprapunere de imagini, bazată pe o

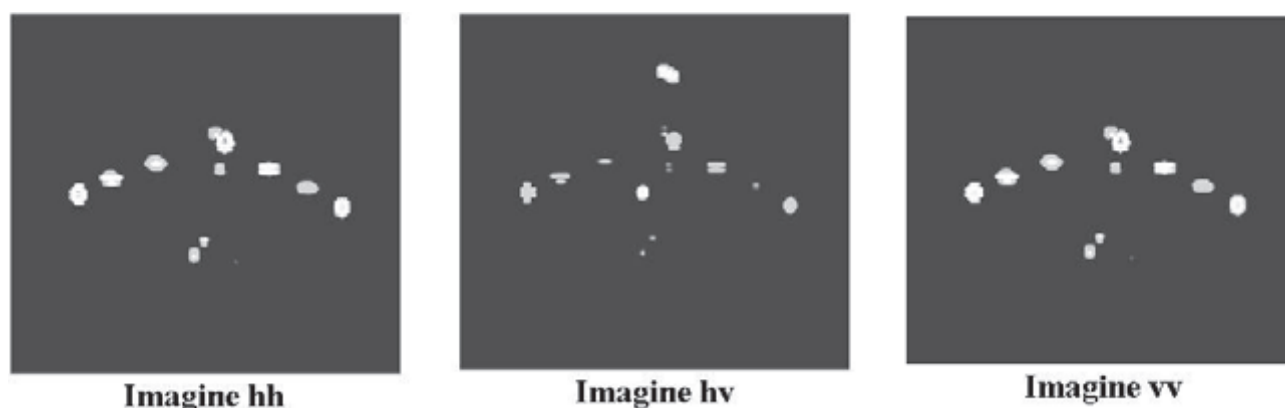

Figura 3 – Imaginile corespunzătoare bombardierului B-52, în baza liniară de polarizare hv

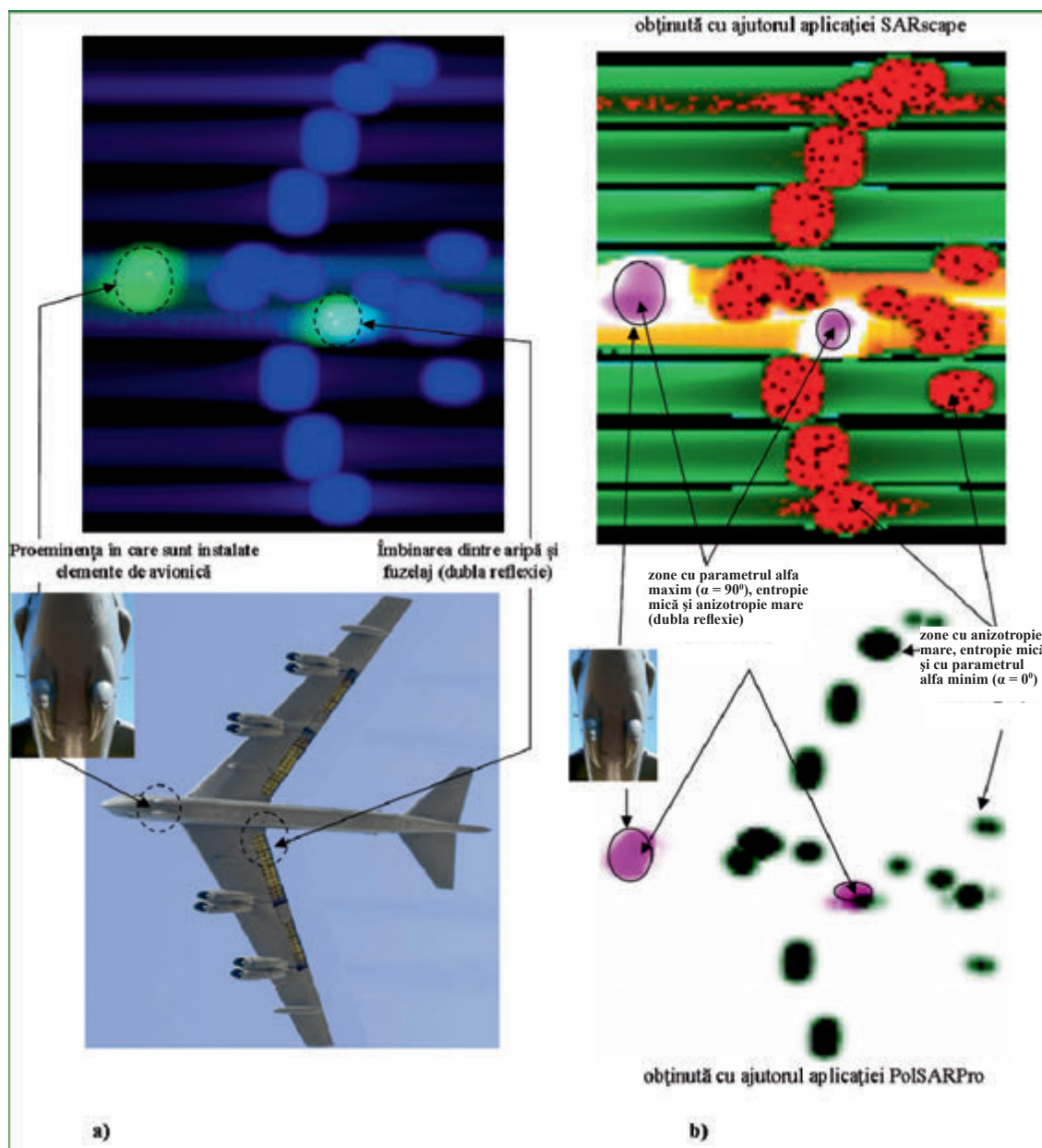

Figura 4 – Rezultatele aplicării procedeelelor clasice de prelucrare a datelor polarimetrice pe baza unor formalisme matematice: descompunerea Pauli (a) și descompunerea polarimetrică $H/A/\alpha$ (b)

convenție de interpretare a culorilor. Pentru setul de date aparținând bombardierului B-52, aplicația software PolSARPro a furnizat direct rezultatul procesului de descompunere Pauli și imaginea din figura 4a). Se observă faptul că sunt evidențiate foarte clar, cu culoarea verde, zonele care produc dubla reflexie din cauza existenței a două planuri de reflexie perpendiculare (îmbinarea dintre aripa din stânga imaginii și fuselaj și îmbinarea dintre proeminența din vârful avionului și fuselaj). Explicația faptului că dubla reflexie nu apare și la îmbinarea dintre aripa din dreapta imaginii și

fuselaj este aceea că avionul este înclinat spre dreapta cu un unghi de răsucire de 7° , iar aceasta face ca fuselajul să „acopere” această îmbinare. De aici reiese marele câștig al acestei metode de descompunere polarimetrică, deoarece analistul de imagine poate trage concluzii atât asupra poziției aeronavei în imaginea radar generală, dar și asupra tipului acesteia, având în vedere faptul că proeminența de sub botul avionului nu este specifică multor avioane.

Descompunerea polarimetrică $H/A/\alpha$ reprezintă o metodă bazată pe vectorii proprii

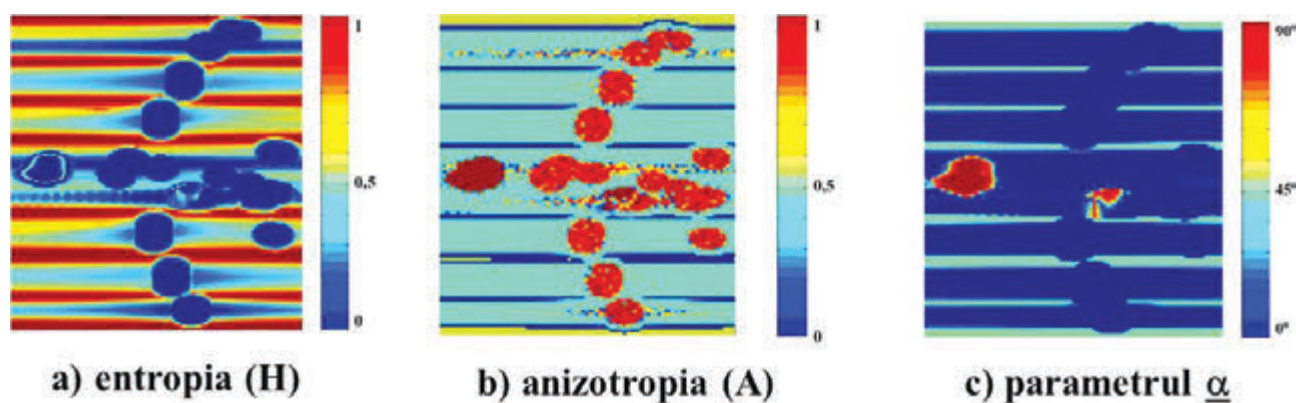

Figura 5 – Reprezentările H , A și α corespunzătoare avionului B-52

și valorile proprii ale unei matrice. Analiza vectorilor proprii permite o descriere a țintei indiferent de baza vectorială aleasă și oferă o descompunere în *tipuri de mecanisme de reflexie* (prin vectorii proprii) și *amplitudinea acestora* (prin valorile proprii). Metoda utilizează un model statistic pentru a genera estimări ale parametrilor matricei de reflexie a țintei, pornind de la premisa că există întotdeauna un *mechanism de reflexie dominant* în fiecare punct. [4]

Figura 5 exprimă reprezentările parametrilor H (entropie), A (anizotropie) și α ale bombardierului B-52. Imaginea combinată RGB (RedGreenBlue) a celor trei parametri (figura 4b) a fost obținută cu ajutorul aplicațiilor software PolSARPro și SARscape. Astfel, se observă faptul că:

- fuzelajul, aripile și ampenajul avionului sunt zone caracterizate de un parametru alfa de valoare minimă ($\alpha=0^\circ$) și entropie mică (zonele de culoare roșie din figura 4b-PolSARPro, corespunzătoare zonelor de culoare albastru-închis din figurile 5a)-entropia și 5c)-parametrul α , care demonstrează prezența unui mecanism dominant de reflexie, și anume acela al suprafețelor. Proprietățile suprafețelor sunt relevate prin analiza anizotropiei, ale cărei valori mari (zonele de culoare roșie din figura 5b-anizotropia) dovedesc faptul că aceste suprafețe prezintă anumite neregularități în raport cu lungimea de undă a semnalului radar incident;

- zonele centrale ale îmbinărilor dintre aripa din stânga imaginii și fuzelaj și dintre proeminența botului și fuzelaj sunt zone caracterizate de un parametru alfa de valoare maximă ($\alpha=90^\circ$) și entropie mică (zonele de culoare mov din figura 4b), corespunzătoare zonelor albastru-închis din figura 5a)-entropia și zonelor roșu-închis din figura 5c)-parametrul α , care demonstrează prezența unui mecanism dominant de reflexie, și anume acela al unghiului diedru care se formează la aceste îmbinări. Informații suplimentare despre aceste îmbinări rezultă de asemenea din analiza anizotropiei, ale cărei valori mari (zonele de culoare roșu-închis din figura 5b)-anizotropia) dovedesc faptul că suprafețele care formează unghiul diedru prezintă anumite neregularități în raport cu lungimea de undă a semnalului radar incident;

După cum se observă, informațiile rezultate din analiza imaginilor obținute în urma *metodelor de descompunere polarimetrică* ar putea fi decisive în etapa de *discriminare* (când se face o prelucrare statistică a tuturor caracteristicilor determinate ale țintei, pentru a estima cât de mult se aseamănă obiectele detectate cu țintele reale), precum și în etapa de *clasificare*. Astfel, spre exemplu, din metoda de descompunere $H/A/\alpha$ a rezultat deosebită importanță a parametrului α , care a reliefat existența mecanismelor dominante de reflexie (reflexia de la suprafețe și reflexia de la unghiuri diedre), punând foarte bine în evidență particularitatea pe care o are bombardierul B-52,

și anume proeminența din partea superioară a fuzelajului, în care se află dispuse elemente de avionică și care nu apare în imaginile *hh* și *vv* din figura 3.

Prin urmare, din perspectiva procesului de recunoaștere a țintelor din imaginile radar de înaltă rezoluție, eficacitatea implementării în practică a metodelor și procedeele prezentate determină calitatea informațiilor GEOINT furnizate.

Radarul cu apertură sintetică obișnuit, care funcționează cu o singură antenă cu unică polarizare, atât pentru emiterea, cât și pentru recepția semnalelor de radiofrecvență măsoară doar un singur coeficient de reflexie corespunzător unei singure combinații de polarizare emisie-recepție, coeficient care este proporțional cu puterea semnalului reflectat. Se obțin astfel imagini 2-D precum cele din figurile 3a) și 3c). În ciuda unei înalte rezoluții obținute, prelucrarea ulterioară a acestor imagini în sistemele de recunoaștere automată a țintelor este dificilă.

Spre exemplu, dacă privim cu atenție imaginea *hh* a bombardierului B-52 din figura 3a), apare evident faptul că în urma primei etape ATR (aceea de *detecție* în care se selectează ținte probabile pe baza strălucirii locale), în loc de avion ar putea rezulta 10 sau 11 obiecte distincte, nedefinite, formate în zonele de strălucire maximă. Având în vedere faptul că acestea ar putea fi asimilate ori cu zone de *clutter*, ori cu obiecte de mici dimensiuni, cel mai târziu în etapa de *discriminare* ar putea fi eliminate. Prin urmare, porțiunile de imagine care ar reuși să ajungă în ultima etapă, aceea de *clasificare*, nu s-ar potrivi

prin suprapunere cu nici una dintre „machetele” de avioane stocate în memoria unui computer, iar rezultatul ar fi: „obiecte neidentificate”.

Dacă, însă, la intrarea sistemului ATR sunt introduse imaginile din figura 4, atunci sarcina procesului de recunoaștere automată s-ar ușura datorită multiplelor elemente suplimentare care au fost evidențiate și care, corelate și comparate cu particularitățile „machetelor” de referință, memorate în baza de date, conduc la creșterea probabilității identificării tipului țintei.

În concluzie, metodele prezentate furnizează elemente pentru o analiză mai rafinată a informațiilor GEOINT. Analiza rezultatelor demonstrează faptul că metodele polarimetriei radar conduc la o îmbunătățire semnificativă a performanțelor sistemului de recunoaștere automată a țintelor în toate cele trei etape de prelucrare specifice ale sale, contribuind astfel la îmbunătățirea produselor GEOINT.

Bibliografie:

1. *Geospatial Intelligence (GEOINT) Basic Doctrine*, edițiile 2006 (U.S. National Geospatial-Intelligence Agency) și 2018 (U.S. National System for Geospatial Intelligence);
2. SUCIU Olimpiu-Gabriel – *Contribuții la recunoașterea automată a țintelor prin utilizarea polarimetriei radar*, teză de doctorat, 2013
3. NOVAK Leslie M., OWIRKA Gregory J., BROWER William S., WEAVER Alison L. – *The Automatic Target Recognition System In SAIP*, Lincoln Laboratory Journal, Vol.10, No.2, 1997
4. J-S LEE, Eric POTTIER – *Polarimetric radar imaging*, CRC Press, 2009

ROLUL UNIUNII EUROPENE ÎN CADRUL SECURITĂȚII GLOBALE

Marian VOICU*

Abstract

The definition of “crises” depends on their characteristics and domain of applicability. A political crisis is not like a military one, an economical crisis is not like a social one, despite a lot of common aspects as similarities. Political factor is still more or less involved in every kind of crisis. From all types of crisis, the political-military ones have the greatest complexity and represent the most dangerous threaten for the global peace and stability. There’s no predetermined evolution cycle of crisis, a standard or a predictable trend. Every crisis has its own evolution, stage or intensity.

Keywords: crisis, political factor, political crisis.

Provocări, riscuri și amenințări la adresa securității internaționale

Mediul de securitate la început de secol XXI este unul extrem de complex, iar evoluția acestuia devine din ce în ce mai dificil de anticipat, cu atât mai mult cu cât și numărul actorilor de pe scena internațională a crescut și s-a diversificat în aceeași măsură. Criza, conflictul sau războiul au devenit realități din ce în ce mai puțin predictibile, mai greu de gestionat și a căror dimensiune și complexitate sporesc permanent, fiind efectele unei lumi aflate în marș forțat către globalizare și integralitate.

Amenințările, pericolele, riscurile și vulnerabilitățile la un loc sau numai o parte dintre ele sunt conștientizate în mod diferit de statele lumii, chiar și în cazul celor aflate în același areal. Sensibilitățile generate de probleme istorice deschise, nivelul de dezvoltare economică, puterea militară, ambițiile hegemonice, interesele naționale fundamentale, calitatea de membru sau nu al unei alianțe dau percepției acestora sensuri, nuanțe și particularități naționale sau de grup.

După terminarea Războiului Rece, principalele surse de instabilitate au fost reprezentate de tensiunile (interetnice, religioase, naționaliste etc.) generate de fragmentările statale care au avut loc imediat după prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est. În plus, dispariția alianței instituită prin Tratatul de la Varșovia a avut ca efect și disponibilizarea unor mari cantități de armament și material strategic, precum și a unei părți a personalului militar sau civil implicat în cercetarea, producția, comerțul și paza acestor materiale.

Aceste aspecte au favorizat sustragerea, deturnarea și tranzacționarea de armament și materiale sensibile pe piețele ilicite, având ca destinație zone de conflict, state, grupări teroriste și organizații criminale interesate, dar și migrația de specialiști, cercetători și experți militari din aceste zone către țări și grupări teroriste, prin racolare sau din considerente economice.

Pe acest fond, s-a ajuns la proliferarea grupurilor și bandelor de traficanți ilegali de

*Expert în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

armament, componente și produse strategice, unele dintre acestea fiind create și conduse de foste cadre ale structurilor de apărare și de informații din țările foste comuniste, care au folosit legăturile deja create, experiența profesională, informațiile deținute și au exploatat situațiile de criză, haosul, confuzia, corupția, superficialitatea instituțiilor din sistemul de control sau permeabilitatea frontierelor.

Evoluția unor astfel de riscuri a dus la apariția unor pericole cu caracter transnațional, care, la rândul lor, au degradat starea de stabilitate în unele regiuni europene, aflate la periferia continentului. Dacă, în plus, au „beneficiat” și de prezența unor manifestări ale fundamentalismului religios sau de existența unor tendințe naționaliste, pe fondul unei situații economice dezastruoase, pericolul apariției unei stări de instabilitate a devenit inevitabil.

Deschiderea granițelor, garantarea libertății de mișcare, liberalizarea schimburilor de mărfuri și servicii, circulația rapidă a informațiilor au permis terorismului și crimei organizate efectuarea unui salt important din punct de vedere conceptual și al sferelor de acțiune; aceste organizații și-au adaptat rapid structura, metodele și mijloacele utilizate la noile realități, și-au diversificat formele de pregătire a personalului și au asigurat o mai ridicată conspirativitate rețelilor, membrilor și activităților.

Exportul radicalismului islamic dinspre zonele aflate pe „axa răului” spre cele cu conflicte inter-confesionale latente, coroborat cu alegerea Europei de Sud-Est ca zonă de refugiu și refacere a grupărilor extremist-teroriste, menține în actualitate riscul amenințărilor teroriste, probabilitatea concretizării acestora fiind sporită de existența în aproape toate țările din regiune a unor comunități puternice de cetățeni arabi, în rândul cărora se află și susținători sau membri ai organizațiilor teroriste Kongra Gel, Hamas, Hezbollah, Frații Musulmani, Al-Qaeda etc.

Acutizarea naționalismului și a efervescenței religioase a creat un teren mai mult decât favorabil

pentru apariția unor manifestări extremiste și fundamentaliste. Mișcările masive de populație determinate de sărăcie sau de războaiele etnice locale și religioase au adus aceste conflicte în lumea occidentală, migranții devenind, de regulă, surse de sprijin politic și financiar pentru grupările teroriste din locurile de baștină. În multe situații, diaspora din țările vest-europene furnizează și sprijin uman „calificat”, teroriștii provenind din astfel de medii, având o pregătire net superioară mai ales pe linia utilizării mijloacelor moderne de comunicații sau cu aplicabilitate militară.

Din cauza cutumelor religioase și culturale proprii, unele categorii de migranți refuză să se integreze în noile societăți, devenind astfel factori de risc în planul stabilității politice și economice prin sprijinul pe care îl pot acorda unor organizații teroriste sau de gherilă. La toate acestea se adaugă ofensiva procesului de islamizare a unor categorii minoritare (rromi, pături defavorizate economic sau medical) din spațiul ex-iugoslav, îndoctrinarea acestora pentru a susține proiectul „Statului islamic pur”, pericolele rezultate din asocierea cercurilor islamice radicale cu mișcările sau organizațiile naționalist-extremiste și regrouparea militanților radicali în formule organizatorice noi (fundații, asociații culturale, religioase, de caritate, etc.) care servesc intereselor unor organizații sau state care susțin terorismul.

Proiectul de concluzii al Consiliului privind Strategia reînnoită de securitate internă a Uniunii Europene pentru perioada 2015-2020, aprobat în iunie 2015 la Bruxelles, identifica următoarele priorități în domeniul securității interne a Uniunii Europene¹:

- combaterea și prevenirea terorismului, a radicalizării în scopuri teroriste și a recrutării, precum și a finanțării legate de terorism, acordând o atenție deosebită problemei luptătorilor teroriști străini, asigurarea unei securități consolidate la frontiere prin verificări sistematice și coordonate în baze de date relevante,

pe baza evaluării riscurilor, precum și integrarea aspectelor interne și externe ale luptei împotriva terorismului;

- prevenirea și combaterea criminalității organizate, pe baza ciclului de politici ale UE;
- prevenirea și combaterea criminalității informatice, precum și creșterea gradului de securitate cibernetică.

Uniunea consideră amenințările ca provenind mai ales din interior, incluzând societatea europeană și țările învecinate; astfel, obiectivul esențial este acela de angajare în contracararea acestor amenințări, punându-se accentul pe probleme care reprezintă o amenințare pentru întreaga omenire și participarea la construcția unei lumi mai bune, întrucât Europa, ca atare, „nu a fost nicicând mai prosperă, mai securizată sau mai liberă”².

Evoluția strategiei de securitate a Uniunii Europene

Chiar dacă premisele creării unei Europe unite existau de mult, abia după cel de-al Doilea Război Mondial au fost create condițiile demarării unui proces de integrare. Conștientizarea pericolului naționalismului agresiv, dorința statelor Europei Occidentale de a-și restabili pozițiile economice afectate de război și, în plus, o necesitate vitală pentru statele care au fost învinse (în primul rând Germania, împărțită în câteva zone de ocupație) de a-și restabili pozițiile politice și autoritatea pe plan internațional, au constituit principala motivație în acțiunile destinate unei integrări europene. Pe de altă parte, consolidarea forțelor statelor europene era văzută și ca un pas important în asigurarea unei opoziții semnificative împotriva influenței crescânde a Uniunii Sovietice asupra Europei Occidentale.

Ideea unei Politici de apărare comune pentru statele Europei s-a concretizat în 1948, când Marea Britanie, Franța, Belgia, Olanda și Luxemburg au încheiat Tratatul de la Bruxelles. În cadrul generat prin adoptarea acestui tratat,

în septembrie 1948, a fost inițiat un program de cooperare în domeniul apărării care viza integrarea capacităților de apărare aeriană și crearea unei structuri de comandă comună la nivelul statelor semnatare³. Clauza de apărare mutuală prevăzută în termenii tratatului a reprezentat fundamentul creării Uniunii Europei Occidentale (UEO). Această organizație a rămas până în anii '90, alături de NATO, principalul forum pentru consultare și dialog pe tema securității și apărării în Europa.

Bazele procesului de integrare europeană - care a dus la apariția actualei structuri a Uniunii Europene - au fost puse în 1950 de către Jean Monnet, pe atunci șef al Organizației Naționale a Planificării din Franța, și Robert Schuman, ministrul de externe al Franței. Jean Monnet a propus ca producția de cărbune și oțel a Franței și Germaniei să fie administrată de un organism comun. Ideea a fost preluată de Robert Schuman, care a mers mai departe și a propus crearea unei comunități de interese pașnice între Franța și Germania, deschisă și altor state europene.

Astfel, se dorea eliminarea rivalităților existente între Franța și Germania privind zonele strategice ale Ruhr-ului și Saar-ului, unificarea eforturilor de reconstrucție a statelor europene, a căror economie fusese puternic afectată după cel de-al Doilea Război Mondial și crearea condițiilor care ar putea duce în viitor la evitarea războaielor în Europa. Planul propus de Robert Schuman, ulterior denumit „Planul Schuman”, viza plasarea producțiilor germane și franceze de cărbune și oțel în mâinile unei autorități supreme comune de supraveghere, la care se puteau alătura și alte state europene.

Declanșarea Războiului Rece, dar și determinarea arătată de statele vest-europene în asumarea unui rol mai pronunțat în gestionarea propriei securități au generat auspiciile favorabile extinderii cooperării pe această dimensiune. În acest sens, a fost inițiat un amplu proces de consultări cu SUA și Canada în scopul formulării unui răspuns coerent la amenințările de securitate

cu care Europa se confrunta la acea dată. Dialogul transatlantic s-a concretizat în semnarea, la 4 aprilie 1949, la Washington, a Tratatului Nord-Atlantic, instrument care a permis formalizarea angajamentului SUA și Canadei în susținerea și consolidarea securității europene. Acest demers a permis crearea Organizației Tratatului Nord-Atlantic (NATO), care va deveni elementul central al sistemului de securitate euro-atlantic. În decembrie 1950, prin numirea generalului D. Eisenhower în funcția de Comandant Suprem Aliat din Europa (SACEUR), statele semnatare ale Tratatului de la Bruxelles decid integrarea propriei organizații în cadrul NATO.

Necesitatea integrării Republicii Federale Germania în cadrul sistemului de securitate vest-european a stat la baza propunerii lansate de Franța, în octombrie 1950, pentru crearea unei Armate Europene. Acest demers a condus la semnarea, în mai 1952, a Tratatului de constituire a Comunității Europene de Apărare (EDC), în cadrul căreia urmau să participe Belgia, Franța, Italia, Luxemburg, Olanda și Republica Federală Germania. Proiectul nu va putea să se dezvolte, fiind, practic, abandonat în urma respingerii sale

de către Parlamentul francez. În aceste condiții, cu prilejul Conferinței special convocate, în septembrie 1954, de către statele semnatare ale Tratatului de la Bruxelles, RFG și Italia au fost invitate să adere la Tratatul de la Bruxelles. Concluziile acestei conferințe au fost formalizate prin intermediul Acordurilor de la Paris, semnate în luna octombrie a aceluiași an, care practic amenda Tratatul de la Bruxelles, prin crearea unei noi organizații – Uniunea Europei Occidentale (UEO).

Semnatarii Acordurilor de la Paris își stabileau drept obiective crearea în Europa de Vest a unei baze solide de dezvoltare economică; acordarea de asistență reciprocă în cazul unei agresiuni asupra teritoriului oricăreia dintre ele și susținerea procesului de integrare progresivă la nivelul statelor vest-europene. Subsumat acestor obiective, UEO a jucat în perioada următoare un rol important, cu precădere în planul dezvoltării mecanismelor de consultare și cooperare între statele vest-europene. În același timp, UEO a preluat responsabilități sporite în domeniul controlului armamentelor, contribuind, astfel, la restabilirea încrederii reciproce între statele

vest-europene, după cel de-al Doilea Război Mondial. Rolul UEO a continuat să se dezvolte și după crearea în 1957, de către Belgia, Franța, Germania, Italia și Olanda (Tratatul de la Roma), a Comunității Economice Europene (CEE), organism la nivelul căruia problematica de securitate și apărare nu a fost încorporată într-o matrice instituțională.

Abia prin adoptarea Tratatului de la Maastricht (februarie 1992), dimensiunea de securitate și apărare europeană a căpătat trăsături mult mai pronunțate, iar odată cu intrarea sa în vigoare, la 1 noiembrie 1993, a fost creat un cadru instituțional unic, bazat pe trei piloni - al doilea fiind denumit Politica Externă și de Securitate Comună (PESC), mult mai amplu decât cooperarea politică europeană.

Prin Tratatul de la Maastricht, UE a identificat obiective ambițioase în materie de securitate externă și de apărare, iar în urma războaielor de secesiune din Balcani, au fost introduse prevederi concrete pentru a conferi UE capacități reale de gestionare a crizelor. În acest sens, putem aminti reuniunea Consiliului European de la Köln (1999), care a pus bazele pentru Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA), reuniunea Consiliului European de la Helsinki (1999), care a introdus Obiectivul Global pentru 2003, și reuniunea Consiliului European de la Santa Maria da Feira (2000), care a identificat patru domenii civile prioritare. În anul 2003, PESA a devenit operațională prin inițierea primelor misiuni, iar de atunci UE a demarat peste 30 de operațiuni și misiuni de gestionare a crizelor. În plus, UE a prezentat prima sa strategie europeană de securitate în decembrie 2003, subliniind amenințările și provocările cheie cu care se confruntă Europa.

Curând după adoptarea Tratatului de la Maastricht, miniștrii de externe și ai apărării UEO se întruneau în Germania, la Bonn (iunie 1992, Hotel Petersberg) în vederea analizării modului în care organizația va răspunde prevederilor tratatului. Prin Declarația adoptată cu acest prilej se stabilea ca gama misiunilor pe care UEO le

va îndeplini va cuprinde: misiuni umanitare și de salvare, de menținere a păcii și misiuni ale forțelor combatante pe timpul derulării unor operații de management al crizelor (cunoscute ulterior sub numele de „misiuni de tip Petersberg”).

În urma Declarației de la St. Malo din 1998, au avut loc numeroase întâlniri la nivel înalt ale Consiliului European, care au definit capacitățile militare și civile necesare pentru a îndeplini sarcinile de tip Petersberg (misiuni umanitare și de salvare, misiuni de menținere a păcii și misiunile forțelor de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv de impunere a păcii).

Semnarea, la 2 octombrie 1997, a Tratatului de la Amsterdam, ratificat la 1 mai 1999, presupunea acceptarea de către statele membre a unor modificări în structura instituțiilor UE, introducerea postului de Comisar European pentru relațiile externe și introducerea monedei unice europene. Prin adoptarea acestui nou Tratat al Uniunii Europene (Tratatul de la Amsterdam), dimensiunea Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) a cunoscut noi dezvoltări. Din această perspectivă, a fost creat postul de Înalt Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună (ÎR), iar Consiliul European a dobândit competențe sporite în definirea orientărilor strategice în domeniul securității și apărării. În același timp, Tratatul de la Amsterdam includea statutul UE de beneficiar al capacităților UEO (față de prevederile anterioare vizând recursul UE la mijloacele și capacitățile UEO). În consecință, UE a preluat misiunile de tip Petersberg care au fost incluse în cadrul Tratatului, contribuind astfel la extinderea dimensiunii de securitate și apărare la nivelul Uniunii⁴.

În vederea realizării reformelor instituționale necesare procesului de extindere a Uniunii Europene, la 26 februarie 2001 este semnat Tratatul de la Nisa, intrat în vigoare la 1 februarie 2003. Printre aspectele importante prevăzute regăsim dezvoltarea și consolidarea unei politici externe și de securitate comune. În plus, Tratatul prevedea și înființarea unei noi structuri în domeniul cooperării judiciare pe probleme de criminalitate - „Eurojust”.

Odată cu Tratatul de la Nisa a fost elaborată și o „Declarație asupra viitorului Uniunii Europene”, prin care se lansa o dezbatere generală asupra dezvoltării viitoare a UE care implica atât statele membre, cât și statele candidate. Această dezbatere a fost urmată de convocarea unei Convenții Europene, care a elaborat un proiect de Tratat Constituțional al UE. După îndelungi dezbateri, la 18 iulie 2003, Convenția a prezentat președintelui Consiliului European de la Roma proiectul Constituției Uniunii Europene. În continuare, textul proiectului a fost discutat de către Conferința Interguvernamentală a statelor membre UE, care, la 29 octombrie 2004, la Roma, a adoptat varianta finală a proiectului Constituției Europene.

Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009, PESA a fost redenumită Politică de Apărare și de Securitate Comună (PSAC). PSAC stabilește cadrul acțional pentru structurile politice și militare, precum și pentru misiunile și operațiunile militare și civile ale UE în străinătate.

Deși PSAC nu s-a schimbat în mod substanțial după momentul Lisabona 2009,

coordonatele politicii globale de securitate au dus la necesitatea evoluției, atât din punct de vedere politic, cât și instituțional. Astfel, recunoscând necesitatea de a oferi un impuls strategic șefilor de state și de guverne, în decembrie 2013, Consiliul European a stabilit o serie de obiective inițiale pentru a asigura progresul PSAC. Dintre acestea, amintim creșterea eficacității și a impactului PSAC, impulsivitatea dezvoltării capacităților de apărare și consolidarea industriei de apărare europene. De asemenea, VP/ÎR și Comisia au avut sarcina să elaboreze o evaluare a impactului schimbărilor intervenite la nivel mondial asupra UE. În temeiul acestei evaluări, în iunie 2016, „Strategia globală a UE în domeniul politicii externe și de securitate” (SGUE) a fost prezentată Consiliului European de către VP/ÎR. Strategia identifică cinci priorități pentru politica externă a UE: securitatea Uniunii; reziliența statelor și societăților în vecinătatea de est și de sud a UE; elaborarea unei abordări integrate a conflictelor; cooperarea regională; guvernarea globală pentru secolul XXI. În iulie, statele membre au salutat SGUE și au convenit să treacă la faza de punere

în aplicare a acesteia, prin consultarea anuală cu Consiliul, Comisia și Parlamentul European.

În noiembrie 2016 a fost prezentat Consiliului un „*Plan de implementare privind securitatea și apărarea*”, care prevedea, printre cele 13 propuneri, o nouă cooperare permanentă structurată (PESCO) pentru statele membre care doresc să-și asume angajamente mai mari în materie de securitate și apărare. La 30 noiembrie 2016, VP/ÎR Federica Mogherini a prezentat statelor membre un Plan de acțiune european în domeniul apărării (PAEA), cu propuneri importante referitoare la un Fond european de apărare (FEA), axat pe cercetarea în domeniul apărării și pe dezvoltarea capacităților. De asemenea, Consiliul a adoptat o serie de concluzii prin care aprobă un plan de aplicare a Deciziilor privind cooperarea UE-NATO, adoptate la Varșovia (42 de propuneri).

Parlamentul European a demonstrat o voință constantă pentru promovarea inițiativelor politice în acest domeniu. Astfel, a propus finanțarea din bugetul UE pe 2015 a unui proiect-pilot dedicat cercetării în domeniul PSAC, ceea ce înseamnă că, pentru prima dată, au fost transferate fonduri ale UE către AEA pentru a desfășura cercetări privind cerințele militare. Acest demers este continuat în prezent printr-o acțiune pregătitoare pentru cercetarea în domeniul apărării, cu un buget de 90 de milioane EUR pentru perioada 2017-2019, iar ultimele propuneri ale Comisiei privind finanțarea unei inițiative de susținere a cercetării și tehnologiei în domeniul apărării pentru perioada ulterioară anului 2020 indică faptul că această inițiativă a Parlamentului a contat și că s-a situat în avangarda unui proces important.

Consiliul European a analizat progresele realizate în martie 2017 și a evidențiat înființarea Capabilității militare de planificare și executare (CMPE), o nouă structură ce urmărește îmbunătățirea capacității UE de a reacționa mai rapid, mai eficient și într-o manieră mai uniformă în planificarea și desfășurarea misiunilor militare neexecutive. De asemenea, a remarcat progresele înregistrate în alte domenii, printre care: posibilitatea ca PESCO să devină un sistem modular integrat, care să permită statelor membre să colaboreze mai

mult în domeniul securității și apărării pe bază de voluntariat; posibilitatea unui proces anual coordonat de revizuire privind apărarea (CARD) condus de statele membre, care ar putea contribui la o perspectivă mai clară la nivelul UE asupra unor aspecte precum cheltuielile pentru apărare și investițiile naționale, precum și eforturile pentru cercetarea în domeniul apărării, ceea ce ar permite o mai bună identificare și rezolvarea neajunsurilor; o activitate continuă și în alte domenii, cum ar fi consolidarea setului de instrumente de reacție rapidă a UE, inclusiv grupurile tactice de luptă ale UE și capacitățile civile, consolidarea capacităților de susținere a securității și dezvoltării, conștientizarea situațională și dezvoltarea capacităților de apărare.

La 7 iunie 2017, Comisia a prezentat o comunicare intitulată „Lansarea Fondului european de apărare”⁵, în care detalia propunerile de a stimula și a structura investițiile în domeniul apărării în UE. Ea propunea un sprijin direct pentru cercetare, pentru cofinanțarea dezvoltării și sprijinirea achiziționării de produse din domeniul apărării de către statele membre ale UE. Susținerea acestui sector era exprimată prin proiectul de Regulament privind un Plan european de dezvoltare industrială în domeniul apărării (EDIDP). Cu ocazia primei aniversări a SGUE, VP/ÎR Mogherini a publicat un raport privind implementarea acestuia, care saluta progresele rapide realizate, inclusiv în ceea ce privește cooperarea cu NATO și lansarea de către Comisie a Fondului european de apărare. În ceea ce privește relațiile UE-NATO, VP/ÎR a informat cu privire la progresele realizate în următoarele domenii: lupta împotriva amenințărilor hibride, traficul de ființe umane, capacitățile de apărare, industria apărării și cercetarea în domeniul apărării.

La 11 decembrie 2017, Consiliul a adoptat Decizia de instituire a PESCO și lista sa de 25 de participanți. La 6 martie 2018, statele membre au adoptat o decizie a Consiliului privind o listă de 17 de proiecte PESCO ce cuprindea domenii cum ar fi formarea, dezvoltarea capacităților și disponibilitatea operațională în domeniul apărării. Proiectele individuale vor fi conduse de grupuri diferite de state membre participante. O foaie de parcurs pentru punerea în

aplicare a PESCO a fost, de asemenea, adoptată în aceeași zi, cu scopul de a oferi o direcție strategică și orientări cu privire la modul de a structura viitoarele lucrări privind atât procesele, cât și guvernarea.

Cele 25 de state membre care participă la PESCO sunt: Austria, Belgia, Bulgaria, Republica Cehă, Croația, Cipru, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Irlanda, Letonia, Lituania, Luxemburg, Țările de Jos, Polonia, Portugalia, România, Slovenia, Slovacia, Spania și Suedia. La 13 noiembrie 2017, miniștri din 23 de state membre au semnat o notificare comună privind cooperarea structurată permanentă (PESCO) și au înaintat-o Înalțului Reprezentant și Consiliului. La 7 decembrie 2017, Irlanda și Portugalia au notificat și ele decizia lor de a lua parte la PESCO.

Cooperarea structurată permanentă în domeniul politicii de securitate și apărare a fost introdusă prin Tratatul de la Lisabona. Acesta prevede posibilitatea ca mai multe state membre ale UE să coopereze mai strâns în domeniul securității și al apărării. Acest cadru permanent de cooperare în domeniul apărării va permite acelor state membre care doresc și sunt capabile să facă acest lucru să dezvolte în comun capacități de apărare, să investească în proiecte comune și să îmbunătățească contribuția și disponibilitatea operațională a forțelor lor armate.

Statele membre care participă la PESCO au adoptat, de asemenea, o declarație concomitent cu adoptarea deciziei de stabilire a PESCO. Declarația saluta acordul politic care identifica o listă inițială de 17 proiecte care urmau să fie derulate în cadrul PESCO. Acestea vizează domenii precum formarea, dezvoltarea capacităților și disponibilitatea operațională în domeniul apărării și sunt propuse pentru adoptarea formală a Consiliului.

Perspective ale cooperării organizațiilor internaționale în domeniul securității globale

După Al Doilea Război Mondial, distrugerile și suferința produse de acest conflict militar de proporții au creat un cadru internațional favorabil

construcției unor instituții internaționale care, prin activitățile și misiunile lor, să contribuie la diminuarea riscurilor apariției conflictelor între națiuni.

Astfel, în baza unor idei mai vechi privind modul de instituționalizare a ordinii mondiale, în 1945 a luat naștere Organizația Națiunilor Unite (ONU), iar în 1949 avea să fie creată Alianța Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), din care inițial făceau parte 12 state europene și nord-americane. Înființarea celei din urmă a reprezentat o reacție de consolidare a capacității de apărare a blocului occidental față de expansionismul imperiului sovietic comunist, aceasta fiind și caracteristica evoluției relațiilor internaționale în perioada Războiului Rece. Mai târziu, în 1957, 6 state au pus bazele Comunității Economice Europene, viitoarea Uniune Europeană, care în prezent numără 28 de membri.

În 1973 a fost creată Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, transformată apoi în 1995 în Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), cu scopul de a spori colaborarea între națiuni în domenii precum prevenirea conflictelor, managementul crizelor, reconstrucția post-conflict, avertizare timpurie, monitorizarea alegerilor, etc., aceasta cuprinzând țări de pe trei continente (America de Nord, Europa și Asia), “de la Vancouver la Vladivostok”.

Crearea unei arhitecturi internaționale în domeniul securității a fost menită a întări încrederea între națiuni și a diminua riscurile apariției unor noi conflagrații de proporțiile celor experimentate în prima jumătate a secolului XX, cu efecte devastatoare pentru continentul european și nu numai. Infrastructura instituțională de securitate și apărare creată ca răspuns unor nevoi specifice a evoluat în timp odată cu transformările scenei relațiilor internaționale. Transformările mediului internațional după încheierea Războiului Rece, de la construirea unei noi ordini mondiale la globalizare și războiul împotriva terorismului, reprioritizarea intereselor naționale și evoluțiile socio-economice și-au pus amprenta asupra dezvoltării NATO și UE ca organisme

internaționale specifice. Ambele organisme, deși cu scopuri și misiuni diferite, au trecut prin procese similare de adaptare și transformare a funcțiilor acestora, fiind condiționate de evoluția relațiilor dintre actorii internaționali pe scena mondială. Mediul specific în care cele două organizații au luat naștere, interesele naționale care au stat la baza lor, scopurile și mecanismele acestora s-au transformat continuu, adaptându-se la situația dinamică a scenei internaționale.

Discuții din ce în ce mai aprofundate asupra rolului NATO ca organizație politico-militară și a relației cu componenta de apărare a UE au luat naștere odată cu dezvoltarea acestei dimensiuni în cadrul UE. Aceste dezbateri sunt caracterizate de gradul de percepție a amenințărilor și modul în care statele-națiune abordează implicarea internațională în diminuarea sau eradicarea acestora. În soluționarea crizelor a fost observată tendința lansării unor operațiuni conduse de un anumit stat la care contribuie diferite alte state interesate (coalition of the willing), așa cum s-a întâmplat în Afganistan sau Irak sau balansarea între tendințele unilateraliste sau multilateraliste ale unor state cu o pondere semnificativă pe scena relațiilor internaționale, precum Statele Unite. Aria similară de activitate a NATO și domeniul de apărare al PSAC din cadrul UE, precum și faptul că mai mult de două treimi dintre membrii celor două organizații sunt comuni, la care se pot adăuga complexitatea și varietatea sarcinilor care revin comunității internaționale în vederea soluționării diferitelor tipuri de crize, au contribuit, de asemenea, la intensificarea discuțiilor asupra rolului diferitelor instituții și a modalităților de contracarare a amenințărilor de securitate prin intermediul acestora.

Dacă NATO s-a extins prin lărgirea ariei de operații spre zone din afara spațiului euro-atlantic propriu-zis ca reacție la noile riscuri de securitate (terorism, state problemă sau cu o structură instituțională fragilă, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflicte regionale etc.), UE și-a sporit sfera de acțiune de la domeniul comercial, monetar

și economic spre cel de apărare și securitate cu o perspectivă de dezvoltare evidentă pe dimensiunea politică.

Reformarea mecanismelor de acțiune, a structurilor, extinderea geografică sau cea funcțională reprezintă o altă caracteristică pregnantă a procesului de adaptare al celor două organisme internaționale. În acest cadru, procesul de reformă, precum și depășirea unor blocaje instituționale comune majorității instituțiilor create după cel de Al Doilea Război Mondial, prin modernizare și reorganizare structurală, au început să se reflecte pozitiv asupra relației NATO - PSAC. Ambele organizații și-au creat o componentă armată prin intermediul căreia pot interveni rapid în zone de risc prin misiuni specifice.

NATO și-a creat Forța de Răspuns a NATO (NRF-NATO Response Force), care reprezintă o forță cu o dotare tehnologică avansată creată în comun de statele aliate și cu capacitate de intervenție rapidă, pe baza principiului „prima forță trimisă într-o situație de criză, prima forță retrasă”. Este constituită din câte o componentă terestră, aeriană, navală și de forțe speciale. NRF este menită a fi folosită la nivel global într-un spectru larg de operațiuni, de la desfășurarea ca forță unică în baza Art. 5 al Tratatului de la Washington (solidaritate în caz de atac, apărare colectivă) sau non-Art. 5 în operațiuni de răspuns la crize, precum misiuni de evacuare, sprijin în vederea gestionării consecințelor unor dezastre (incluzând atacuri biologice, chimice, radiologice sau nucleare), situații de criză umanitară, contra-terorism; desfășurare ca forță inițială care să faciliteze intrarea în teatru a celorlalte forțe; desfășurare ca forță demonstrativă în vederea consolidării unor demersuri politico-diplomatice ale NATO pentru a întări hotărârea și solidaritatea Alianței în descurajarea crizelor.

NATO și UE au dezvoltat parteneriatul strategic pe baza principiilor politice înscrise în Declarația NATO-UE din 16 decembrie 2002 asupra PESA: consultări reciproce, respectarea egalității, autonomiei decizionale și intereselor statelor membre, dezvoltarea coerentă,

transparentă și în spiritul susținerii reciproce a capacităților militare. Aceste principii au devenit operaționale prin adoptarea pachetului „Berlin Plus” din 2003, care a stabilit cadrul de cooperare între cele două organizații în probleme de management al crizelor: în situația în care NATO decide să nu se implice într-o anumită operațiune, UE poate face acest lucru în condițiile în care NATO îi pune la dispoziție propriile resurse și capacități și o susține prin aspecte privind comanda și acordarea de asistență în planificarea operațională. În timp, UE și-a dezvoltat și propria capacitate de a gestiona crize, sub egida PSAC. În baza PSAC, UE desfășoară în prezent numeroase misiuni civile și operații militare. În unele cazuri (de exemplu, Afganistan, Kosovo), NATO și UE sunt implicate în același teatru însă pe paliere diferite, în altele implicarea aparține doar uneia dintre organizații (Mali, Niger, Somalia etc.) în funcție de propriile decizii și interese.

Noul Concept Strategic, adoptat la summit-ul de la Lisabona (2010), a recunoscut UE ca partener esențial al NATO pentru asigurarea securității euro-atlantice. De asemenea, în Strategia Globală a UE (EU Global Strategy), adoptată în iunie 2016 de Consiliul European, NATO figurează proeminent, fiind recunoscut rolul său de partener privilegiat și evidențiată determinarea Uniunii de a continua aprofundarea relațiilor cu Alianța.

În 2016 cele două organizații și-au intensificat cooperarea în planul securității maritime, un exemplu în acest sens fiind inițierea de către NATO, în debutul lunii martie 2016, a unei activități de sprijinire a UE în gestionarea crizei refugiaților și migranților, aflată în derulare în Marea Egee. NATO și Agenția europeană pentru frontiere și garda de coastă (FRONTEX) cooperează activ în regiune, acesta constituind un alt exemplu de dezvoltare a relațiilor dintre cele două organizații. Totodată, NATO și UE au cooperat de-a lungul timpului și la combaterea pirateriei în Cornul Africii, prin intermediul operațiunilor „Ocean Shield”, respectiv „Atalanta” (derulate sub egida Politicii de Securitate și Apărare Comună/PSAC a UE).

Tot în 2016 s-au consemnat și alte progrese notabile în aprofundarea relațiilor, în februarie 2016 fiind semnat un acord tehnic privind cooperarea în domeniul cibernetic între structurile specializate ale NATO (NATO Computer Incident Response Capability/NCIRC), respectiv UE (Computer Emergency Response Team of the European Union/CERT-EU), iar în martie au fost parafate aranjamentele la nivel operațional și tactic între NATO (Comandamentul maritim/MARCOM) și FRONTEX.

Tendința ascendentă a fost reconfirmată la Summit-ul NATO de la Varșovia (8-9 iulie 2016), prilej cu care conducerile celor două organizații au semnat o Declarație comună NATO-UE menită să impulsioneze parteneriatul strategic, prin concentrarea obținerii de rezultate în 7 domenii importante, precum: combaterea amenințărilor hibride inclusiv întărirea rezilienței statelor membre, cooperarea în plan operațional inclusiv în domeniul maritim și în privința fenomenului migrației, securitatea și apărarea cibernetică, capacitățile din domeniul apărării, industria de apărare și cercetarea în acest sector, exerciții, construirea capacităților în state terțe, în special din vecinătatea estică și sudică.

Dezvoltarea unui parteneriat puternic între NATO și Uniunea Europeană, cu respectarea autonomiei celor două organizații și multiplicarea efectelor politicilor și acțiunilor acestora, nu poate duce decât la o creștere considerabilă atât a eficienței, dar și a domeniilor de acțiune. Activitățile derulate de NATO și UE trebuie să se ghideze după o serie de principii esențiale cum ar fi complementaritatea, evitarea duplicărilor și asigurarea transparenței care să permită celor două organizații să răspundă la așteptările cetățenilor, dar și la provocările multiple într-un mediu de securitate complex. De altfel, ambele organizații sunt interesate de asigurarea stabilității și securității în plan internațional astfel încât cooperarea dintre acestea este, din perspectivă națională, crucială și naturală (privind și din perspectiva apartenenței duble extinse la nivelul celor două organizații – 22 de state membre NATO

sunt și membre UE). Interacțiunea și cooperarea dintre cei doi parteneri trebuie să fie cât mai strâns corelată cu evoluțiile în plan internațional, adaptabilitatea și răspunsul rapid la situații de criză fiind esențiale pentru managementul acestora, dar și pentru menținerea credibilității.

Concluzii

Pe termen lung, aceste procese de transformare și maturizare comune NATO și UE în domeniul apărării vor produce cu siguranță rezultate pozitive în condițiile multiplicării convergențelor instituționale și a intensificării dialogului pe baze transparente. Chiar dacă riscurile, stările conflictuale sau solicitările de natură umanitară care pot veni din partea unor state pe fondul continuității schimbărilor climatice (cutremure, furtuni, alte dezastre naturale) nu vor înceta să se perpetueze, cele două organizații pot contribui

împreună la o lume mai sigură și mai pregătită să reacționeze adecvat în majoritatea situațiilor.

Bibliografie:

1. GHIBA, Daniel, *Managementul crizelor în viziunea Uniunii Europene*, Note de curs, București, Editura UNAp „Carol I”, 2014;
2. *Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene*;
3. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*;
4. <http://www.consilium.europa.eu>
5. <http://www.sferapoliticii.ro>
6. www.wikipedia.ro
7. www.mae.ro
8. www.nato.int
9. <http://www.geopolitics.ro>
10. <http://cssas.unap.ro>
11. <http://www.europarl.europa.eu>

¹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9798-2015-INIT/ro/pdf>, accesat la data de 02 mai 2017, ora 20.00.

² http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/riscuri_si_amenintari_actualitate_si_perspectiva.pdf, accesat la 02 mai 2017, ora 20.00.

³ Daniel Ghiba, *Managementul crizelor în Uniunea Europeană*, București, 2014.

⁴ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/159/politica-de-securitate-si-aparare-comuna>, accesat la 03 ianuarie, ora 20.05.

⁵ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/159/politica-de-securitate-si-aparare-comuna>, accesat la 03 ianuarie, ora 20.05.

⁶ <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/123-124/art14-enachescu.html>, accesată la 02 mai 2017, ora 20.05.

EDUCAȚIE ȘI FORMARE ÎN DOMENIUL DE INTELLIGENCE

Tiberiu TĂNASE*

Abstract

The change of the world in the 21st century, caused by the development of advanced technologies, the emergence of new states and the diversification of the forms of war, is also found in the information world. The need for information on all aspects of society, including sophisticated weapons systems, has contributed to changing the information gathering process, which requires both advanced data collection techniques and individuals with a high level of social and natural science education, as well as in less common areas, such as photo interpretation.

In this context, it is necessary to redefine the role, importance and status of the intelligence services of the relations between them and the supervisory and control bodies, as well as with the mass media.

Keywords: intelligence, practice, intelligence culture.

Considerații generale

Sunt unanim recunoscute **necesitatea și importanța obținerii în timp util a unor informații politice și militare, care să permită apărarea intereselor naționale, ca și a unor analize bazate pe fapte reale privind unele acțiuni și evenimente care vor avea loc în viitor sau acțiuni economico-tehnologice și industriale care urmează a fi inițiate de unele guverne și mari companii sau trusturi.** În lumea contemporană, nici cele mai sărace state nu-și pot permite să se lipsească de datele și analizele oferite de serviciile de intelligence, iar nevoia de informații este cu atât mai mare cu cât ele trebuie să suplinească inferioritatea manifestă în alte planuri.

Într-o societate democratică modernă, dezvoltarea socială, în general, și activitatea decizională, în special, atât la nivel macro, cât și la nivel micro impun o bază informațională caracterizată prin veridicitate, actualitate,

oportunitate, relevanță, disponibilitate și acces, precizie, utilizabilitate și procesabilitate, rezistență la factorii distructivi, mobilitate sau transferabilitate și, în final, dar nu în ultimul rând, siguranță și stabilitate.

Cu cât nivelul de decizie este mai înalt, cu atât nevoia de intelligence este mai acută, atât sub raport cantitativ, cât și calitativ. Activitatea serviciilor de intelligence, care dispun de mijloace tehnice proprii, trebuie să dezvolte un cadru conceptual special, să evidențieze raporturile logice dintre diversele componente ale sistemului analizat, să fixeze anumite axiome, să avanseze ipoteze de lucru, raționamente teoretice (uneori extrem de rafinate și complexe), pentru ca, în final, pe baza unei analize aprofundate, să ajungă la „instalarea unui dispozitiv de prelucrare a informației” în vederea transmiterii ei instanțelor abilitate să o utilizeze.

De asemenea, aceste servicii/agenții trebuie să țină seama de crearea unor „comunități de practică”, cu pregătire, grupuri de practică

* Dr. Tiberiu TĂNASE este cercetător asociat în cadrul Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii – Divizia Istoria Științei al Academiei Române.

analitică și diferite tipuri de surse on-line, incluzând forumuri pentru dezbaterile metodelor și pentru rezolvări de probleme. Acest tip de comunități ar urma să fie conectate cu o arhivă centrală pentru „lecții învățate” bazate pe analiza post-acțiune și pe numeroase revizuii formale ale produselor de intelligence strategic. Din aceste revizuii ar trebui să rezulte lecții atât pentru analiștii individuali, cât și pentru echipe, cu evidențierea atentă a cauzelor erorilor și eșecurilor.

Preocupări ale Comunității americane de Intelligence (IC-USA)

La nivelul comunității americane de intelligence există preocupări de cercetare privind implicațiile evoluțiilor globale, în special ale amenințărilor greu de urmărit sau identificat, din cauza dezvoltării tehnologice și a interconectivității rapide. Mai mult, înțelegerea complexelor probleme transnaționale, precum terorismul și proliferarea armelor, necesită o abordare analitică, bazată pe promovarea „atenției sporite” și evitarea eșecului analitic.

O altă componentă a acestei abordări analitice din cadrul comunității de informații ar fi un **model de gândire atât critic, cât și creativ**. Pentru ca această abordare să funcționeze, vor fi necesare schimbări la nivelul proceselor interne ale organizațiilor, precum și crearea unei *culturi integrate* a structurilor analitice.

Astfel, la cererea directorului CIA, la începutul anilor 2000, Rob Johnston, antropolog în cadrul Institutului pentru Analize de Apărare, a început, împreună cu Centrul pentru Studiul Activității de Informații (Center for the Study of Intelligence), o cercetare post-doctorală de doi ani. Studiul a inclus 440 interviuri cu profesioniști operativi și de profil academic din comunitatea de informații, participarea la programe de pregătire în domeniul activității de informații, ateliere și grupuri de lucru, observarea directă a analiștilor în timpul îndeplinirii sarcinilor curente și participarea ca observator la finalizarea unor sarcini analitice. Obiectivele studiului erau „identificarea și descrierea condițiilor și variabilelor care afectează

negativ analiza informațională” și „cercetarea culturii, metodologiei, erorilor și eșecului analitic în cadrul comunității de informații”. Această cercetare făcea referire la necesitatea unei „*culturi integrate*” la nivelul comunității de informații americane pentru a furniza instrumentarul analitic necesar în contextul creat de amenințările emergente (cyberterorism, amenințarea nucleară etc.).

Participanții la proiect au considerat că dezvoltarea unei culturi integrate la nivelul Comunității de Informații este singura soluție care i-ar permite să facă față misiunilor viitoare. Furnizarea de informații și avertizarea cu privire la amenințări precum terorismul internațional, proliferarea nucleară și dezvoltarea factorilor biopatogeni, precum și preocuparea față de amenințările emergente, presupun schimb de informații, utilizarea unor rețele de colaborare și concentrarea pe munca în echipă. Această cultură comună, care ar permite realizarea unor astfel de imperative, ar trebui să se caracterizeze, printre altele, prin dorința de a gândi „dincolo de cutie” (out of the box) și de a-și asuma riscurile, abilitatea de a aborda politicile SUA ca variabile independente în cazul analizării unor probleme, precum și prin recunoașterea implicațiilor pe care le vor avea amenințările dispersate, la scară mică, dar care vor solicita o atenție relativă pentru prevenirea lor eficientă. Noua cultură trebuie să încurajeze analiștii să se auto-organizeze și să relaționeze cu alți analiști din interiorul și din exteriorul comunității.

Concluzia autorului a fost că, în esență, **cultura analitică a comunității de informații din SUA constituia un impediment serios în identificarea și detectarea (cunoașterea) amenințărilor, în special a celor asimetrice, precum și în diseminarea promptă a informației de avertizare**. Johnston a descris un tip de birouri ultrasecretizate, în care încercările de a elabora previziuni asupra unor amenințări rămân nepremiate, ba sunt chiar pedepsite. Cercetarea aprofundată și speculativă este imposibilă, din cauza tempoului alert al

procesului de informare operativă curentă; ea este chiar descurajată, întrucât stimulentele sunt stabilite în funcție de rezultate ușor cuantificabile (cum ar fi numărul de rapoarte produs de un analist). Astfel, comunitatea de informații a SUA își creștea capitalul social prin intermediul raportării curente, evitând elaborarea de produse informaționale de prognoză riscante, obținute prin analiză.

Referitor la educație și formare, una dintre recomandările raportului de cercetare identifica necesitatea crucială de a dezvolta programe de educație și formare, care vor fi utile atât pentru îmbunătățirea directă a analizei, cât și pentru profesionalizarea resursei umane.

Educația și formarea reprezintă activități având o prioritate scăzută în cadrul Comunității de Informații (CI). Chiar dacă există o atitudine culturală uniformă în cadrul CI, se manifestă totuși un curent împotriva ideii de a permite analiștilor să se pregătească în timpul serviciului lor. Managerii realizează că, atâta timp cât toată lumea este suprasolicitată la birou, este nepotrivit să dai analiștilor „timp liber” pentru pregătire și educație. Faptul că managerii nu primesc o pregătire consistentă pe parcursul carierelor lor contribuie la consolidarea acestui curent. **CI pune accent pe câștigurile pe termen scurt,**

discutabile față de beneficiile pe termen lung ale forței de muncă reprezentate de analiști mai bine educați.

Educația abundă în abordări privind soluționarea problemelor. Ea furnizează, de asemenea, cunoștințe despre anumite discipline. Pregătirea face cunoscute aptitudinile și informațiile necesare pentru participarea, pe criterii de competență, la operațiunile zilnice de organizare. Inițial, proiectul a abordat acest subiect din perspectiva faptului că universitățile educă, în timp ce programele interne derulează activități de pregătire. Viitorii analiști ar fi educați în universități și apoi pregătiți de către agențiile lor, după angajarea acestora conform unui anumit program. Cu toate acestea, din perspectiva pregătirii persoanelor pentru a deveni analiști de intelligence, **linia de demarcație între educație și pregătire nu este deloc clară.** Este mai util să privim educația și pregătirea ca parte a unui întreg decât ca activități separate desfășurate de universități și, respectiv, de agenții-mamă. În practică, universitățile se angajează adesea în activități de pregătire, precum și de educație. Școlile medicale, stomatologice și de contabilitate servesc, probabil, ca cele mai bune exemple de programe profesionale de pregătire intensivă.

Dacă analiștii de informații fac parte dintr-o categorie profesională, atunci în școlile de politici publice, relații internaționale și științe politice - atât la nivel de masterat, cât și de licență - ar fi potrivită o curricula în „analiza informațiilor”, cu programe care să încorporeze o doză consistentă de pregătire și educație. O serie de experți consideră că cea mai bună pregătire pentru a deveni analist de informații o reprezintă o educație solidă în relații internaționale, științe politice, istorie, economie, literatură, jurnalism, știință, istoria artei sau alte discipline în științe umaniste.

În contextul unuia dintre *Atelierele de lucru privind Educația Analiștilor de Informații* din cadrul proiectului menționat mai sus, s-a reliefat că programele universitare care pregătesc studenții pentru a deveni analiști de informații variază în mod considerabil în ceea ce privește obiectivele procesului de învățare și conținutul. Chiar și atunci când universitățile aleg să dezvolte o *curricula în analiza de informații*, aceste programe vor purta amprenta programelor lor mamă și vor rămâne destul de diferite. Acesta este un lucru bun, având în vedere multitudinea

de aptitudini și cunoștințe pe care forța de muncă analitică ar trebui să le aibă. Oricum, aceasta înseamnă că CI trebuie să joace un rol activ pentru a garanta că analiștii nou-angajați reflectă nevoile de aptitudini și cunoștințe ale CI.

În SUA, universitățile oferă acum formate educaționale alternative în plus față de nivelul tradițional. De exemplu, anumite universități oferă programe calificate care permit analiștilor de nivel mediu să obțină o pregătire la nivel de licență pe teme de interes. Universitățile oferă, de asemenea, programe executive de pregătire construite pentru a răspunde nevoilor CI. Aceste programe pot aduce o contribuție valoroasă la educația și pregătirea analiștilor.

Dincolo de rolul direct în îmbunătățirea activității analitice, prin creșterea capacității analitice, activitățile de educație și formare ar trebui să reprezinte mecanismul predominant pentru profesionalizarea forței de muncă analitice și pentru dezvoltarea unei culturi comune privind CI. Noul Sistem de Universități pentru Informațiile Naționale (NIUS) reprezintă un mecanism ideal de coordonare a activităților de educație și pregătire în cadrul CI pentru realizarea

tuturor acestor *obiective*. În desfășurarea procesului, utilizarea unui astfel de departament sub autoritatea CI va micșora și raționaliza ofertele largi de pregătire și educație ale CI. NIUS ar trebui să combine programele CI cu ofertele convenabile ale universităților pentru a maximiza beneficiul pentru CI. De asemenea, NIUS va avea și funcția de cercetare și reprezintă probabil cea mai bună organizație pentru a coordona lecțiile importante deprinse în cadrul CI. Unul dintre participanții la acest proiect argumentează că formarea și educația comune ale analistului în cadrul Sistemului Universitar de Intelligence Național reprezintă o condiție necesară pentru dezvoltarea unor caracteristici ale profesiei de analist de informații.

Analistii și managerii vor vedea importanța cerințelor educaționale dacă CI le leagă de promovarea primilor. De exemplu, în armată, personalul nu poate ajunge la următorul grad dacă nu a trecut de testele corespunzătoare și programele de instrucție. Pregătirea și procesul de evaluare trebuie făcute pe tot parcursul carierei unui analist. Fiecare nivel trebuie să fie mai competitiv astfel încât doar cei mai buni să ajungă în pozițiile de conducere.

Luând în considerare toate aceste precizări, una dintre principalele recomandări ale acestui proiect de cercetare, care face referire la obiectul lucrării noastre privește îmbunătățirea educației și pregătirea în cadrul CI pentru creșterea calității analizelor, profesionalizarea forței de muncă și consolidarea unei culturi comune la nivelul CI. Pentru atingerea acestui obiectiv, autorul proiectului face mai multe propuneri privind:

- **Utilizarea Sistemului Universitar de Intelligence Național pentru coordonarea tuturor programelor de educație** și formare din cadrul CI, inclusiv programele specifice structurilor de intelligence. În acest fel, o organizație aflată sub controlul direct al „Director of National Intelligence” va ști care activități educaționale și de formare sunt disponibile în cadrul CI. National Intelligence University System (NIUS) ar trebui să

dezvolte și să coordoneze programe de educație și cultură specifice Comunității de Intelligence (CI) oferite de universități.

- **Solicitarea unei pregătiri comune.** Realizarea cât mai multor programe de educație și pregătire precum inițiativele specifice CI. Acest lucru va spori colaborarea și va consolida cultura comună CI. Programele care rămân sub controlul agențiilor individuale ar trebui deschise analiștilor din alte agenții, dacă ei pot profita. Cu toate acestea, se atrage atenția că, dacă pregătirea comună este aplicată, ea trebuie să fie interesantă și relevantă. Trebuie să fie suficient de robustă pentru a furniza un „coș de piață” al ofertelor care permit analiștilor să se înscrie la cursurile care le convin cel mai mult.
- **Inițierea unei „tabere de recruți” comune pentru toți analiștii din cadrul CI**, în primele 6 luni de la angajare. Temele pregătirii ar trebui să includă etica și noțiuni de comerț. Un astfel de curs ar ajuta la acumularea unor convingeri și culturi comune de către toți analiștii din cadrul CI. Programul de Absolvire CIA, la care iau parte toți analiștii noi din CIA, poate servi ca model pentru o astfel de tabără pentru recruții din CI.
- **Utilizarea noilor formate pentru pregătire și educație care sunt disponibile atât în universitate, cât și în cadrul CI.** Acestea includ programe de certificate și oferte educaționale suplimentare, precum și specializări în Analiza Informațiilor, ca parte a unor programe de master la universitățile care oferă certificate de master în Politici Publice.
- **Dezvoltarea unui program continuu coordonat de educație și pregătire atât pentru manageri, cât și pentru analiști**, astfel încât educația și formarea să devină o caracteristică periodică standard a carierelor analiștilor și managerilor. Acest lucru va permite o actualizare a abilităților analiștilor și îi va pregăti pentru funcții de

conducere, dar și o rememorare a viziunii și obiectivelor, de care cu toții trebuie să fie conștienți ca membri ai CI.

- Una dintre condițiile promovării analiștilor și a managerilor să fie **îndeplinirea unor programe obligatorii educaționale și de formare.**
- **Instituirea unor cerințe educaționale continue** în rândul comunității analitice. De exemplu, anumite profesii solicită câteva ore de pregătire continuă pe an. Atât programele de diplomă, cât și cele suplimentare din universități pot asigura cursuri create special pentru acest scop, așa cum procedează cursurile scurte oferite de agențiile CI. Cerințele educaționale continue de la nivelul IC reprezintă o excelență completare a exigențelor de formare și educație comune.
- **Dezvoltarea unui program de „ofițer în rezidență”** la nivelul CI bazat pe același tip de program din cadrul CIA, care plasează ofițeri CIA ca profesori externi (*visiting professor* la universități). Acest program va ajuta la identificarea unor posibili analiști cât se poate de repede și va orienta pregătirea lor educațională pentru a intra în rândul forței de muncă analitice.
- **Analizarea posibilității de a utiliza profesori universitari ca cercetători în rezidență la agențiile din cadrul CI.** Acest program poate funcționa bine în special în contextul Sistemului Universitar de Intelligence Național.
- Calibrarea forței de muncă a analiștilor astfel încât să permită unui procent din numărul analiștilor să se angajeze în activități de formare și educație fără a cauza o criză a forței de muncă a analiștilor.
- Având în vedere că analiștii nou angajați trebuie să aștepte un timp pentru a primi certificatele de securitate, **CI ar trebui să utilizeze această perioadă în mod constructiv pentru o pregătire inițială neclasificată.**

- Extinderea Programului Centrelor Academice de Excelență ale Comunității de Intelligence.

Realități, și priorități în educația și formarea analiștilor

Imprevizibilitatea și dinamismul mediului internațional de securitate, dar și fenomenul globalizării influențează politicile și strategiile României de promovare și apărare a intereselor naționale, care se realizează și prin intermediul puterii intelligence-ului. Aceasta din urmă se traduce în capacitățile naționale de a culege, interpreta și exploata eficient și oportun informația.

Fenomenul globalizării, reacțiile antiglobalizare, dar și informatizarea societății au redus foarte mult durata ciclului decizional. Pentru a lua cea mai bună decizie și la momentul oportun, liderul nu mai are nevoie doar de „fler” și de un munte de date și informații, ci de *Intelligence acționabil (actionable intelligence)*.

Provocările noului mediu economic și de securitate internațional, crizele și conflictele fac necesare identificarea și promovarea unor noi instrumente de sprijin decizional pentru evidențierea oportunităților și alternativelor în politicile economice, sociale și de securitate, care să contribuie la fundamentarea deciziilor strategice de modernizare instituțională, reformare economică și dezvoltare socială.

Dezvoltarea capacităților de pregătire și fundamentare a deciziei și optimizarea mecanismelor decizionale pot să ofere României un avantaj competitiv și un comportament proactiv prin aplicarea unor tehnici și instrumente de decizie: managementul riscurilor, elaborarea și analiza de scenarii, planificarea strategică în condiții de incertitudine, precum și simulări și jocuri strategice. Elaborarea și analiza de scenarii se realizează în perspectiva evaluărilor și prognozelor, prin identificarea celor mai importanți factori care pot influența fenomenul analizat și evaluarea implicațiilor posibilelor evoluții asupra obiectivelor politice, economice sau de securitate pe termen lung.

Una din cauzele principale ale eșecului unor servicii de intelligence de a avertiza sau prezenta realitatea a reprezentat-o eșecul activității analitice. În consecință, îmbunătățirea activității de analiză trebuie să fie prioritatea activității de transformare a serviciilor de intelligence, determinate de necesitatea adaptării acestora la noul context de securitate. Reforma în intelligence trebuie să încurajeze formarea unui mediu de concurență analitică și să instituționalizeze acest lucru. Analistii trebuie să fie izolați de politică și presiunea politică.

În cele din urmă, nu crearea structurii analitice potrivite contează neapărat, ci completarea necesarului de expertiză umană în zonele critice. În acest sens, programele educaționale pentru securitate națională trebuie finanțate corespunzător, diversificate și adaptate realităților mediului.

Dacă luăm în considerare multitudinea de înșușiri, calități și deprinderi pe care trebuie să le dovedească un bun analist, este evident că procesele de recrutare, pregătire și educare în domeniul analizei de intelligence sunt dificile. De aceea, procesul de formare a unui bun analist de intelligence este unul de durată, care necesită eforturi constante atât din partea instructorilor/ educatorilor/ îndrumătorilor, cât și din partea analistului, încercând să rezolve și unele din problemele generate de disfuncțiile, vulnerabilitățile și riscurile cu care se confruntă analistii de intelligence.

Limitările proprii ale analistului de informații sunt, în fapt, vulnerabilități în pregătirea individuală din ciclurile preuniversitar și universitar și ele sunt legate de:

- **lipsa unei gândiri critice** – gândirea critică se referă la acele activități mentale clare, precise și care au un scop final; ele sunt asociate cu rezolvarea problemelor complexe ale lumii de azi, generarea de soluții multiple (și creative) la aceste probleme, sintetizarea și integrarea informațiilor, realizarea distincțiilor între fapte și opinii, evaluarea rezultatelor potențiale, dar se poate referi și la procesul de evaluare a gândirii cuiva;

- **lipsa capacității de înțelegere a naturii diferitelor tipuri de corelații** (de exemplu, cauza și corelația sunt lucruri diferite); variabilele ascunse nu sunt întotdeauna ușor de identificat;
- **insuficienta dezvoltare a capacității de recunoaștere a gradului de reprezentativitate pentru un anumit caz.** Din acest motiv, analistul întâmpină dificultăți în recunoașterea unei informații semnificative atunci când o întâlnește, nu reușește să evalueze corect punctele tari și pe cele slabe ale acesteia și nu poate discerne dacă o aserțiune este bazată pe argumente solide sau pe fapte a căror legătură este numai aparentă;
- **analistul de informații trebuie să facă o distincție clară între evidențele directe (imagini obținute prin sateliți, interceptări electronice) și dovezile obținute prin acțiuni ale unor persoane.** În problemele complexe, analistul trebuie să precizeze nivelul său de încredere față de evaluările făcute. Atunci când tratează aspecte incerte sau lucrează cu date incomplete (așa cum se întâmplă adesea în activitatea de informații), analistul trebuie să expună clar presupunerile care i-au permis să meargă dincolo de aspectele evidente, spre chestiuni care necesită estimări sau interpretări. De aceea, analistul trebuie să-și pună permanent întrebarea „și ce dacă?” și să analizeze dacă faptele pe care le prezintă îi susțin argumentele și dacă îi facilitează înțelegerea.

Desigur, nimeni nu poate contesta faptul că misiunea principală a analistului din domeniul informațiilor constă în crearea de produse care să ofere beneficiarilor (factorilor de decizie) o înțelegere corectă și exactă a diferitelor procese, evenimente și fenomene.

Dar riscul cel mai important, care poate duce la eșecul analistilor în procesul de învățare din propriile lor experiențe, este reprezentat de prejudecățile lor retrospective - tendința de

a crede greșit că ei pot prezice cu acuratețe un eveniment după ce evenimentul a avut loc.

În concluzie, soluția pentru evitarea/reducerea vulnerabilităților și riscurilor pentru analiștii de intelligence pornește de la formarea unui bun analist, care este un proces de durată, ce necesită eforturi constante atât din partea îndrumătorilor, cât și a analistului. Aceste eforturi, dincolo de rolul direct în îmbunătățirea activității analitice, prin creșterea abilității analitice, trebuie îndreptate, în principal, spre activitățile de *educație și formare*, ce ar trebui să fie mecanismul predominant pentru profesionalizarea forței de muncă analitice și pentru dezvoltarea unei culturi comune privind analiza de intelligence.

La fel ca în SUA și alte state occidentale, și în România serviciile de intelligence pun încă accent pe câștigurile pe termen scurt, discutabile față de beneficiile pe termen lung ale forței de muncă a analiștilor mai bine educați, lucru care determină un nivel mai ridicat al vulnerabilităților și riscurilor în analiza de intelligence. Pe de altă parte, există o cerere de analiști „bine pregătiți”, în organizațiile internaționale de securitate (ONU, NATO), dar și în state UE, inclusiv în România, deoarece structurile de informații pentru a funcționa eficient au nevoie de analiști de intelligence foarte bine pregătiți.

Necesitatea existenței unui corp de analiști bine pregătiți este valabilă atât pentru Comunitatea Națională de Informații (CNI), cât și pentru componentele/ structurile sale. Misiunea principală a oricărui analist din domeniul Intelligence-lui (serviciilor și informațiilor de securitate națională) este aceea de a crea produse specifice care să ofere factorilor de decizie o înțelegere corectă și exactă a diferitelor procese, evenimente și fenomene.

Specialiști din domeniul Intelligence-lui susțin că studenții și absolvenții instituțiilor de învățământ superior nu sunt formați în spiritul unei gândiri critice (logice sau științifice), întâmpină greutăți în argumentarea unor concluzii sau identificarea ca argument a unui fapt concret, eșuează în identificarea premiselor și întâmpină greutăți privind estimarea informativă

a amenințărilor reale. De asemenea, instruirea analiștilor se concentrează mai puțin asupra stimulării intuiției necesare înțelegerii apariției unor stări de fapt noi sau a modificării unor comportamente considerate imuabile.

Din aceste considerente, apreciem că este necesară *inițierea unui proiect de Educare și formare pentru analiștii din domeniul intelligence-lui național* pentru creșterea calității analizelor, profesionalizarea forței de muncă și consolidarea unei culturi comune a intelligence-lui românesc. Acest proiect ar urma să reprezinte o componentă a *Programului Național de Educație și Pregătire* și, în același timp, *să se bazeze pe:*

- evaluarea actualului nivel de pregătire în analiză și ce învață nou analiștii (în special tineri);
- conlucrarea cu componentele analitice ale structurilor de intelligence în vederea stabilirii unor direcții, de pregătire și educație în Analiza de Intelligence, concretizate în noi cursuri și programe naționale, utilizând și unele modele eficiente;
- colaborarea cu celelalte structuri/ servicii/ agenții ale Comunității Informative pentru realizarea unei pregătiri și educații în analiza de intelligence integrată, care să anticipeze evoluții ce pot afecta securitatea națională, utilizând un „limbaj comun” al întregii „Comunități Naționale de Informații”;
- elaborarea unei curricula naționale pentru analiștii de intelligence care, plecând de la conceptul de educație, să țină cont de nivelul de cunoștințe al subiecților, vârsta acestora, scopul urmărit, profesia lor, formația intelectuală, acumulările moral-volitive, motivațiile și caracteristicile structurilor de intelligence unde sunt încadrați.

Mai mult, acest proiect național în domeniul analitic ar putea prevedea unele *direcții de acțiune* precum:

- Constituirea și consolidarea programelor pilot, la nivel național, destinate pregătirii analiștilor de intelligence, în care să fie

implicate atât instituții civile de învățământ superior, cât și instituții militare;

- Stabilirea unor obiective generale ale programelor de pregătire a analiștilor:
 - cunoașterea contextului global în care relaționează statele, înțelegerea complexității, a dinamicii și a interdependenței evenimentelor și a problemelor globale;
 - înțelegerea configurărilor viitoare a comunității naționale de intelligence, elaborarea unor soluții pentru prevenirea amenințărilor privind securitatea națională;
 - dezvoltarea abilităților de a colabora și a lucra în echipă, de a recunoaște tematici specializate și expertize.
- Elaborarea unui curriculum pentru acest proiect național, care să își propună să dezvolte capacitatea cursanților de a înțelege, în mod global, cum anumite contexte istorice, economice, culturale, politice și sociale afectează și influențează intelligence-ul și securitatea națională.
- Includerea în programul de pregătire/formare a unor module specifice privind competențe de bază pentru profesioniștii în intelligence;
- Din perspectiva metodelor utilizate, evitarea, pe cât posibil, a analizei descrise ca „o singură direcție, o singură concluzie” și aplicate în cazul problemelor nesigure și complexe. S-a constatat că pregătirea și direcțiile date analiștilor pun un accent prea mare pe această metodă. Criticii spun că abordarea cunoscută ca „luăm o singură decizie finală” este atât nefolositoare, cât și pasibilă greșelii. Principala atribuție a analiștilor, spun criticii, este de a oferi anumite idei decidenților politici, pentru ca aceștia să ajungă la niște concluzii clare în ciuda nesiguranței ce se întâlnește în cadrul complexelor evenimente la nivel mondial.

În SUA se poate evidenția concluzia practică conform căreia *multitudinea abordărilor studiilor de intelligence a determinat o diversitate a*

manierelor de predare a disciplinei. Astfel, studiile de intelligence se predau în cadrul departamentelor de științe politice, ceea ce are efect asupra modalității în care disciplina este abordată: se pune puțin accent pe studiile de caz de factură istorică și se favorizează dezbaterile teoretice.

În România, educația și pregătirea analiștilor de intelligence se realizează, în primul rând, în cadrul instituțiilor militare de învățământ superior și foarte puțin în universitățile civile.

Elaborarea unui Program *național de educare și formare în domeniul analizei de Intelligence* poate contribui la organizarea unui *Sistem Național de Educație și Formare în Intelligence*, bazat pe proiecte educaționale și în materia analizelor de intelligence, într-o concepție modernă, adaptată la dinamica mediului de securitate. În plus, reiese că este mult mai productiv să privim educarea, formarea, antrenarea și specializarea ca elemente/ component integrate ale unui sistem continuu și nu ca activități separate, desfășurate în universități, pe de o parte, și de instituțiile și structurile de informații (agenții/servicii), pe de altă parte.

Bibliografie:

1. *Analytical Methods in Intelligence Analysis*, [http:// www.aspu.edu/aconnrt](http://www.aspu.edu/aconnrt).
2. DOUGLAS Hart and Steven SIMION, *Thinking straight and taking straight. Problems of Intelligence Analysis*, „Survival”, vol. 48, nr. 1 (Spring 2006).
3. FERRIS, John, *Intelligence and Strategy: Selected Essays*, Sales Rank, July 2005; <http://www.cia.gov>.
4. DAVIS, Jack, “Combating Mindset”, CIA, *Studies in Intelligence* 36/6 (1992).
5. DAVIS, Jack, “Facts, Findings, Forecasts, and Fortune-telling” în Roger Z George și Robert D. Kline (eds.) *Intelligence and the National Security Strategist: Enduring Issues and Challenges* (Washington, DC: CIA, The Sherman Kent Center for Intelligence Studies 2004).

6. DAVIS, Jack, *Improving CIA Analytic Performance: Analysts and the Policymaking Process*, Occasional papers, CIA, Kent Center, 1/2 (2002).
7. DAVIS, Jack, *Sherman Kent's Final Thoughts on Analyst-Policymaker Relations*. Occasional Papers, CIA, Kent Center, 2/3 (2003).
8. JOHNSTON, Rob, *The Culture of Analytic Tradecraft: An Ethnography of the Intelligence Community* (Washington: Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency).
9. JOHNSTON, Rob, *Analytic Culture in the US Intelligence Community: An Ethnographic Study*/ Dr. Rob JOHNSTON, Central Intelligence Agency Washington, DC 2005, p. XIII. Washington DC, CIA, 2005, p. XIII.
10. LAHNEMAN, William J., Ph.D. Project Co-Directors: The Honorable Jacques S. Gansler, Ph.D. John D. Steinbruner, Ph.D. Ernest J. Wilson III, Ph.D. Project Co-Directors: The Honorable Jacques S. Gansler, Ph.D. John D. Steinbruner, Ph.D. Ernest J. Wilson III, Ph.D. Center for International and Security Studies at University of Maryland, *The Future of Intelligence Analysis* Volume I, Final Report, www.cissm.umd.edu/papers/files/future_intel_analysis_final_report1.pdf.
11. LOWENTHAL, Mark, *Intelligence. From Secrets to Policy* (new edition), nr. 4, October 2008, Congressional Quarterly.
12. HEUER, Richard J., *Psychology of Intelligence Analysis* (Washington, DC: CIA, Center for the Study of Intelligence 1999).
13. MEDAR, Sergiu, T. (coordonator): *Informațiile militare în contextul de securitate actual*, Editura CTEA, București, 2006.
14. TĂNASE, Tiberiu, *Analiza de intelligence între responsabilitatea analiștilor și cerințele beneficiarilor*, Sesiunea a XV-a de Comunicări Științifice cu participare internațională a Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, 6 noiembrie 2009, București, ISBN 978-606-532-012-3.

„EARLY WARNING” ÎN VARA ANULUI 1916. SIGURANȚA STATULUI INFORMEAZĂ

dr. Ioan Codruț LUCINESCU*

Abstract

During the neutrality period (August 1914 - August 1916), the Romanian civil and military intelligence structures deployed intense actions in order to ensure national security, by baffling the numerous espionage activities carried out by the secret services of the Central Powers, annihilating the overgrown left-wing terrorism, etc. But, most important, they supported the institutions that took political and military decisions through a constant and real stream of information, derived from both internal and external sources, allowing the national government to adopt an effective policy in proportion to the major powers involved in the global conflict.

Keywords: Romanian Army, the General Staff, First World War, Department for General State Security.

Introducere

Izbucnirea primei conflagrații mondiale în vara anului 1914 nu a fost urmată de implicarea țării noastre în război, deoarece Consiliul de Coroană de la Sinaia, 21 iulie/3 august 1914, a hotărât rămânerea României în neutralitate. Principalul motiv invocat a fost acela că Austro-Ungaria, aliata României în cadrul Triplei Alianțe, se afla în postura de agresor (al Regatului Sârb) și nu de stat atacat; de asemenea, și declararea neutralității Italiei a putut fi folosită ca pretext pentru a nu ne implica în conflict, ci de a aștepta momentul propice pentru îndeplinirea idealului național – unirea cu teritoriile românești din monarhia austro-ungară.

Vechiul Regat devine astfel, prin poziția de neutralitate adoptată, o placă turnantă a spionajului tuturor beligeranților, în următorii doi ani. Radu Rosetti redă, într-un mod sugestiv, atmosfera unei aparente oaze de liniște în mijlocul furtunii mondiale, așa cum era perceput

Bucureștiul atunci: „ (...) atmosfera de intrigă și de corupțiune pe care o întrețineau ambele grupe de potrivnici în București, unde viața așa-zis mondenă își urma cursul, iar cea de noapte luase o dezvoltare imensă. Pe lângă lumea interlopă și pleava obișnuită a capitalelor, pe lângă oameni de afaceri mai mult sau mai puțin cinstiți, Bucureștiul și mai ales hotelurile, cafenelele și localurile de petrecere diurnă și nocturnă au fost copleșite de o adevărată invazie de corespondenți de ziare, comisionari, actrițe și altă omenire de acest soi, unii în serviciul uneia sau altei grupări de puteri, alții aventurieri în căutarea câștigului bănesc”¹.

În această perioadă de neutralitate (august 1914 – august 1916), „greul” asigurării securității naționale în ceea ce privește combaterea nu numai a numeroaselor tentative de spionaj venite de peste tot, dar și a acțiunilor extremist-teroriste de extrema stângă care proliferaseră în Europa până la război, a căzut pe umerii organelor de siguranță și poliție aparținând Ministerului de

* Expert în studii de securitate.

Interne, care și-au adaptat activitatea la noile condiții operative.

Dacă, sub diverse forme, o incipientă *poliție informativă* exista din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, o instituție centralizată, organizată pe baze moderne, nu vom avea decât începând cu anul 1908. Imediat după răscola țărănească din 1907, la propunerea inspectorului de poliție Iancu Panaitescu, ministrul de interne Ion. I.C. Brătianu a avizat organizarea, cu caracter experimental, a unei mici structuri de culegere de informații „pe lângă Direcțiunea Administrației din Ministerul de Interne, care de la simpli informatori cu care a plecat la drum, ajunge în 1908 să-i creeze ramificații în întreaga țară, în centrele importante, precum și în străinătate”².

La nivelul forurilor decizionale naționale, organismul Siguranței naționale trebuia să fie „nervul poliției ce se impresionează la timp de mediul înconjurător, avizând la măsurile generale în materie de ordine publică și siguranța statului, înregistrând în același timp toate mișcările seismice ce se produc în populațiunea internă și în țările înconjurătoare, pentru ca la timpul oportun să poată preveni acele mișcări cu caracter subversiv contra Siguranței statului”³.

Prin Legea din 17 martie 1908, în cadrul Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale (DPSG), pe lângă secțiunea Poliției se constituie și cea a *Siguranței Generale*. Organele de siguranță urmau să îndeplinească patru misiuni principale: observarea și supravegherea; acțiunea informativă; acțiunea preventivă și acțiunea represivă⁴, atât pe plan intern, cât și în statele vecine.

Printre funcționarii Siguranței însărcinați cu trimiterea unor agenți peste hotare s-a numărat și Mihail Moruzov, comisar în cadrul Ministerului de Interne, personalitate importantă în perioada interbelică din postura de director general al Serviciului Secret de Informații al Armatei Române, care declara, în anii '30: „De la 1 noiembrie 1908 am organizat și condus diferite servicii de siguranță în țară și în străinătate, însărcinat de Direcția Siguranței Generale și Marele Stat Major al Armatei”⁵.

Siguranța Generală a Statului în perioada neutralității

Pe baza dispozițiilor acestei legi, după 1908, prin diferite decrete, legi și decizii ministeriale s-au creat servicii speciale de siguranță, unele centrale în cadrul DPSG, iar altele teritoriale; printre noile organe create au fost și Brigăzile de Siguranță⁶ și Serviciile speciale de siguranță. În timp, pe măsura înmulțirii sarcinilor privind asigurarea ordinii publice și siguranței statului, asemenea brigăzi și servicii au fost înființate în toate localitățile importante din țară, misiunea noilor organe fiind aceea de a urmări curente subversive și de a supraveghea starea de spirit a populației.

Activitatea Siguranței Generale a Statului, având atribuții clar definite și desfășurându-se pe baza unor principii, metode și procedee noi (în principal, munca informativă profesionistă cu agentura și întrebuintarea personalului acoperit, secret), a cunoscut o îmbunătățire vizibilă în perioada următoare.

Eugen Cristescu, șeful Serviciului Special de Informații (1940-1944) nota aspectele pozitive ale acestor mutații, materializate în rezultatele obținute în perioada neutralității: „Activitatea de contraspionaj a serviciilor române s-a remarcat prin descoperirea multor agenți pro-germani, trimiși sau stabiliți pe teritoriul român, culminând cu arestarea lui Verzea, directorul general al poștelor De asemenea, Siguranța generală a devalizat o serie de curieri diplomatici ai statelor din Europa centrală, ceea ce a adus un important material informativ, politic și militar.

Prin acțiuni informative ofensive, Siguranța Generală și Marele Stat Major au reușit să se orienteze din punct de vedere militar asupra situației din Ardeal, servindu-se în special de românii ardeleni, folosiți ca informatori și care după război au fost încadrați ca funcționari superiori în serviciul de siguranță al statului întreg”⁷.

Ca urmare a apariției noilor riscuri la adresa securității naționale, în cadrul Siguranței Generale a Statului, avându-l ca director general pe Ion (Iancu) Panaitescu, a apărut o structură nouă – Serviciul Secretariatului, însărcinată cu

coordonarea și îndrumarea muncii informative și contrainformative a structurilor ministerului. În punctele strategice ale teritoriului național au fost create sub-brigăzi speciale de siguranță, precum la Cernavodă pentru protejarea podului de cale ferată de un eventual sabotaj, la Porțile de Fier pentru controlul navigației sau în Câmpina pentru siguranța schelelor petrolifere din Valea Prahovei⁸.

În condițiile complexe ale războiului mondial, implicarea Siguranței Generale în problematicile legate de apărarea națională și necesitatea colaborării cu structurile informative ale Armatei – Secția a II-a din cadrul Marelui Stat Major până în primăvara anului 1914, reorganizată ulterior în Secția a III-a, devin de maximă importanță pentru păstrarea, într-o cât mai mare măsură, a secretelor militare ale Armatei române.

De altfel, colaborarea directă începe din anul 1908, când generalul Grigore Crăiniceanu, șeful Marelui Stat Major, a propus înființarea unei structuri de contraspionaj în colaborare cu nou-înființata Direcție a Poliției și Siguranței Generale (DPSG). Practic, în localitățile Focșani, Nămolosa, Galați sau Cernavodă trebuia să activeze câte un agent, iar în București doi, care aveau ca obligație să-i cunoască atât pe străinii aflați cu domiciliul în zona respectivă, cât și pe cei în tranzit, precum și relațiile cu țările de origine. Proiectul a fost transpus în practică, fiind încadrați 12 agenți care oficial se găseau în subordinea DPSG, dar practic acționau după normele și instrucțiunile Marelui Stat Major⁹.

Siguranța Generală a Statului avertizează

Din nefericire, penetrarea informativă de către serviciile de informații ale Germaniei și Austro-Ungariei a societății românești a acelei epoci atinsese asemenea cote încât admirabilele acțiuni de contraspionaj inițiate de structurile naționale specializate, atât civile, cât și militare, nu au putut întrerupe scurgerea de informații deosebit de importante către Puterile Centrale. Prin urmare, intențiile politice ale guvernului Brătianu și tratativele acestuia cu Antanta, organizarea și dotarea armatei, planurile strategice etc. erau binecunoscute serviciilor de informații german, austro-ungar sau bulgar.

Amploarea pe care o luaseră rețelele de agenți ale viitorilor inamici pe teritoriul național, prin racolarea unor oameni politici importanți și ofițeri superiori cu acces la informații strict secrete iese la lumină, într-o anumită măsură, în momentul intrării noastre în război¹⁰. Aceasta survine pe fondul sustragerii de către agenții Siguranței (16 august 1916), din automobilul cu care trimisul extraordinar și ministru plenipotențiar al Germaniei în România, baronul Hilmar von dem Bussche, se pregătea să părăsească Bucureștiul, a servietei care conținea un dosar „exploziv” și anume o lungă listă pe care „erau trecute numele partidelor, ofițerilor, oamenilor politici, gazetarilor și samsarilor ce s-au lăsat corupți și plătiți”¹¹.

Pentru a arăta amploarea fenomenului de „cumpărare”, amintim faptul că agenții români au descoperit și o scrisoare prin care centrul de spionaj german cu sediul la Sofia, făcând un bilanț pentru anii 1914-1916, comunica Legației Reichului la București că i-a fost expediată suma de 25 de milioane mărci-aur pentru a susține activitățile rețelei de spionaj în România¹².

Întrucât pe listele rețelei de informații a serviciului de spionaj german în România se găseau persoane cu funcții importante în stat (apărea chiar și numele marelui om politic conservator Alexandru Marghiloman), directorul general al DPSG, Iancu Panaitescu, înaintează regelui Ferdinand și primului-ministru, Ion. I.C. Brătianu, dosarul sustras de la diplomat. Deși descoperirile făcute impuneau luarea unor urgente măsuri organizatorice, din cauza faptului că pe 15/28 august 1916 a început ofensiva în Transilvania, nu a mai fost posibilă înlocuirea imediată a militarilor superiori din conducerea armatei care fuseseră deconspirați.

Pentru evitarea „demoralizării armatei” s-a hotărât ca numele generalilor și ofițerilor trădători să nu fie adus la cunoștința opiniei publice; totuși, li s-a interzis accesul la documentele operative, fiind puși sub supraveghere până în momentul în care puteau fi scoși din funcții și aduși în fața Curții Marțiale. Despre generalul Vasile Zottu, șeful Marelui Stat Major în perioada neutralității, existau deja suspiciuni că ar fi favorizat

transmiterea către Puterile Centrale a Planului de campanie al Armatei Române, în cazul intrării în război de partea Antantei. Aflând că numele lor se găseau pe lista sustrasă de la von dem Bussche, atât generalul Zottu, cât și maiorul Ionescu, șef de Stat Major la Corpul II Armată s-au sinucis, pentru a nu mai îndura interogatoriile firești în asemenea cazuri și oprobiul public, urmate de sentința capitală.

Însă, trebuie să reliefăm și faptul că atât primul-ministru I.I.C. Brătianu, cât și conducerea armatei au fost bine informate despre existența unor grave scurgeri de informații cu caracter strict secret. Începutul lunii august debutează cu o creștere alarmantă a notelor, rapoartelor și informărilor realizate de agenții Siguranței Generale referitoare la faptul că Puterile Centrale cunoșteau hotărârea României de a intra, curând, în război de partea Antantei!

Astfel, la 1/14 august 1916, Siguranța Generală, pe baza datelor furnizate din cercul ministrului plenipotențiar al Bulgariei la București, M. Radeff, informează conducerea guvernului și a armatei despre pregătirile de război ale Puterilor Centrale la sud de Dunăre¹³: „Bulgarii au pierdut orice speranță că România va rămâne neutră, ei sunt convinși, acum mai mult ca oricând, că România va intra în curând în acțiune contra lor. Din această cauză ei sunt furioși pe germani, fiindcă n-au voit să-i asculte atunci când au cerut ca, imediat după înfrângerea sârbilor, să atace și pe români. Atunci germanii s-au opus spunând că garantează că România ori va merge cu Puterile Centrale, ori va rămâne neutră până la sfârșit.

I-a pacălit pe nemți D-nul Brătianu.

Bulgarii se pregătesc febril spre a opune o înverșunată rezistență românilor, în care scop primesc muniții multe de la germani. De asemeni 85.000 soldați turci din Constantinopole și Adrianopole vin pe frontul dinspre România, în Bulgaria....**Dacă România va intra în acțiune va fi atacată și de bulgari și de turci și de austro-ungari**”.

Din păcate, aceste previziuni s-au dovedit a fi corecte, intrarea țării noastre în război

neconstituind o surpriză strategică pentru conducerea militară a coaliției Puterilor Centrale; de aceea, trupele bulgare, beneficiind de expertiza germană în materie de operațiuni militare, au intervenit imediat pe frontul dobrogean, provocând armatei române grava înfrângere de la Turtucaia, la nici două săptămâni de la începerea ofensivei acestora în Transilvania.

Practic, începând cu luna iunie 1916, toți supușii statelor membre ale coaliției Puterilor Centrale, care sunt considerați importanți într-un apropiat război împotriva României, primesc ordin să părăsească țara pentru a nu fi arestați în momentul începerii ostilităților. La 1/14 august 1916, șeful Brigăzii de Siguranță Constanța raportează că, începând cu data de 6 iunie (prin urmare, spionajul Triplei Alianțe aflate despre intențiile Bucureștiului chiar înainte de încheierea tratatelor cu Antanta) au părăsit țara, imbarcându-se din Constanța pentru Constantinopole pe diferite vapoare, toți piloții navali turci de la Comisia Europeană a Dunării, cu sediul în orașul Sulina: „Printre turci se vorbește că acești piloți au părăsit țara la insistențele lui Enver Bey, consulul turc, care ar fi primit ordin de la Constantinopole să-i convingă a pleca și a se pune în serviciul Imperiului Otoman pentru ca, la o viitoare acțiune a flotei turcești (împotriva porturilor României n.n.) ei să poată servi ca și conducători ai ofițerilor flotei, pentru indicarea unor anumite puncte de bombardare și a locurilor pentru debarcări de trupe, ce s-ar face eventual”¹⁴.

Precizăm faptul că exactitatea informațiilor referitoare la aspectele militare, politice, sociale din sudul Dunării, care interesau în cel mai înalt grad conducerea țării, s-a datorat constituirii, începând cu iarna anului 1915, sub îndrumarea șefului Brigăzii de Siguranță Constanța, comisarul de siguranță Constantin Duca, a unei vaste rețele de agenți în nord-estul Bulgariei prin care se raporta, zilnic, orice modificare de interes operativ survenită. Cele mai importante informații se refereau, așa cum reliefăm și în studiul prezent, la decizia Puterilor Centrale de a trece Dunărea și

de a declanșa ofensiva în Dobrogea, în cazul în care armata română ar pătrunde în Transilvania¹⁵.

Notele și rapoartele care atestă indubitabil penetrarea informativă a cercurilor politico-militare românești și cunoașterea în detaliu a ceea ce va urma s-a multiplicat îngrijorător în cele două săptămâni de neutralitate din vara lui 1916. Din zecile de informări efectuate către conducerea Ministerului de Interne, Armatei Române, Guvernului etc., amintim numai câteva, mai mult decât relevante în acest sens.

Astfel, la 31 iulie/13 august 1916, șeful poliției orașului Câmpina raportează un aspect periculos: „A.Muller, director la Steaua Română din Câmpina, a plecat cu acceleratul de Predeal, la Berlin împreună cu soția sa Sofia și fiul său Ferdinand. A avut vreo 7-8 cutii în care sunt informat că a luat tot ce avea de valoare aci, **întrucât nu s-ar mai înapoia în țară din cauză că i s-au dat indicațiuni de sus că noi vom intra în curând în războiu contra Puterilor Centrale**”¹⁶.

Informații strategice deosebit de îngrijorătoare, obținute cu ajutorul rețelelor informative externe de care dispunea Siguranța Statului și sintetizate într-un amplu Raport adresat primului-ministru I.I.C. Brătianu, cu două săptămâni înainte de declanșarea ostilităților, trag un evident semnal de alarmă: „Pe Dunăre însă germano-bulgarii-turcii pot să aibă până la 200 mii de oameni, acum au maximum 100 mii, iar **dacă anglo-francezii nu dispun de trupe suficiente sau nu pot face o amenințare serioasă pentru a reține întreaga armată bulgară, atunci putem să ne pomenim pe Dunăre cu 4-500.000 de turco-germano-bulgari cu o puternică artilerie și cu multe mijloace tehnice.**

Situația noastră pe Dunăre depinde numai de presiunea ce o poate exercita armata din Salonic”¹⁷.

O altă Notă din 2/15 august 1916, bazată pe informații din interiorul Legației germane la București, arată că „de 2 zile la legațiunea germană se lucrează la împachetarea corespondenței secrete, care urmează a fi expediată la Berlin. Dispoziția aceasta a alarmat personalul legației,

care s-a încredințat că **foarte curând România va intra în războiu**”.

Rețelele informative pe care atât Siguranța, cât și Armata le-au dezvoltat de-a lungul anilor în teritoriile aparținând Austro-Ungariei punctează, până la cele mai mici detalii, pregătirile întreprinse pentru a amortiza șocul preconizatei ofensive a armatei noastre în Transilvania și, mai ales, aportul deosebit pe care îl au militarii germani în stabilirea celor mai bune variante de apărare (aceștia beneficiau de o vastă experiență câpătată pe Frontul de Vest, începând cu august 1914). Printre altele, agenții Siguranței atrag atenția asupra faptului că „la banchetul dat la Brașov s-ar fi hotărât ca să se trimează pe întreaga noastră frontieră o armată de 280.000 de oameni cu care se speră că se va putea năvăli în România de va fi nevoie și mai ales dacă România va fi mai mult angajată cu Bulgaria.

Se mai vorbea la acel banchet că monarhia vecină și chiar **conducătorii armatei austro-ungare nu se mai îngrijorează așa de mult de intrarea noastră în război, față de sprijinul ce-l dă acum Germania și mai ales că ofițerimea este acum perfect edificată asupra forțelor noastre militare (ale României n.n.) și asupra a tot ce interesează armata noastră, căci au câpătat toate științele în această privință din informațiunile ce s-au cules de la noi în acest scop**”¹⁸.

Din cauza gravității situației, practic toate notele informative de la începutul lunii august 1916 ajung și pe masa premierului Brătianu, care, fiind informat de faptul că adversarul cunoaște în detaliu secretele vitale ale statului român, încearcă, în tratativele cu anglo-franco-rușii să îi oblige pe aceștia la asumarea unui rol clar și precis de ajutorare militară a României. Din păcate, acest lucru nu i-a reușit decât într-o mică măsură, fiind unul dintre factorii care au dus la dezastrul campaniei din toamna-iarna anului 1916.

Entuziasmul general al opiniei publice românești, care a urmat intrării țării în război s-a spulberat însă rapid, pe fondul derulării nefavorabile a operațiunilor militare. Înfrângerea

dezastruoasă a armatei pe frontul din Dobrogea, la Turtucaia, la sfârșitul lunii august 1916¹⁹, la numai două săptămâni după declanșarea ostilităților, a fost considerată în epocă, scria omul politic liberal I.G. Duca, „așa de răsunătoare, încât nu numai că anula toate succesele - netăgăduitele succese de la nord – dar arunca de la început un fel de val de discredit asupra întregii noastre intrări în acțiune”²⁰.

Neonorarea de către Antantă a angajamentelor asumate prin Tratatul de alianță, la care trebuie adăugate și marile curențe semnalate în organizarea și dotarea instituției militare, au avut ca rezultat prăbușirea frontului în toamna anului 1916, silind Armata română să se retragă din Transilvania și apoi, în urma unor lupte grele, să abandoneze Oltenia, Dobrogea și Muntenia cu Capitala (decembrie același an).

Concluzii

Dincolo de aceste aspecte negative înregistrate și care se regăsesc, practic, în toate instituțiile militare ale statelor moderne (să amintim doar că o armată cu mult mai multă tradiție decât tânăra armată română, anume cea austro-ungară, „excelea” la capitolul trădători), trebuie să reliefăm modul admirabil în care și-au făcut datoria militarii și civilii din structurile de forță ale României, în timpul Primului Război Mondial.

După retragerea în Moldova, organele Ministerului de Interne s-au stabilit la Iași și s-a trecut la reorganizarea activității Poliției și Siguranței Generale, punându-se un accent deosebit pe activitatea de contrainformații atât în teritoriul rămas sub autoritatea guvernului român, cât și în rândul Armatei, aflată într-un amplu proces de refacere și modernizare. În acest sens, au fost mobilizați câte un agent de siguranță pe lângă fiecare unitate militară, precum și delegați ai Siguranței Generale pe lângă serviciile de informații ruse de pe front. S-a insistat îndeosebi pe întărirea frontului de sud, deoarece gurile Dunării aveau, în noul context militar, o importanță deosebită. Sarcina organizării unei structuri informative eficiente în zona Deltei Dunării i-a revenit, de altfel, tot unui funcționar

al Siguranței, Mihail Moruzov, ale cărui rezultate erau de mult apreciate și de conducerea armatei române.

Cu toate înfrângerile dureroase înregistrate în anul 1916, aparatul militar și polițienesc (cu componentele sale, inclusiv cel de siguranță) național a continuat să funcționeze, dând dovadă de o capacitate deosebită de refacere și eficientizare în anii 1917-1919. Numai astfel s-a putut îndeplini dezideratul pentru care au căzut sute de mii de români atât din Vechiul Regat, cât și din teritoriile aflate sub ocupația imperiilor austro-ungar și țarist, și anume România Mare.

Bibliografie:

1. Arhivele Naționale ale României, fond *Direcția Generală a Poliției*.
2. BOBOCESCU, Vasile, *Istoria Poliției Române*, Editura Ministerului de Interne, București, 2000.
3. BOBOCESCU, Vasile, *Momente din istoria Ministerului de Interne*, vol. I, Editura Ministerului de Interne, București.
4. Consiliul Securității Statului, Direcția Învățământ, *Din Memoriile lui Eugen Cristescu*, București, 1968.
5. CULITZA, Theodor, *Poliție de informațiuni și contrainformațiuni*, f.e., București, 1938.
6. DUCA, I. G., *Memorii*, vol. 3, Editura Machiavelli, București, 1994.
7. MÂNTULESCU, Dimitrie, *Poliție politică și poliție de siguranță de stat*, f.e., București, 1937.
8. NEAGU C., D. MARINESCU, R. GEORGESCU, *Fapte din umbră*, vol. II, Editura Politică, București, 1977.
9. PINTILIE Florin, TUNĂREANU Nevean, MARIȚIU Ștefan, BELDIMAN Corneliu, *Istoria Serviciului Secret de Informații 1917 – 1940*, Editura INI, București, 2000.
10. ROSETTI R. Radu, *Mărturisiri (1914-1919)*, Editura Modelism, București, 1997.
11. SPÂNU Alin, *Serviciul de informații al României în războiul de întregire națională (1916-1920)*, Editura Militară, București, 2013.
12. Statul Major General. Serviciul Istoric al Armatei, *Enciclopedia Armatei Române*, Editura CTEA, București, 2009.
13. TRONCOTĂ, Cristian, *România și frontul secret*, Editura ELION, București, 2008.

- ¹ Radu R. Rosetti, *Mărturisiri (1914-1919)*, Editura Modelism, București, 1997, p. 62.
- ² Vasile Bobocescu, *Istoria Poliției Române*, Editura Ministerului de Interne, București, 2000, p.139.
- ³ Theodor Culitza, *Poliție de informațiuni și contrainformațiuni*, f.e., București, 1938, p. 16.
- ⁴ Vasile Bobocescu, op. cit., p. 141.
- ⁵ Ibidem, p.144.
- ⁶ Brigăzile de Siguranță se vor transforma, la 10 aprilie 1931, în *Corpul Detectivilor*, organ specializat al Direcției Siguranței Generale a Statului, înființată prin Legea pentru organizarea Poliției Generale a Statului din 8 iulie 1929.
- ⁷ Consiliul Securității Statului, Direcția Învățământ, *Din Memoriile lui Eugen Cristescu*, București, 1968, p. 14-15.
- ⁸ Cristian Troncotă, *România și frontul secret*, Editura ELION, București, 2008, p. 62.
- ⁹ Alin Spânu, *Serviciul de informații al României în războiul de întregire națională (1916-1920)*, Editura Militară, București, 2013, p. 26.
- ¹⁰ Deoarece conflagrația mondială se termină cum nu se poate mai bine pentru România, prin unirea practic a tuturor teritoriilor locuite de români din imperiile vecine, nu are loc, în perioada interbelică, un veritabil proces al trădărilor din perioada 1914-1918, listele deosebit de sensibile cu cetățenii români aflați în solda Germaniei și Austro-Ungariei nefăcându-se publice niciodată; de altfel, urma lor s-a pierdut în vârtoarea evenimentelor ulterioare.
- ¹¹ C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, vol. II, Editura Politică, București, 1977, p. 86-87.
- ¹² Ibidem.
- ¹³ Arhivele Naționale ale României, Fond *Direcția Generală a Poliției*, Dosar 2/1916 , fila 2.
- ¹⁴ Ibidem, fila 12.
- ¹⁵ Florin Pintilie, Nevian Tunăreanu, Ștefan Marițu, Corneliu Beldiman, *Istoria Serviciului Secret de Informații (1917 - 1940)*, Editura INI, București, 2000, p. 17.
- ¹⁶ Arhivele Naționale ale României, Fond *Direcția Generală a Poliției*, Dosar 2/1916, fila 15.
- ¹⁷ Ibidem, fila 18.
- ¹⁸ Ibidem, fila 24.
- ¹⁹ Statul Major General. Serviciul Istoric al Armatei, *Enciclopedia Armatei Române*, pp. 792-796.
- ²⁰ I.G. Duca, *Memorii*, vol. 3, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 23.

Direcția Generală de Informații a Apărării

